

Familiaria

COLLOQUIA,

Operâ

Christophori Helvici

D. & Professoris Gieffenfis olim,

E X

ERASMO ROTERODAMO,

*Ludovico Vive, & Schottenio
Hasso selecta.*

Editio Decima septima ad pristina exemplaria
denuò recognita.

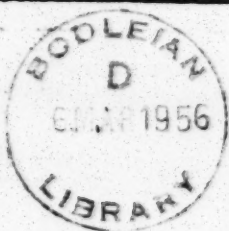
L O N D I N I

Excusa ; & venales prostant apud J. &
B. Sprint, A. Bettesworth, J. Osborn,
J. Batley, & A Ward. 1727.

Vet A4 f. 927

Typographus Ludi-Discipulis Salutem.

Ecce vobis quod in rem vestram fiet. Latine isti δυσωοία, qua tam misere laborare soletis inter familiares colloquutiones, probe consuluit Vir. Cl. Christophorus Helvicus; dum è tribus Colloquiorum Magistris, Erasmo, Vive, & Schottenio, selegit qua majori vestro inservirent usui confabulationum exemplaria. Hujus in hac re operam exhibeo; habete ei gratias, vobis emolumentum. Interim, si munusculum hoc ea excipietis cura, qua iste obtulerit benevolentia, non licebit vobis in posterum vel edere, bibere, vel ludere, imo ne vel cogitare non Latine, non expedite, non eleganter. Valete & fruimini.

Ex Æd.
Sab.
26 Jan.
1662.

G. Stradling S. T. P.
Rev. in Christo Pat.
D. Gilb. Episc. Lon.
â Sac. Domest.

n
p
it
fe
ta
ra
J.
te
J.
ren
fun
H.
J.
dem
Post
mod
tere
H.
end

PARS PRIMA.

Colloquium I.

SURRECTIO MATUTINA.

Joannes, Henricus.

HEUS, tu, expergiscere. *H.* Sine me
ut dormiam. *¶.* Non sinam te dor-
mire diutius. *H.* Quamobrem? *¶.*
Quia surgendi tempus est. *H.* Atqui
nondum diluxit. *¶.* Lux jam dehinc non est am-
plius exspectanda. *H.* Attamen ante dies non
ita multos hora sexta in luce sonuit. *¶.* Verum,
sed interim dies diminutus est. *H.* Quomodo
tam cito? Crediderim potius errorem esse ho-
rarii. *¶.* Mitte ista, ac surge. *H.* Surge tu prior.
¶. Faciam id quidem, sed tum deinde nequaquam
te opperiar. *H.* Fac ut lubet, & mihi nota est via.
¶. Verum ego assumam lucernam; tum tibi erit in
tenebris eundum. *H.* Parum refert: *Lyncet* mihi
sunt oculi. *¶.* Age surge tandem, ut eamus unà.
H. Ah! Si liceret adhuc vel momentum stertere.
¶. Ridiculum! Quid lucri est in momento? Tan-
dem, tandem deferendus erit nidus calidus. *H.*
Post semihorulam surgerem, ac libens. *¶.* Surge
modo; licebit vesperi eo maturius lectum repe-
tere. *H.* Itane consultum putas? *¶.* Sic arbitror.
H. Parebo igitur; ac tum hoc dispendii dormi-
endo probe resarciam.

COLL 2.
VESTITUS.

Beatrix, Eusebius, Emmanuel.

Iesus Christus exfuscitet vos è somno vitiorum. *Heus!* pueri, estisne hodie evigilaturi? *E.* Nescio quid inciderit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ. *B.* Hæc est tua prima cantio matutina, & bene vetus; aperiam fenestras hæc ambas, ligneam & vitream, ut feriat clarum mane vestros amborum oculos. Surgite, surgite. *E.* Tam multo mane? *B.* Propior est meridies quam aurora. Vis tu, *Emmanuel*, recentem subuculam? *Em.* Nihil nunc est necesse, hæc est satis munda; cras sumam alteram. Cedo mihi thoracem. *B.* Quem? Simplum, an diploidem (*lenam*?) *Em.* Quem voles; mea nihil refert. Porrige simplum, ut si sim hodie lufurus pila minus graver. *B.* Hic est semper tuus mos: prius de lusu cogitas, quam de schola. *Em.* Quid tu dicis, inepta! Et schola ipsa vocatur *ludus*. Da ligulas astrictorias coriaceas. *B.* Fractæ sunt; accipe sericas. Quid jam? vin' femoralia, & tibialia, quoniam est æstus? *Em.* Minime vero; dato foemini cruralia. Quæso, constringe me. *B.* Eho, tune habes brachia fœnacea, aut butyracea? *Em.* Non, sed tenui filo confuta. Hui! Qualia dedisti astrigmenta exarmata, & lacerata? *B.* Memineris te heri perdidisse altera integra. *Em.* Quî scis? *B.* Ego per rimulam ostiî observabam te ludentem cum famulo. *Em.* Amabo, ne id præceptor resciscat. *B.* Imo ego narrabo quamprimum appellari me *deformem*, ut soles. *Em.* Quid si *rapacem*? *B.* Quidvis, modo ne *deformem*. *Em.* Cedo calceos. *B.* Utros? longo obstragulo, an brevi? *Em.*

Tegit

Tecto propter lutum. *B.* Nempe lutum aridum : pulverem debebas dicere. Sed bene facis ; nam in apertis corrigia est fracta, & fibula amissa. *Em.* Indue, quæso. *B.* Tu ipse facito. *Em.* Non possum me flectere. *B.* Tu quidem facile te curvares, desidia vero tua difficile : an deglutisti enssem, ut circulator ille nudius tertius ? adeon' es delicatus ; quid facies grandior ? *Em.* Adstringe nodo laxo gemino, quod est elegantius. *B.* Nihil minus : solveretur nodus illico & decideret tibi calceus è pedibus : præstat vel gemino adstricto, vel adstricto & laxo. Sume tunicam manicatam, & cingulum textile. *B.* Minime id quidem, sed coriaceum venatorium. *B.* Mater vetat. Vis tu omnia arbitrato tuo facere ? Et tu heri fregisti aciculam fibulæ. *E.* non poteram alioqui dissolvere. Da ergo illud puniceum ex lino. *B.* Cape, cinge te cinctu *Gallico* ; pecte caput prius radiis rarioribus, mox densioribus ; apta pileum vertici, ne in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem, in oculos. *E.* Prodeamus jam tandem. *B.* Quid ? illotis manibus & facie ? *Em.* Ista tua molesta curiositate taurum jam enecasses, nedum hominem : videris mihi non puerum vestire, sed sponsam. *B.* Eusebi, adfer pollubrum cum urceolo aut gutturnio ; funde altius. Stilla potius ex epistomio, quam profundas. Elue sordes istas ex nodis digitorum : ablue os, & gargariza : frica bene cilia & palpebras, tum glandulas sub auriculis duriter ; cape lintheum, exterge te. Deum immortalem ! De omnibus sigillatim es admonendus : nihilne ipse tua sponte faceres ? *E.* Vah ! nimium es opportuna, & odiosa. *B.* Et tu nimium scitus puer ac formosulus. Flecte jam genua, & recita precationem Dominicam & preces alias, ut

est tibi in more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emmanuel, ut de nullâ aliâ recogites, dum oras. Mane paulisper, appende sudariolum hoc de zona (cingulo) ad nares emungendas & purgandas. *Em.* Sumne fatis ad arbitratum tuum compositus? *B.* Es. *Em.* Ad meum minime; quoniam jam tandem ad tuum ausim facere sponſionem, me horam integram vestiendo consumpſiſſe. *B.* Quid ſi vel duas? quo eras alioquin iturus? quid acturus? foſſurus credo, aut araturus. *Em.* Quasi deſit quod agam. *B.* O magnum virum, vehementer in nihil agendo occupatum! *Em.* Non hinc abis cavillatrix? Abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

COLL. 3.

SALUTATIO MATUTINA.

Puer, Pater, Mater, Ifabellula.

SALVUS ſis, mi pater, ſalve mea mater, precor vobis felicem hunc diem, germanuli; propitium vobis opto Chriſtum, ſororculæ. *Pat.* Mi fili, ſoſpiter te Deus, evehat ad ingentes virtutes. *M.* Servet te Chriſtus, mea lux. Quid agis, mea dulcedo? quid vales? quomodo hac nocte quieviſti? *Pu.* Rectè valeo, & placidè dormivi. *M.* Chriſto gratia, proprium hoc velit tibi eſſe. *Pu.* Ad mediam tamen noctem excitatus ſum è dolore capitis. *M.* Me miſeram & perditam, quid narras? qua parte capitis? *Pu.* Ad ſinciput. *M.* Quamdiu? *Pu.* Vix octava parte horæ: poſtea redormii, nec ſenſi amplius. *M.* Reſpiravi, nam examinâras me. *Pu.* Bene ſit tibi, Ifabellula; para mihi jentaculum. Ruſcio, Ruſcio huc, catelle teſtiviffime: En ut cauda adulatur, ut ſe in poſteri-

posteriores pedes erigit ! Quomodo habes ? quomodo vales ? Heus tu, adfer panis bucceam unam aut alteram, quam ei demus : videbis lusus scitillimos. Non esuris ? nihilne edisti hodie ? Profecto plus est in cane isto intelligentiæ, quam in illo mulione crasso. *Pat.* Tulliole mi, lubet mihi tecum paulisper confabulari. *P.* Quid, mi Pater ? nam nihil mihi accidere potest suavius quam te audire. *Pat.* Hic tuus Ruscio, estne bestia an homo ? *P.* Bestia, ut puto. *Pat.* Quid tu habes, cur sis homo, non ille ? tu edis, bibis, dormis, ambulas, cursitas, lustras ; hæc ille omnia. *P.* Atqui ego sum homo. *Pat.* Quomodo id cognoscis ? quid nunc habes plus, quam canis ? *P.* Ego loqui possum, ille nequaquam. *Pat.* Recte. Sed unde est tibi loquendi facultas, qua ille destituitur ? *P.* Nescio. *Pat.* Vides ergo te nondum nosse quid tute sis ; & quomodo à bestiâ differas. *P.* Unde igitur id cognoscam ? *Pat.* Si obtemperabis, faxo ut non solum hoc, sed & plurima alia tam cœlestia quam elementaria, conspicua & inconspicua, mirabili cum jucunditate cognoscas, & multis aliis hominibus non tantum scientia, sed etiam morum elegantia, & vitæ ratione, virtutumque ornamento præstes. *P.* Obsecro, mi pater, effice id primo quoque tempore. *Pat.* Fiet, si eas quo eunt bestiis similes, redeunt culti homines. *P.* Ibo multò lubentissime. Sed ubi id est ? *Pat.* In ludo literario. *P.* Nulla est in me ad rem tantam mora. *Pat.* Nec in me. *Isabellula*, audin' ? da huic jentaculum in cistellam. *Isab.* Et quidnam ? *Pat.* Frustrum panis butyro illitum, vel ficus aridas, aut uvas passas pro obsonio ; sed insolatas ; nam alteræ illæ viscosæ inficiunt puerorum digitos & vestes ; nisi

malis cerasa, vel pruna oblonga. Insere brachium cistellæ, ne excidat.

COLL. 4.

JUSSA HERILIA.

Rabinus, Syrus.

HEus, heus, furcifer! Jamdudum raucesco clamore, nec tu tamen expergisceris. Vide re mihi vel cum gliribus certare posse. Aut ocyus surge, aut ego tibi fuste somnum istum excutiam. Quando crapulam hesternam edormieris? Non te pudet, somnium hominis, in multam lucem stertere? Qui frugi sunt famuli solent exortum Solis antevertere, curareque ut herus surgens reperiat omnia parata. Ut agrè divellitur à nido tepesfacto cuculus! Dum scalpit caput, dum distendit nervos, dum oscitat, tota abit hora. S. Vixdum diluxit. R. Credo tibi; nam tuis oculis adhuc multa nox est. Tibi nox adhuc est concubia. S. Quid me jubes facere? R. Fac, ut luceat focus; verre pileum ac pallium; exterge calceos & crepidas; inverfas caligas primum intus purga scopis, mox foris; deinde suffitum aliquem facito purgando aëri; accende lucernam; muta mihi indusium, ac ad ignem fumi expertem sicca lotum. S. Fiet. R. Atqui move te ocyus; jam hoc te fecisse oportuit. S. Moveo. R. Video; sed nihil promoves. Ut incedit testudo! S. Non possum simul sorbere & flare. R. Etiam *sententias loqueris, carnisifex*? Tolle matulam. Compone lecti stragulas; revolve cortinas. Verre pavementum. Verre solum cubiculi. Adfer aquam lavandis manibus. Quid cessas, asine? Annus est, priusquam accendas candelam. S. Vix reperio scintillam ignis. R. Sic heri condidisti. S. Nec follem habeo. R.

Ut

Ut responsat nebulo ! Quasi, qui te habet, carcat solle. S. Quam imperiosum habeo dominum ! Vix hujus jussis decem expediti famuli fecerint factis. R. Quid ais, cessator ? S. Nihil ; omnia rectè. R. Non ego te audio murmurantem ? S. Equidem precor. R. Credo, *Pater noster* inversum : precationem, opinor, Dominicam præposuere. Quid gannis de imperio ? S. Precor tibi, ut fias imperator. R. Et ego tibi, ut fias homo ex caudice. Sequere me ad templum usque. Mox domum recurrito ; lectos concinnato. Hæc confusa suo quæque loco digerito. Fac, ut niteat tota domus. Matulam defricato. Hæc sordida submovo ab oculis, fortassis invisent me quidam aulici. Si quid sensero prætermisum, vapulabis largiter. S. Hic sanè novi benignitatem tuam. R. Proinde cave, si sapis. S. At interim de prandio nulla mentio. R. Vah ! Ut hic mentem habet furcifer ! Non prandeo domi ; itaque sub horam decimam ad me transcurrito, deducturus me eo, ubi sum pransurus. S. Tibi quidem prospectum ; sed hic nihil est interim, quod edam. R. Si non est, quod edas, est quod esurias. S. Nemo sit esuriendo satur. R. Est panis. S. Est, sed ater & fursuraceus. R. Delicias hominis ! Te quidem fænum esse oportuit, si pabulum detur te dignum. An postulas, ut te asinum tantum placentis faginem ? Si fastidis panem citra obsonium, adde porrum, aut, si mavis, cepe.

COLL. V.

A L I A.

Eadem Personæ.

EST tibi abundum in forum. S. Tam procul ?
R. Non sunt nisi sex passus ; tibi pigro sunt

A 3

bis

bis mille. Consulam autem tuæ pigritiæ. Eadem legatione multa conficies negotia : ea supputa in digitos ut memineris. Primum, deflectes ad vesti-
arium, ac thoracem undulatum, si jam perfectus est, ab eo recipies. Hinc quæres *Cornelium* veredarium ; is plerumque est in *Cervo*, ibi potitat ; rogabis, si quid habet literarum ad me, & ad quam diem sit profecturus. Deinde, convenies mercatorem pannarium, rogabis meis verbis, nequid sollicitus sit, quod pecuniam non miserim ad diem præscriptum ; numerabitur propediem. *S.* Quando ? ad *Calendas Græcas* ? *R.* Rides, ganeo ? imo ante *Calendas Martias*. In reditu deflectes ad lævam, & ex bibliopolis (librariis) disce, si quid advectum sit novorum libellorum è *Nundinis* : cognosce, qui sint, & quanti venales. Post hæc rogabis *Colonium*, ut mihi dignetur esse conviva alioqui cœnatoro soli. *S.* Etiam convivas vocas ? non habes domi, unde vel murem pascas. *R.* Proinde tu, confectis cæteris, abi ad macellum & eme nobis armum ovillum ; eum curabis diligenter assum. Audin' hæc ? *S.* Plura quam vellem. *R.* At vide ut memineris. *S.* Vix potero dimidium. *R.* Etiam hic stas, cessator ? Jam rediisse oportuit. *S.* Quis possit unus tot rebus obeundis sufficere ? Deduco ac reduco, sum illi à scopis, à pedibus, à libellis, à rationibus, à jurgiis, à legationibus ; postremo, non videor illi sat occupatus, nisi sum & coquus.

Colloquium VI.

II

COLL. 6.

EUNTES AD LUDUM LITERARIUM.

*Cirratus, Prætextatus, Titivillitium, Vetula, Tore-
sula, Oluscularia.*

Quid tibi videtur? estne tempus eundi ad ludum? *P.* Plane tempus est. *C.* Non satis teneo viam; credo esse in illo vico proximo. *P.* Quoties illuc itasti? *C.* Ter aut quater. *P.* Quando cœpisti eo itare? *C.* Nudius tertius, ut puto aut nudius quartus. *P.* Quid igitur? annon id satis est ad noscendam viam? *C.* Non; etiamsi eam centies. *P.* Ego verò vel si semel, nunquam deinceps aberravero. Sed tu vadis invitus, & ambulas lusitans, nec viam aspicias, nec domos, nec ulla signa, quæ te postea admoneant, qua sit flectendum, quæ via tenenda. Ego hæc omnia ob-
servo diligenter, quia lubens eo. *C.* Puer hic habitat in proximo scholæ. Heus *Titivillitium*! qua-
itur ad ædes tuas? *Tit.* Quid vis? venis à matre tua? Mater mea non est domi, ac ne soror qui-
dem; ambæ sunt profectæ ad *divæ Annæ*. *C.* Quid illic agitur? *Tit.* Heri fuerunt Encænæ (pagana-
lia) hodie invitavit eas mulier casearia ad eden-
dum lac coagulatum. *C.* Et tu cur non ibas unà? *Tit.* Relictus sum hic custos domus; frater meus parvulus illuc abductus est. Sed pollicitæ sunt se de reliquiis allaturas mihi partes in quasillo. *C.* Quin tu igitur manes domi? *Tit.* Continuo rever-
tar, nunc prodeo lusum cum filio hujus cerdonis; vultis & vos venire, & talis ludere? *C.* Eamus, fodes. *P.* Minime verò id quidem. *C.* Quidni? *P.* Ne vapulemus. *C.* Vah? non memineram. *Tit.* Non vapulabitis. *C.* Quî scis? *Tit.* Quia magi-
ster vester heri perdidit ferulam. *C.* Hem quo-
moda

12 *Euntes ad Ludum Liter.*

modo nôsti? *Tit.* Hodie de domo nostra audivimus eum vociferantem & quærentem ferulam. *C.* Amabo, ludamus parumper. *P.* Tu, si vis, ludito: ego ibo solus. *C.* Ne me, quæso apud præceptorem deferas: dic me domi detineri à patre. *P.* Vis mentiri me? *C.* Quidni propter sodalem? *P.* Quia in templo audiavi concionatorem affirmantem, mendaces esse filios Diaboli, veraces Dei. *C.* Diaboli vero? apage illum! Deus nobis adsit, & ab illo nos liberet. *P.* Non potes liberari, si ludas, cum est discendum. *C.* Eamus: tu valeto. *Tit.* Hui! isti non audent paulisper ludere, alioqui cædendi. *P.* Ille est puer perditus & evadet vir sceleratus. Sed quomodo elapsus est nobis? nec rogavimus, quia sit eundum ad ludum: revocemus. *C.* Abeat in malam rem; nolo sit mihi rursus incitamento ad lusum; percontabimur ab hac vetula. Mater, nostine qua eatur ad scholam? *V.* Juxta eam habitavi ego sex annis, è regione peperit filium natu maximum, & filias duas: transite plateam hanc villæ raseæ, inde est angiportus, tum plateam Domini *Veterani*; hinc flectite ad dextram, tum ad sinistram, ibi percontamini, non procul abest schola. *C.* Vah! Non poterimus omnia meminisse. *V.* *Taresula*, deduc eos ad scholam *Philoponi*; nam mater hujus est, quæ dabat nobis linum pectendum & nendum. *Ter.* Quid, malum? *Philoponi*? Quid hominis est *Philoponus*? quasi ego norim; illumne dicis, qui refuit calceos juxta cauponam viridem? an præconem in vico *Gigantis*, qui alit equos meritorios? *V.* Sat scio, nunquam tu nôsti ea, quæ opus sunt; sed ea, quæ ad rem nihil faciunt. Ineptissima, ludimagister est senex ille procerus,

cerus, lusciosus, è conspectu ædium quas olim habitavimus. *T.* Ah, jam redit in memoriam. *V.* In reditu transi per macellum, & eme acetarium & raphanum (radiculam) & cerasa; cape fiscellam. *C.* Duc nos etiam per forum alitorium. *T.* Hac ibitis brevius. *C.* Nolumus hac. *T.* Qui sic? *C.* Quia momordit me illic canis ex domo pistoris. Quin & volumus comitari te ad forum. *T.* Reversa faciam iter per macellum (nam procul adhuc absum) & emam quæ iussa sunt, postquam reliquero vos in ludo. *C.* Nos videre cupimus quanti emas cerasa. *T.* Nummis senis emimus singulas libras, sed quid ad te? *C.* Quia soror iussit me hodie mane sciscitari; & est illic vetula quædam oluscularia, de qua si emeris, scio eam & vendituram minoris quam alias, & superaddituram nobis vel cerasa vel thyrsum (scapum) lactucæ; nam filia ejus ministravit aliquando matri & sorori meæ. *T.* Modo ne dispendium hoc viæ constet nobis flagris aliquot. *C.* Minime vero, sat veniemus tempori. *T.* Eamus; tantulum deambulare vero, quæ misera consumor sedendo domi totos dies. *P.* Quid facis operis; an sedes tantum otiosa? *T.* Otiosa vero? minime certe id quidem. Neo, glomero, conglobo, texo. Puras vetulam nostram passuram, ut otier? festos dies exsecratur, in quibus est otiaudum. *P.* Festi dies num non sunt sacri? Quomodo ergo exsecratur illa rem sacram? *T.* Censeſne me didicisse literas, ut hoc possim vobis edissere? Sed ventum est in forum olitorium, ubi tandem est vestra vetula? *C.* Id ego circumspiciebam modo. Eme ab hac, sed ea lege, ut det nobis aliquid corollarii. Heus, amita; puella hæc de te emet cerasa, si nobis aliquid dona-

donaveris. O. Nihil mihi donatur, omnia venduntur. C. Nec fordes istæ donantur tibi quas habes in manibus & collo? O. Nisi procul hinc facessis, impudenticule, has fordes sentient genæ tuæ. C. Quomodo sentient meæ genæ, cum tu habeas in manibus? O. Redde cerasa, furuncule. C. Sumo exemplum; nam volo emere. O. Eme igitur; ad exemplum poterant vel duo sufficere. C. Si placuerint. Quanti? O. Nummo libram. C. Ah! acerba sunt. Tu, venefica, vendis hic populo cerasa strangulatoria. T. Abeamus hinc ad ludum, nam vos argutiis vestris intricatis me, & detinetis. Jam ut puto, mea vetula furit domi ob moram meam. Hoc est osium; pulsate.

COLL. 7.

MONITA PRÆCEPTORIS.

Præceptor, Puer.

TU mihi videre non in aula natus, sed in caula, adeo moribus es agrestibus. Puerum ingenuum decent ingenui mores. Quoties alloquitur te quispiam, cui debes honorem, compone te in rectum corporis statum; aperi caput, vultus sit nec tristis, nec torvus, nec impudens, nec protervus, nec instabilis; sed hilari modestia temperatus, oculi verecundi, semper intenti in eum cui loqueris; juncti pedes; quietæ manus; nec faciles alternis tibiis, nec sint gesticulosæ manus, nec mordeto labrum, nec scabito caput, nec fodito aures; vestis item ad decorum componatur; ut totus cultus, vultus, gestus, & habitus corporis ingenuam modestiam, & verecundam indolem præ se ferat. P. Quid si mediter? Pr. Fac. P. Siccine fatis? Pr. Nondum. P. Quid si sic? Pr. Propemodum. P. Quid si sic? Pr. Hem; fatis est.

Istuc

Istuc tene. Ne sis inepte loquax, aut præceps; nec vagetur animus interim, sed sis attentus quid ille dicat. Si quid erit respondendum, id facito paucis, ac prudenter; subinde præfatus honorem, nonnunquam & addito cognomento honoris gratia; atque identidem modicè flectas alterum genu; præsertim ubi responsum absolveris; nec abeas nisi præfatus veniam, aut ab ipso dimissus. Nunc age, speciem hujus rei nobis præbe. Quantum temporis abfuisti à maternis ædibus? *Pu.* Jam sex ferme menses. *Pr.* Addendum erat, *Domine.* *Pu.* Jam sex ferme menses, Domine. *Pr.* Non tangeris desiderio matris? *Pu.* Nonnunquam sanè. *Pr.* Cupis eam revisere? *Pu.* Cupio, Domine, si id pace liceat tua. *Pr.* Nunc flectendum erat genu. Bene habet. Sic pergito. Quum loqueris, cave, ne præcípites sermonem, aut hæsites lingua, aut palato immurmures; sed distinctè, clarè, articulatè consuescito proferre verba tua. Si quendam præteribis natu grandem, Magistrum, Doctorem, aut alioqui virum gravem, memento aperire caput; nec pigeat inflectere genu. Itidem facito, cum præteribis ædem sacram, cum sacra peragantur. In convivio sic te præbebis hilarem, ut semper memineris quid deceat ætatem tuam. Postremus omnium admoveto manum patinæ. Si quid datur lautius, recusato modestè; si instabitur, accipe, & age gratias: mox decerpta portiuncula, quod reliquum est illi reddito, aut alicui proxime adcumbenti. Si quis præbibet, hilariter illi bene precator, sed ipse bibito modice. Si non fittas, tamen admoveto cyathum labiis. Arride loquentibus: ipse ne quid loquaris, nisi rogatus. Si quid obscæni dicetur, ne arride; sed compone vultum

vultum, quasi non intelligas. Ne cui obtretrato, ne cui temet anteponito, ne tua jactato, ne aliena despicio. Esto comes etiam erga tenuis fortunæ sodales. Neminem deferto; ne sis lingua futili. Ita fiet, ut sine invidia laudem invenias, & amicos pares. Si videris convivium esse prolixius, precatus veniam, ac salutatis convivis, subducito te à mensa. Vide ut horum memineris. *Pu.* Dabitur opera, mi præceptor, num quid aliud vis? *Pr.* Adito nunc libros tuos. *Pu.* Fiet.

COLL. 8.

SCRIPTIO.

Cornelius, Andreas.

SCite tu quidem pingis, sed charta tua perfluit. Charta subhumida est, ac transmittit atramentum. *A.* Quæso, ut appares mihi pennam hanc. *C.* Deest mihi gladiolus scriptorius. *A.* En tibi. *C.* Hui, quam obtusus! *A.* Accipe coticulam. *C.* Utrum amas scribere cuspide duriuscula, an molliore? *A.* Attempera ad manum tuam. *C.* Ego molliore soleo. *A.* Quæso, ut mihi describas ordine figuras elementorum. *C.* *Græcas*, an *Latinas*? *A.* *Latinas* primùm conabor imitari. *C.* Suppedita chartam. *A.* Accipe. *C.* Sed meum atramentum dilutius est subinde infusa aqua. *A.* At meum linteolum prorsus exaruit. *C.* Immunge. *A.* Imò potius rogabo aliunde. *C.* Præstat habere domi, quàm rogare accommodato. *A.* Quid est scholasticus absq; calamo & atramento? *C.* Quod miles absque clypeo & gladio. *A.* Utinam mihi essent articuli tam celeres. Equidem non possum dictantis vocem scribendo assequi. *C.* Prima cura sit, ut bene scribas; proxima, ut celeriter. *Sat cito, si sat bene.* *A.* Belle;
 fed

sed istam cantionem cane præceptori, cum distat
Sat cito, si sat bene.

COLL. 9.

CONFABULATIO DOMESTICA.

Petrus, Michael, Godocus.

HEus, heus puer! nemon' huc prodit? *M.*
 Hic, opinor effringet fores; familiarem
 oportet esse. O lepidum caput! Quid affers, *mi*
Petre? *P.* Me ipsum. *M.* Næ, tu rem haud mag-
 ni pretii huc attulisti. *P.* Atqui magno constiti
 patri meo. *M.* Credo, pluris quam tu vendi possis.
P. *Godocus* estne domi? *M.* Incertus sum, sed vi-
 sam. *P.* Quin tu potius abi, & roga ipsum, an
 velit nunc esse domi. *M.* Abi tu potius, sisq;
 tibi ipsi *Mercurius*. *P.* Heus, *Godoce*, num es do-
 mi? *γ.* Non sum. *P.* Impudens! non ego audio
 te loquentem? *γ.* Imo tu impudentior. Nuper
 ancillæ tuæ credidi, te non esse domi, & tu non
 credis mihi ipsi? *P.* Æquum dicis, par pari rela-
 tum. *γ.* Equidem, ut non omnibus dormio, ita
 non omnibus sum domi; tibi posthac semper ero.
P. Sed tu mihi videris cochleæ vitam agere. *γ.*
 Quî sic! *P.* Quia perpetuo domi latitas; nec
 usquam prorepis. Non secus atque claudus sutor,
 jugiter domi desides. Tu tibi domi situm con-
 trahis. *γ.* Est quid agam domi, foris nihil est
 negotii. Et si quid esset, tamen hoc cœlum me
 dies aliquot à publico cohibuisset. *P.* At nunc
 sudum est, & invitat ad deambulandum. Vide,
 ut blanditur! *γ.* Si prodeambulare lubet, non
 recuso. *P.* Plane videtur hoc utendum cœlo. *γ.*
 Adsciscendus est unus, aut alter congerro. *P.*
 Fiet, modo dicas quos velis. *γ.* Quid si *Hugonem*?
P. Haud multum interest inter *Hugonem* & nu-
 gonem.

gonem. *ꝯ.* Age placet. *P.* Quid si *Alardum*?
ꝯ. Homo minime mutus est. Quod auribus diminutum est, lingua pensat. *P.* Si videtur, *Navi-um* adjungemus. *ꝯ.* Si quidem dabitur illius copia, nunquam erit fabularum inopia. Placent confabulones; superest ut locum dispicias amœnum. *H.* Ego vero tibi locum ostendam, ubi nec nemoris umbram, nec pratorum smaragdinum virorem, nec fontium vivas scatebras desiderabis. Dices dignam Musis sedem. *ꝯ.* Magnifice polliceris. *P.* Nimium assides libris. Immodico studio te maceras. *ꝯ.* Malim studio marcescere, quam amore, *P.* At non ideo vivimus, ut studeamus; sed ideo studemus, ut suaviter vivamus. *ꝯ.* Mihi vero vel immori chartis dulce est. *P.* Equidem immorari probo, immori non probo. Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio? *ꝯ.* Me quidem vehementer oblectavit.

COLL. 10.

J E N T A C U L U M.

Crito, Michael.

O Te miserum hominem! *M.* Quid me miserum vocas? *C.* Quia domus tua hinc longè distat: non potes jentare. *M.* Assuetus sum famem tolerare ad prandium usque. *C.* Id certè meo stomacho non arrideret. *M.* Tu vel in ipso nido pranderes. *C.* Si esuris, veni mecum jentatum. *M.* Istud tibi cordi non est: non ex animo loqueris. *C.* Imò verò serio loquor; comitare me. *M.* Sed quid mater tua dictura est? *C.* Illa aberit domo. *M.* Age, nunc comitari lubet. *C.* Sed id tibi prædico, præter panem jurentum, nihil nos habituros edulii. *M.* Nempe quia caro fortasse nondum erit percocta. *C.* Recte

COR-

conjicis ; nam famula focum serius instruit. *M.* Qui sic ? *C.* Quia non nisi undecima hora domum mensæ accumbimus. *M.* Et cur tam sero ? *C.* Rogas ? Pater non redit temporius à negotiis domum. *M.* Ergo non prandetis, nisi ipse præsto fuerit ? *C.* Adeone inciviles nos deputas, ut prandeamus, ipso nondum reverso ? *M.* Equidem isthuc non suspicabar, quærebam tantum animi gratiâ. *C.* Eamus intro, ne coctrici simus in mora. *M.* I præ, sequar. *C.* Nunc postquam fames depulsa est, quid inceptamus ? Num expatiari bibet ? *M.* Libet sane. *C.* Tu præcede, ego mox sequar, postquam denuo bibero ; nam sitio etiamnum. *C.* Mihi quoque palatum adhuc aret. Mane, eo allaturus haustum. *M.* At redi actutum. *C.* Promamne plusculum tua gratia ? *M.* Non abnuo. *C.* En adfero. *M.* Gratum est. *C.* Sed præbibere est meum. *M.* Non displicet. *C.* Medium tibi propino. *M.* Prosit. Sed ne exhaurias totum. *C.* Ne sis sollicitus, supererit tibi quod sufficiat. *M.* Nunc bibe ocysus. *C.* Vides plus tibi relictum, quam à me potatum. *M.* Factum bene. Partiar tecum rursus. *C.* Non admodum moror. Si lubet, exsicca totum. *M.* Plus est, quam ut possim bibere.

COLL. II.

PRANDIUM.

Scopas, Crito, Simonides, Democritus, Palemon.

UBI nobis *Simonides* ? *C.* Illico dixerat se venturum, simul ac convenisset debitorem apud forum. *Scop.* Recte habet, à debitore facilius se extricabit, quàm à creditore. *C.* Quî istuc ? *Scop.* Sicut in victoria, belli conditiones fert victor, non victus. Nam à debitore, cum ipse
idem

idem volet; a creditore, cum alter. Sed convēnistisne omnes, ut erat conditum, relicta domi severitate, afferentes vobiscum hilaritatem, lepores, venustates, gratias? *C.* Plane ita spero: & erimus, sicut monet *Varro*, *belli homines*. *Scop.* Reliqua meæ curæ sunt. *C.* Ecce tibi, *Simonides*. *Scop.* Feliciter. *Sim.* Et vobis fauste. *Scop.* Expectatissime. *Sim.* Atqui ad prandendum eram invitatus, non ad expectandum. *Scop.* Ludis tuo more. *Sim.* Sed extra jocum, quæ o, fui vobis diu in mora? *Scop.* Non valde. *Sim.* Cur non accumbebatis sine me? essetis saltem procemiari de fructibus, quibus ego non admodum capior. *Scop.* Bona verba! te absente assedissemus? *C.* Satis comitatum; exordiamur jam opus. Optimum panem & levissimum! non plus habet ponderis, quam si esset spongia; filigineus, sitaninus; industrium habetis pollinctorem. *Scop.* Roscius est piltrini curator. *Sim.* Nunquam in id conicitur? *Scop.* Absit, tam frugi servus? *D.* Adfer mihi filigineum. *Sim.* Mihi vero secundarium. *Scop.* Cur talem? *Sim.* Quoniam audiui, & ita sum expertus, minus me esse, quum panis non est sciti saporis. *Scop.* Heus puer! Adferro ei panem cibarium, & vulgarem, etiam ex atro, si ita mavult: ita demum jucundissime convivabimur, si quisque quod maxime collubrum erit, sumpserit. *P.* Panis hic, quem tu tantopere probas, spongiosus, aquaticus, est: malo densiorem. *C.* Mihi vero non displicet spongiosus, modo ne sit speciosus: hic vero etiam hectas attollit, quod focarii solent facere: quum sit, uti satis apparet, fornaceus. *P.* Cibarius hic panis acerosus est. *Scop.* Sic assueverunt nostri agricolæ triticum omne, quod

quod huc important, acerare prius in villa, & miscere multis generibus seminum : sapor autem ex fermento est nimio. P. Nullum hominum genus est hoc fraudulentius. Non benefaciunt, nisi cum nesciunt. Scop. Panis hic non est satis fermentatus. D. Puta te hodie Judæum, qui azymo vescebantur, jussu DEI. C. Id quidem, quod homines essent pessimi: ut interdicta est illis suilla, qua nihil palato gratus; nec, si moderate sumas, salubrius. Et quidem azyma jussi sunt comedere cum lactucis agrestibus, quæ sunt perquam amaræ. P. Illa omnia sensus habent altiores: omittamus hæc. Scop. Et quidem disputationem de pane. Si de obsoniis fuerit tanta controversia, magna erit in toto convivio discordia. C. Accidit nimirum, quod Horatius inquit,

Tres mihi conviva prope dissentire videntur,

Poscentes vario multum diversa palato.

Scop. Appone lances illas & tympana, cum cerasis & prunis, & malis granatis, & persicis pomis, & persicis præcocibus. P. Cur Marcus Varro dixit, convivas non debere excedere numerum Musarum, quum de numero non constet? Alii enim ponunt tres, alii sex, alii novem. C. Dixit tanquam si constaret esse novem, & ita erat vulgo receptum. Unde Diogenis jocus in Ludomagistrum, qui paucos haberet discipulos, depictas autem Musas in ludo: *Præceptor*, inquit, *cum Musis multos habet discipulos*. D. Sed estne verum, Persas pomum hoc, quod apud ipsos est lethale, invexisse in Græciam, ad pestem eorum, quibuscum bellum gerebant? C. Sic accepi. D. Admirabilis est in ingeniis terrarum varietas.

C. In-

C. India mittit ebur, inquit Virgilius, molles sua thura Sabæi. Hem cydoniperfica. *Sim.* Novum infitionis inventum, priscis incognitum. Cedo nobis pateram illam cum duricoriis, qui sunt (ut nôstis) prodromi. *Scop.* Satis est fructuum, expleamus nos rebus aliis salubrioribus corpori. *C.* Quid his salubrius? *Scop.* Nihil, si salubre & sapidum idem sunt, sicut in meridiano somno. *C.* Ego condono illis nocumentum propter oblectamentum. Non meministi versiculum Catonis: *Pauca voluptati debentur, plura saluti?* Dato singulis singulas gabbatas, cum jure carniû, ut forbeant. Id vero & calefaciat intestina, & blandè abluct ad molliendum ventrem. *Sim.* Profectò, puer, amo te de suilla hac salita; O pernam sapidissimam! majalis est. Brassicas illas cum larido, si mihi vis, auscultare, redde coquo, per hoc quidem temporis, aut serva in brumam. Lucanicæ hujus scinde mihi buccam unam aut alteram, quò suaviùs ebibam primum cyathum. *Scop.* Pareamus medicorum consilio, admonentium ut porcinae addatur merum; funde vinum. *C.* Sequitur actûs fabulæ fortassis hoc anni tempore præcipuus. Spectate hujus actûs apparatus. Primum omnium, qui est à calculis, seu custos abaci scyphos exposuit vitreos crySTALLINI vitri, cum vino albo purissimo; aquam putes solo aspectu. *Scop.* Sanmartinium est, & partim Rhenense, non infectum, ut solent in Belgio, sed quale in media Germania bibitur. Oenophorus replevit hodie serias duas, alteram vini Helvoli, seu flavi ex agro Parisiensi, alteram sanguinei Burdegalensis. Habetis in frigidario alia parata, fuscum Aquitanicum, & nigrum è Sagunto;

to : petat quisque ex sententia palati sui. *C.* Quid potest nunciari lætius ? at nihil est durius, quàm perire siti. *Sim.* Ego verò malletm optimam nobis aquam prospexisses ; hunc nuncium audivissem libentius, quàm de vino. *Scop.* Nec ea deerit. *Sim.* Nuper, quum essem in urbe Roma, bibi apud Cardinalem quendam vina generosissima, omnifariam saporis (nam eram præfecto cellæ vinariæ perquam familiaris) vinum dulce, acutum, lene, suave, austerum. *D.* Mihi vehementer placet aigleuces. *P.* Sic ferè Belgicis fæminis. *Sim.* In pagis quibusdam Galliæ floces apponuntur ; secundarium autem vinum & ternarium habent in deliciis ; sed ea villa sunt magis quàm vina, & alioqui vinum Gallicum toto genere nec aquam, nec ætatem fert ; itaque paulò postquam est diffusum, bibitur ; quippe post annum inclinat illico, & fit dubium, tum fugiens acefcit ; quod si manserit diutius, emucet, & in vappam vertitur. Hispanum vinum & Italicum bene fert & aquam, & ætatem. *D.* Quid rei est vinum fugiens ? vieantur probè dolia, & obserentur cellæ, imò & domus claudatur, si sit opus. *P.* Ut poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec servantur, discedere vulgò dicimus ; cujus contrarium est vinum consistens. *D.* Funde mihi prius aquam ad dimidium calicis, super hanc infundes vinum more veteri. *C.* Imò & hodierno gentium multarum ; Galli & Germani contrà faciunt. *D.* Quæ nationes volunt bibere aquam vinatam, aquæ addunt vinum ; quæ vinum aquatum, vino superinfundunt aquam. *C.* Quæ verò vino aquam non adfundunt, quid bibunt ? *D.* Vinum, purum. *Crit.* Etiam nisi prius à vinario sit vitiatum,

tum. *D.* Pejùs agunt qui injiciunt calcem, sulphur, mel, alumen, & alia dictu tetriora, quibus nihil est corporibus perniciosius; in quos publicè debebat animadverti, ut in latrones & sicarios: inde sunt enim incredibilia morborum genera, & potissimum arthritica. *C.* Ex conspiratione cum medicis id agunt, ut utrique rem augeant. *D.* Nimis mihi porrigis plenum calicem; deple, quæso, eum aliquantum, ut sit locus aquæ infundendæ. *C.* Funde mihi in scyphum illum coloris castanei. Quid rei est? *Scop.* Nux prægrandis Indica, ac labris argento circumclusa: visne in culullo illo ligni hebeni, quod ferunt esse saluberrimum? Ne addas tantum aquæ; nescis vetus verbum? *Perdis vinum infusâ aquâ?* *D.* Imò perdis utrumque; aquam & vinum. *P.* Malo utrumque perdere, quam ab alterutro perdi. *Scop.* Lubétne potare more Græco ex illis pateris, & capacioribus poculis? *D.* Minimè verò; admonebas nos modò antiqui proverbii, vicissim te admoneo præcepti Paulini; *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria,* & Servatoris nostri; *Videte ne graventur corda vestra crapulâ & ebrietate.* *C.* Unde est hæc frigida tam pura & pellucida? *Scop.* E fonte proximo. *C.* Ad vinum diluendum malim cisternam modò defæcatissimam. *D.* Quid putealem? *C.* Usibus lavandi aptior est, quam bibendi. *P.* Fluviale commendant plurimi. *C.* Rectè, si fluant amnes per venas auri, ut ferè in Hispania; & sit quieta & liquida. *Sim.* Mihi verò in phiala Samia illa adfer aliquantum cerevisiæ, quam puto refrigerando corpori hoc æstu utilissimam. *Scop.* Ex qua tandem cerevisia? *Sim.* Ex tenuissima;

nam

nam aliæ nimium increassant spiritus, & reddunt obesum corpus. *Pal.* Mihi item dato, sed in vitro illo terete. *Scop.* Curre ad culinam; quid illi cessant? quin mittunt missum alium? vides jam huic neminem attingere? Adfer pullos gallinaceos, elixos cum lactucis, buglossa hortensi, & intubo, vervecinam quoque & vitulinam. Adde etiam in scutellis paulum sinapis, aut petroselinum. *D.* Violenta res videtur sinapis. *C.* Non admodum congruit biliosis; iis tamen, qui crassis & frigidis humoribus redundant, haud inutilis. *P.* Idcirco sapiunt populi septentrionales, quibus illa est magno usui, præcipue cibis crassis & duris addita, ut bubulæ & falsamentis. *Scop.* Hoc loco existimo pultes & ptisanas venturas in tempore, similaginem, amyllum, oryzam, vermiculos: edat quisque ex quibus volet. *D.* Vidi qui à vermiculis hujusmodi vehementer abhorreret, quod autumaret collectos fuisse ex terra, aut solo, & vixisse aliquando. *C.* Scilicet metuebat, ne in aqualiculo suo reviviscerent. Oryzam ferunt nasci in aqua, mori in vino; cedò igitur vinum. *D.* Ne bibe statim à cibo calido, intermisce prius frigidum aliquid, & solidi. *C.* Quid? *D.* Crustam panis aliquam vel turundam unam aut alteram carniū. *Sim.* Vah! pisces cum carnibus in eadem mensa? Mare miscetur terræ. Sed qui sunt pisces isti? *Scop.* Appone ordine; primum lupum illum assum cum aceto & capparibus, tum passeris elixos, cum succo lapathi acuti soleas frixas. Lucium recentem & capitonem, lucium salitum ferva tibi, thynnū assum recentem & thynnum in falsamento, menas recentes frixas, crustulata, in quibus insunt multi barbati, murenæ & trutæ multis conditæ

aromatis gobios frixos, cammaros & caneros elixos. Admisce scutellas cum intritis, alliato, piperrato, crucato. *Sim.* Ego verò de piscibus loquar, non edam. *C.* Si philologus cœperit de piscibus movere controversiam, hoc est, de re incertissima & controversissima, incipite nobis lectulos infernere, hic erit cubandum. *Scop.* Nemo dignatur vel gustare hoc: tolle hæc. *Sim.* Atqui convivia olim Romæ lautissima, & (ut ipsi soliti erant dicere) pollucibilia, ex piscibus constabant. *C.* Ita sunt mutata tempora, etsi hoc etiamnum durat apud quosdam. *Scop.* Importate assa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbos, cuniculos, lepusculos, vitulinam & hœdinam, & intinctus, seu embammata, acetum, omphacium, oxypora, mala etiam medica, & cydonia, & olivas Balearicas conditivas, quasias, & in muria asservatas. *C.* Quid fiet grandibus illis belluis, anseri, cyeno, pavoni? *Scop.* Ostende tantum, & refer in culinam. *P.* Hem pavonem! Ubi est Quintus Hortensius, cui erat in deliciis? *Scop.* Tolle agninam, quia insalubris. *C.* Vidi quendam devorare ossa olivarum struthionicè. *Sim.* Ex quibus carnibus sunt artocrex istæ? *Scop.* Hæc est ex cervina; hæc est damica; illa est, ut puto, aprugna. *C.* Condituras ipsas malim, quam carnes. *Sim.* Planè ita est, etiam res amaras condimentum reddit suavissimas. *C.* Ecquid est vitæ totius condimentum? *D.* Æquus animus. *C.* Aliud quidnam ego proferam amplius & augustius. *D.* Quid tandem hoc rei? *C.* Pietas, sub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res universas asperas, faciles, medias, condimentum apertissimum & jucundissimum. *Scop.* Infunde

funde Hispanicum vinum album in carchesium illud, & circumfer per convivas. *D.* Quid paras agere? Sub prandii finem propinas nobis vinum forte ac generosum. Dilutius posthac bibendum, si consultum cupimus valetudini. *Sim.* Rectè mihi videris admonere: frigida enim oportet esse in convivio posirema, quæ pondere suo cibos ad ventriculum detrudant, & vapores, caput impetentes, cohibeant. *Scop.* Tolle ista, muta orbes & quadras; da secundam mensam: nam nemo extendit usquam manum. *C.* Adeò comedi initio avidè, ut statim amiserim appetitum. *D.* Ego non item appetitione, sed impetu feror ad primas dapes: inde me expleo. *P.* Nescio quid ederim de piscibus, id gustum meum prorsus retulit. *Sim.* Tantumne bellariorum apparatus, ut cupedines, cum nihil super est amplius cupedix? pyra mala, caseus multiplex: sed palato meo congruentissimum est hippace. *C.* Non reor hippacen esse hunc, sed Phrygium, ex lacte asini, qualis è Sicilia usque advehitur columellari formâ, & quadratâ: qui cum frangitur, in laminulas finditur. *Scop.* Caseus hic, etsi Britannicus, fistulosus est; non erit meâ utrique sententiâ vobis gratus, sed neque hic spongiosus Hollandicus. *C.* Parmensis hic est bene compactus, & satis (ut videtur) recens; & ille Penafellicus facillè cum Parmensi certârit. *D.* Non est Parmensis, sed Placentinus. *C.* Etiam, si placet, vulgo Germanorum suavissimus est caseus vetus, putris, confricatus, & vermiculosus. *C. Sim.* Qui talem edit caseum, sitim venatur, & edit, ut bibat. *Scop.* Pistor dulciarius nimium moratur, quin adfert scriblitas, & artolagana testacea, & fartaginea, conspersione in cacabum

injectâ olei ferventis, melle superfuso. *C.* Caryotas da mihi aliquot ad edendum & ad servandum : fortasse nocte hac nihil edam aliud. *Scop.* Cape igitur spatium hoc integrum ; vin' ex malograna-
tis? *P.* Heus puer ! spolia nobis hanc palmam agrestem, & da quod est esui. *Scop.* Potionis vos admonéo ; scitis Aristotelis esse opinionem, tra-
gemata esse inventa, ut ea nos ad bibendum invi-
tent, ne cibus in arido coquatur. *C.* Oportet ergo inventorem fuisse vel nautam vel piscem, qui adeò timeret ariditatem. *Scop.* Adfer ea, quæ solent vocari sigillum stomachi, post quæ nihil est nec edendum, nec bibendum ; buccella-
tum cydoniatum, coriandrum saccharo contec-
tum ; hoc vero manducandum est, non eden-
dum ; sed quod ex manso reliquum est aridum, exspuendum. Collige frusta, & reliquias in can-
istris ; adfer aquas odoriferas, rosaceam, flores mali medici, moschatam. *P.* Agamus Christo gratias. *Puer* Agimus tibi gratias, pater, qui tam multa ad hominum usum condidisti ; annue, ut tuo favore ad cœnam illam veniamus tuæ bea-
titudinis. Amen. *P.* Agamus nunc hospiti gra-
tias. *C.* Agamus.

COLL. 12.

FRUCTUS NOVELLI.

Bartholomæus, Ægidius.

HO, ho ! quid ego vidi novi ? *Æ.* Quid ?
cedo quid vidisti ? *B.* Vidi quippiam in
foro, unde valde sum exhilaratus. *Æ.* Quid,
obsecro ? ediffere. *B.* Matura cerasa. *Æ.* Quid
ais ! Vix credo. *B.* Vera loquor ; erant petio-
lis colligata in fasciculos. *Æ.* Quanti venibant ?
B. Fasciculus cerasorum forte viginti nummis.

Æ. Satis chare. Tanti ego cerasa non edam.

B. Nihil mirum, cum sint novelli fructus, primitiæ anni. Mihi si tum in promptu nummi fuissent, mercatus essem illico.

Æ. Sustine paulisper, propediem decrescet pretium, & obolo ementur vel manipuli decem. *B.* At ego misere metuo, ne deficiat cerasorum messis ante, quam me iis probe exsaturavero.

Æ. Metuis ne cœlum ruat: Securus esto; isto metu te plane libero.

B. Quamdiu igitur duraturum putas mercatum istum? *Æ.*

Omnino mensem & amplius. *B.* Euge, beas me.

Æ. Tum licebit adjungere fragra, quæ nunc passim venalia sunt, si cerasorum satietas te ceperit.

B. Dicis probe. *Æ.* Ubi utraque defecerint, succedunt poma præcocia; mala mustea, rubelliana,

pulmonea; pyra dolabelliana, augustalia, volema, mustacea; persica, armeniaca.

B. Quid inde? *Æ.* Pruna, cerea, decumana, asinina, nana.

B. Perge obsecro. *Æ.* Nuces, avellanae,

juglandes, mora Idæa, mespili, uvæ albæ, & purpureæ, præciæ apianæ: item uvæ crispæ, uvæ ursinæ, quas medici ribes appellant: denique castaneæ.

B. Oh gestio! Tu, ut video, omnia in numerato habes. *Æ.* Quidni? Sed ad cerasa redeamus.

Dic mihi, utra tibi gratiora sunt, dulcia an acida? *B.* Dulcibus magis delector, præsertim actiis.

Æ. Ego verò acida malo, imprimis amarena: quæ salubriora existimo. *B.*

Audivi qui aproniana cæteris præferrent. Sed heus tu, num colligis è cerasis ossicula? *Æ.* Colligo utique, ut asservem.

B. At in quem usum? an ut nucleos eximas? an ut ludas par impar? *Æ.*

Quasi verò nuclei tam sapidi sunt, ut iis erudendis tantum temporis impendatur! *B.* Cui igitur

B. Cui igitur

bono asservas? *Æ.* In hyemen, ut me foveant, cum à forno calent. *B.* Quomodo isthuc? *Æ.* Collecta in sacculos, & imposita furno, vehementer incalescunt: inde membra frigentia mirifice recreant, admota & affricata. *B.* Intellico. Dicam tibi locum, ubi permulta reperias. *Æ.* Ubi nam? *B.* Dicam in aurem. *Æ.* Apage istinc; tu lege. *B.* Atqui non indigeo. *Æ.* Et mihi sufficient aliunde. At enim tu cave sis, ne quid tibi mali adsciskas nimia auiditate & edacitate. *B.* Quid ita? *Æ.* Quia plerique fructus æstivi sunt proclives ad putredinem, unde oriuntur morbi, tormina, profluvium alvi, dysenteria, febris, & alii. Imprimis cerasis dulcibus, prunis nostratibus, & persicis abstineto; vel saltem parcè iis vesci memento, cæterisque item non nisi exactè maturis. *B.* Ero memor.

COLL. 13.

NUNDINÆ.

Severinus, Balthazar.

Vidistine, quam fervidè mercatores erigant tentoria? *B.* Vidi: quid tum postea? *S.* Nundinales feriæ appetunt. *B.* Illic mihi nihil metitur. *S.* At ego nonnihil spero commodi. *B.* Quomodo? *S.* Ab amicis expecto munera. *B.* Ah! expectare miserum est. *S.* Satiùs tamen est expectare, quàm nihil habere spei. *B.* Qui spe vivit, miserè vivit. *S.* Non omnes spe frustrantur. *B.* Plures certè frustrantur, quàm voti compotes fiunt. *S.* Nundinaria munera quotannis his nundinis mihi donantur affatim. *B.* Tu quidem me fortunatior es, cui nec teruncius datur, *S.* Nec mirum; tu peregrinus es, ego indigena & civis sum. *B.* Sanè & mihi,

si in patria agerem, idem liceret sperare. S. Ex-
pecto hâc vice & calceos, & tiaram, & cingulum,
& chirothecas seu manicas, & alia. B. Quis
mercabitur tibi? S. Cognati & agnati mei, qui
ex vicinia adsunt. B. Vide ne mercimoniis impe-
diti, tui obliviscantur. S. Ego verò ipsos saepe
admoneo & interpello. B. Rogare mendicorum
est. S. Non stipem rogo, sed munus. B. Parum
interest. S. Utut sit, ego talia munuscula libens
accipio. B. Certò desiperes, si data recusares.

COLL. 14.

P E R E G R I N A T I O.

Pamphagus, Cocles.

AUT parùm prospiciunt oculi, aut Coclitem
veterem compotorem meum video. C. Imo
nihil te fallunt oculi tui, vides sodalem ex ani-
mo tuum. Nulla cuiquam erat spes reditûs tui,
qui tot annos abfueris, ignaris omnibus, quæ te
terrarum haberet regio. Sed unde, dic quæso.
P. Ab Antipodibus. C. Imo ab insulis, opinor,
Fortunatis. P. Gaudeo quòd agnoveris sodalem
tuum, nam verebar, ne sic domum redirem, quem-
admodum rediit Ulysses. C. Quonam pacto
rediit ille? P. Nec ab uxore est agnitus; canis
jam vetulus motâ caudâ dominum agnovit. C.
Quot annos ipse domo abfuerat? P. Viginti. C.
Tu plures abfuisti, nec tamen me fefellit tua fa-
cies. Sed quis isthuc narrat de Ulyssæ? P. Home-
rus. C. Oh! ille, ut aiunt, pater est omnium
fabularum. Sed quî tandem agnitus est? P. E
tuberculo, quod habebat in digito pedis: id ani-
madvertit nutrix jam admodum anus, dum illi
pedes lavat. C. O curiosam lamiam! Et tu mi-
raris, si ego te agnovi ex isto tam insigni naso?

P. Nihil me poenitet hujus nasi. *C.* Nec est cur poeniteat, quum organum tibi sit ad res tam multas utile. *P.* Ad quas? *C.* Primum ad extinguendas lucernas erit vice cornu. *P.* Perge. *C.* Deinde, si quid exhauriendum erit è cavo profundiore, fuerit loco promuscidis. *P.* Papæ! *C.* Si manus erunt occupatæ, licebit uti vice paxilli. *P.* Etiamne amplius? *C.* Conducit excitando foculo, si defuerit follis. *P.* Bellè narras. Quid præterea? *C.* Si lumen officiat scribenti, præbebit umbraculum. *P.* Ha, ha, hæ. Est præterea quod dicas? *C.* In bello navali præbebit usum harpagonis. *P.* Quid in bello terrestri? *C.* Erit loco clypei. *P.* Quid deinde? *C.* Findendis lignis erit cuneus. *P.* Probè. *C.* Si præconem agas, erit tuba; si classicum canas, cornu; si fodias, ligo, si metas, falx; si naviges, anchora: in popina fuerit fuscina; in piscando hamus. *P.* O me felicem! nesciebam me circumferre ad tam multa conducibilem supellectilem. *C.* Sed quis interim terrarum angulus te habuit? *P.* Roma. *C.* At quâ fieri potuit, ut in tanta luce nemo te sciret vivum? *P.* Imò nusquam magis lætent boni viri, adeo ut sæpe clarissimâ luce neminem videas in frequenti foro. *C.* Redis igitur nobis onustus sacerdotiis? *P.* Venatus equidem sum sedulo, at parùm favit Delia. Nam complures illic piscantur hamo, quod dici solet, aureo. *C.* Stultum piscandi genus! *P.* Et tamen pulchrè succedit nonnullis. Sed non omnibus feliciter cadit hæc alea. *C.* At non insigniter stulti sunt, qui plumbum commutant auro? *P.* Sed non intelligis in plumbo sacro venas auri subesse. *C.* Quid igitur? rediisti nobis nihil aliud quàm Pampagus? *P.*

Non

Non. C. Quid igitur? P. Lupus hians. C. Felicius redeunt, qui asini redeunt sacerdotiorum sarcina graves. Cur mavis sacerdotium, quam uxorem? P. Quia mihi placet otium. Arridet Epicurea vita. C. Sed tristis est solitudo, adeo ut nec Adam suaviter victurus fuerat in Paradiso, nisi Deus illi adjunxisset Evam. P. Non deerit Eva, cui sit opulentum sacerdotium. C. Sed voluptas non est voluptas, quæ cum mala fama, malique conscientia conjuncta est. P. Verum dicis, & idcirco mihi in animo est, confabulatione librorum solitudinis tedium fallere. C. Istis quidem sodalibus nihil jucundius. Sed rediscne ad tuam piscationem? P. Redeo, si liceat parare novam escam. C. Aureamne an argenteam? P. Utramlibet. C. Bono animo es, pater suppeditabit. P. Nihil illo tenacius. Nec crediturus est denuo, cum intellexerit mihi fortem etiam peritisse. C. Verum ista lex est alea. P. Sed ille non delectatur hac alea. C. Si pernegabit ille, commonstrabo tibi unde possis quantum voles pecuniae sumere. P. Tu vero mihi voluptatem narras; age monstra; jam jam cor mihi salit. C. In promptu est. P. Nactus es thesaurum aliquem? C. Si nactus essem, mihi nactus essem, non tibi. P. Si queam corradere centum ducatos, revixerit spes. C. At ego tibi commonstro unde possis haurire centum millia. P. Quin tu igitur me beas? Ne diutius eneca. Dic, unde? C. Ex asse Budæi, illic reperias innumeras myriadas, sive auream malis monetam, sive argenteam. P. Abi quò dignus es cum tuo joco. Illinc tibi solvam, si quid debuero. C. Resolves; sed quod illinc numerâro. P. Age, novi nasum tuum. C. At mihi præ te nasus est

nullus. Imò nihil te nasutius. Nihil es nisi nasus. P. Ludis in re feria. Hac in re ringi possim citius, quàm ridere. Res gravior est, quam ut ridere libeat. Tu si hic esses, non luderet. Sum tibi ludibrio. Illudis mihi. Illudis me. Joco me tractas in re neutiquam jocosa. C. Minimè rideo, sed id quod res est dico. Non rideo quidem, imò rem ipsam dico : feriò loquor. Ex animo loquor. Simpliciter loquor. Vera loquor. P. Ita tibi semper stet in capite pileum, ut ista tu simpliciter loqueris. Sed cesso abire domum, cogniturus quo statu sint illic omnia? C. Offendes nova permulta. P. Credo, sed utinam omnia ex animi sententia! C. Isthuc optare licet omnibus, sed hætenus obtigit nemini. P. Hoc quoque commoditatis adfert utrique nostrum sua peregrinatio, quod dulcior erit posthac domus. C. Nescio. Nam video quosdam sepius illò recurrere. Adeò scabies illa sine fine solet prurire, si quem semel invaserit.

COLL. 15.

LUSUS VENIA.

Nicolaus, Cocles, Pedagogus, Hieronymus.

Iamdudum & animus, & cœlum, & dies invitant ad ludendum. C. Invitant quidem hæc omnia, sed solus præceptor non invitat. N. Subjungendus est orator quispiam, qui veniam extorqueat. H. Apte quidem dictum, *extorqueat* : nam citius clavam extorseris è manu Herculis, quam ab hoc ludendi veniam. At olim ille oblitus est se fuisse puerum. Ad verbera facilis est, & liberalis; hic parcissimus, idemque difficillimus. H. Attamen protrudendus est aliquis legatus, non admodum verecundæ frontis, quem non illico pro-

prolelet suis sevis dictis. *N.* Eat qui volet, ego carere malo, quam rogare. *H.* Nemo magis accommodus ad hanc legationem, quam Cocles. *N.* Nemo profecto; nam perfrecte frontis est, ac bene linguax; deinde sensum hominis pulchrè callet. *H.* Cocles, i, ab omnibus nobis magnam initerus gratiam. *C.* Equidem experiar scdulo. Verum si non successerit, ne conferte culpam in oratorem vestrum. *H.* Bene ominare; si te satis novimus, impetrabis. Abi orator, redibis exorator. *C.* Eo, bene vertat mea legatio. Salve, præceptor. *P.* Quid sibi vult nugamentum hominis? *C.* Salve, præceptor observande. *P.* Insidiosa civilitas. Satis jam salveo. Dic, quid velis? *C.* Totus discipulorum tuorum grex orat ludendi veniam. *P.* Nihil aliud quàm luditis, etiam absque venia. *C.* Scit tua prudentia, vigorem ingeniorum excitari moderato lusu, quemadmodum nos docuisti ex Quintiliano. *P.* Sanè tu isthuc tenes, quod pro te facit! Laxamento opus est iis, qui vehementer laborant; vobis, qui segniter studetis, & acriter luditis, fræno magis opus est, quàm laxatis habenis. *C.* Adnitimur pro viribus. Et si quid hætenus cessatum est, diligentia farcietur. *P.* Oh, factores! Quis erit fidejussor, aut sponsor, isthuc futurum? *C.* Ego capitis mei periculo non dubitem esse sponsor. *P.* Scio, quàm non sit tutum tibi credere; tamen hîc periculum faciam, quàm sis bonæ fidei: si dederis verba, posthac nequiquam mecum egeris. Ludant, sed gregatim in campis. Ne divertant ad compotationes; aut alia nequiora. Mature se recipiant domum, ante solis occubiturum. *C.* Fiet. Exoravi, quanquam ægrè. *N.* O lepidum caput! Omnes amamus

te plurimum. *C.* Sed interim cavendum ne quid peccemus, alioqui de meo tergo dependendum foret; fidejussi vestro omnium nomine. Quod si quid accadat, non est quod me posthac utamini legato. *H.* Cavebitur. Sed quod lusûs genus potissimum placet? *C.* De hoc in campo consultabimus.

COLL. 16.

LUSUS PILÆ.

Nicolaus, Hieronymus.

NULLA res melius exercet omnes corporis partes, quàm pilea palmaria; sed aptior hyemi quam æstati. *H.* Nullum anni tempus nobis parum accommodum est ad ludendum. *N.* Minus sudabimus, si ludamus reticulo. *H.* Imò reticulum piscatoribus relinquamus, elegantius est palmâ uti. *N.* Age, nihil moror: sed quanti certabimus? *H.* Talitro; sic parceretur pecuniæ. *N.* At ego malo fronti parci, quàm pecuniæ. *H.* Et mihi frons charior est pecuniâ. Aliquo periculo certandum est, alioqui friget ludus. *N.* Sic res habet, ut dicis. *H.* Utra pars prior evicerit tres lusus, ei victa pendet sextam drachmæ partem; sed hâc lege, ut quicquid è victoriis collectum fuerit, infumatur in convivium, ad quod pariter vocentur omnes. *N.* Placet lex, & rata esto; superest igitur, ut fortiamur partes: nam sumus ferme pares omnes, ut non admodum referat, quis cui jungatur. *H.* Tu tamen me longè peritior es. *N.* Ut sim, sed tu me felicior. *H.* Etiam hîc valet fortuna? *N.* Illa nusquam non regnat. *H.* Age, fiat sortitio: euge, bene cecidit; contigere quos volebam. *N.* Et nos nostræ sodalitatis non pœnitet. *H.* Agedum, si-

MAUS

mus viri. Amat victoria curam : suum quisque locum gnaviter tueatur. Tu mihi consiste à tergo, accepturus pilam, si me transvolet : tu istic observa, repulsurus huc ab adversariis revolantem.

N. Ne musca hac quidem pratervolârit impunè.

H. Agice, nunc mittite pilam in tectum. Qui miserit nihil præfatus, frustra miserit.

N. Hem, accipe igitur.

H. Mittito ; si miseris extra lineas, aut infra suprâve tectum, vestro damno fuerit ; aut certè nobis fraudi esse nolim. Tu sanè parùm commodè mittis.

N. Tibi quidem, at nobis commodè.

H. Ut miseris, ita remittam. Par pari referam. Sed præstat ingenuè legitimèque ludere.

N. In ludo pulchrum est arte vincere.

H. Fateor, atque etiam in bello. Sed habet utraque pars suas leges. Et sunt artes illiberales.

N. Credo, plures septem. Signa terminum testulâ, aut rudere, aut si mavis pileo tuo.

H. Tuo malim.

N. Rursus accipe pilam.

H. Mitte pone notam.

N. Habemus duos terminos satis longinquos.

H. Utcunque, sed tamen vincibiles.

N. Si nemo repugnet.

H. Euge ; priorem metam prætercurrimus. Vicimus quindecim. Heus præbete vos viros : viceramus & hic, si tu tuo constitisses loco. Sumus igitur pares.

N. Non diu futuri. Vicimus triginta, vicimus quadraginta quinque.

H. Sextertia ?

N. Non.

H. Quid igitur ?

N. Numeros ?

H. Quò pertinent numeri, si nihil est quod numeres ?

N. Noster hic ludus est.

H. Præpropèrè tu quidem ante victoriam canis triumphum. Vidi qui vincerent ab hoc numero, qui nihil habebant. Varie est ut Martis, ita lusus alea. Habemus triginta. Jam rursus pares sumus.

N. Nunc feria res agitur. Euge, successit, habemus potiores,

38 *Ludus globorum missilium.*

potiores. *H.* Non diu habituri. Dixine? Rursum æquali fortuna sumus. *N.* Diu nutat fortuna velut anceps, utris velit addicere victoriam. O fors fortuna, si nobis faveris, dabimus tibi maritum! Euge audivit votum; penes nos est hujus certaminis victoria. Pone notam cretaceam, ne excidat. *H.* Jam appetit vespera, & sudatum est fatis; præstat à ludendo desistere, ne quid nimis. Supputemus lucrum. *N.* Nos evicimus tres drachmas, vos duas. Restat igitur una ad computatunculam. Sed interim quis solvet pretium pilarum? *H.* Omnes ex æquo, pro sua quisque portione. Nam lucrum exilius est, quam ut inde possit aliquid decidi.

COLL. 17.

LUDUS GLOBORUM MISSILIUM.

Adolphus, Bernardus, Arbitri.

TU toties apud me gloriatus, te mirum quendam esse artificem in certamine mittendorum globorum; age, libet experiri, qui vir sis. *B.* Nihil detrecto, huc si quid libet. Nunc tu planè, quod dici solet, in planitiem provocas equum. *Adol.* Et tu senties me non esse asinum. *B.* Placétne monomachia, ut unus cum uno congregiatur? an mavis adjungi socios periculi? *Adol.* Malo prius; nequa pars victoriæ decidatur alteri. *B.* Istihuc & ipse malo, ut laus in solidum sit mea. *Adol.* Hi spectatores erunt & arbitri. *B.* Sed quod erit victori brabeium, aut quæ victo pœna? *Adol.* Quid si victo amputetur auricula? *B.* Non est magnificum certare pro pecunia. Tu Germanus es, ego Gallus; deceremus pro sua uterq; gentis gloria. Si vicero, tu ter exclamabis, Floreat

reat Gallia : si victus, quod absit, fuero, totidem verbis celebrabo tuam Germaniam. *Adol.* Age, placet conditio. *B.* Adsit fortuna. Quando periclitantur hoc ludo, quæ maximæ nationes sint, æquales sphæræ. *Adol.* Nosti saxum illud promittens, haud procul à porta? *B.* Novi. *Adol.* Ea erit meta, & hæc linea. *B.* Esto, sed sint, inquam, pares globi. *Adol.* Minus discernas ovum ab ovo, aut ficum à ficu. Sed meâ non refert utrum malis, elige. *B.* Mitte. *Adol.* Heus! tu mihi non brachium, sed balistam habere videris, ita torques globum. *B.* Satis momordisti labrum, satis rotâsti brachium; tandem mitte. O vires Herculeas! Sed tamen vinco. *Adol.* Nisi scelestus ille laterculus obstitisset, præverteram te. *B.* Consiste in sphæræ tuæ vestigio. *Adol.* Non utor dolo malo. Cupio virtute, non fraude, vincere, quandoquidem de gloriâ certamen est. Bene vertat! *B.* Ingens profecto jactus! *Adol.* Ne ride priusquam viceris. Adhuc penè fumus pares. *B.* Nunc res agitur. Uter prior metam contigerit, is vicerit. *Adol.* Vici; canta. *B.* Sed definendum erat, quoto ludo constaret victoria: nam primo nondum incaluerunt vires. *Adol.* Definiant arbitri. *Arb.* Tertio. *B.* Placet. *Adol.* Quid ais? Agnoscisne victorem? *B.* Tibi fortuna magis aspiravit, viribus & arte non tibi cessero. Sed quod arbitri pronunciaverint, id sequar. *Arb.* Germanus vicit; & hoc gloriosius est victoria, quod talem artificem vicerit. *Adol.* Nunc canta, Galle. *B.* Sum raucus. *Adol.* Hoc gallis novum non est, sed tamen coccyssa. *B.* Floreat Germania ter. *Adol.* Imò ter hoc erat canendum. *B.* Contraximus siticulam, eamus ad compotatiunculam

lam, ibi perficietur cantio. *Adol.* Non recuso, si ita videtur arbitris. *Arb.* Ita commodius est. Melius canet Gallus colluto gutture.

COLL. 18.

LUDUS GLOBORUM PER
ANNULUM.

Caspar, Erasmus.

AGè, nos auspicabimur. Victo succedat Marcolphus. *E.* Sed quod erit victori præmium? *C.* Victus ex tempore faciet & recitabit distichon in laudem victoris. *E.* Accipio legem. *C.* Visne fortiamur, uter prior incipiat? *E.* Esto tu prior, si lubet; ego malim esse Abbas. *C.* Hoc tua conditio potior est, quod tibi nota est area. *E.* Versaris in tua arena. *C.* In hac exercitator sum, quàm in libris. Tamen istud perquam exigui momenti est. *E.* Æquum est, ut tantus artifex hoc certamine mihi largiari non-nihil. *C.* Imo abs te peterem iustius; sed parum est honesta precaria victoria. Is demum vincit, qui suo Marte vincit. Ita sumus pares, ut non melius commissus fuerit olim cum Bitho Bacchius. *E.* Tua sphaera commodior est meâ. *C.* Et tua vola vincit meam. *E.* Ludito legitimè absque technis, ac dolo malo. *C.* Dices tibi rem esse cum homine probo. *E.* Sed prius audire cupio hujus sphæristerii plebiscita. *C.* Quaternio ludum absolvit. Qui hanc lineam præterierit, in damno est. Reliquos limites si transilias, non erit fraudi. Qui globum suo loco moverat, perdit jus feriendi. *E.* Intelli-go. *C.* En oclusi tibi portam. *E.* Sed istinc te excutiam. *C.* Id si feceris, cedam tibi hujus certaminis victoriam. *E.* Bonâ fide? *C.* Optimâ. Non enim potes aliâ viâ, nisi sic mittas sphæram

sphæram tuam in parietem, ut resiliat in meam.
E. Id experiar. Quid ais, bone vir? Nonne depul-
 sus es? *C.* Fateor, utinam tam sapiens esses,
 quàm es felix. Sed isthuc centies tentanti vix
 semel successerit. *E.* Imo si quid audes deponere
 pignoris, nisi tertio quoque experimento successere-
 rit, vinces. Sed interim redde pactum præmium.
C. Quodnam? *E.* Distichon. *C.* Reddam. *E.*
 Et quidem ex tempore. Quid arrodīs unguem?
C. Habeo. *E.* Recita clarè. *C.* Clarissimè.

Plaudite victori, juvenes, hic quotquot adestis;

Nam me qui vicit doctior est nebulo.

Nonne distichon habes? *E.* Habeo, sed quale
 abs te allatum est, tale tibi referetur.

COLL. 19.

LUSUS SALTUS.

Vincentius, Laurentius.

Libetne decertare saltu? *L.* Ludus iste non
 convenit pransis. *V.* Quamobrem? *L.* Quia
 ventris faburra gravat corpus. *V.* Non admodum
 sanè, qui pransi sunt in pædagogio. Nam hic
 plerumque cœnaturiunt, priusquam absolverint
 prandium. *L.* Quod igitur salendi genus placet?
V. Auspicemur ab eo quod est simplicissimum, u-
 traque tibia, sed junctis pedibus. Qui longissimè
 promoverit cingulum, coronam feret. Hujus ubi
 erit satietas, aliud atque aliud genus experiemur.
L. Equidem nullum recusabo genus, nisi quod
 geritur cum periculo tibiarum: nolim mihi rem
 esse cum chirurgis. *V.* Quid si certemus unica
 tibia? *L.* Ille ludus est Empusæ; valeat. *V.* Hastæ
 innixum salire, cum primis est elegans. *L.* Libe-
 ralius est certare cursu. Siquidem hoc certaminis
 genus apud Virgilium proposuit & Æneas. *V.*
 Verum;

Verum ; sed idem proposuit & cæstum certamen, quo non delector. *L.* Designa itadium. Hoc loco sit carcer, quercus ista sit meta. *V.* Sed utinam adesset Æneas, qui proponat & præmia victori. *L.* Victori abunde magnum præmium est gloria. *V.* Victo potius dandum erat præmium, solatii gratia. *L.* Sit igitur victo præmium, ut lappa coronatus redeat in urbem. *V.* Equidem non recusârim, si tu præcedas tibia canens. *L.* Est ingens æstus. *V.* Nec mirum, cum sit solstitium æstivum. *L.* Præstiterit natare. *V.* Mihi non placet ranarum vita. Animal sum terrestre, non amphibium. *L.* Sed tamen hoc exercitamenti genus olim cum primis habebatur liberale. *V.* Imo etiam utile. *L.* Ad quid ? *V.* Si fugiendum sit in bello, ibi potissimum valent, qui sese cursu pedum & natatu exercuerunt. *L.* Artem narras haudquaquam aspernendam. Neque enim minus laudis est aliquando bene fugere, quàm fortiter pugnare. *V.* Sum plane rudis, & imperitus nandi, nec sine periculo versamur in alieno elemento. *L.* Sed assuescere oportet : nemo nascitur artifex. *V.* At ego istius generis artifices permultos audio natâsse, sed non enatâsse. *L.* Experieris primum innixus suberi. *V.* Nec suberi fido magis quàm pedibus ; si vobis cordi est natatio, spectator esse malo, quàm certator.

COLL. 20.

RECREATIO VARIA.

Paulus, Thomas, Vincentius, Laurentius, Bartholus.

TRahit sua quemque voluptas. Mihi placet venatio. *T.* Placet & mihi : sed ubi canes, ubi venabula, ubi casses ? *P.* Valeant apri, ursi, cervi, vulpes ; nos insidiabimur cuniculis. *V.*

At

At ego laqueos injiciam locustis. Insidiabor gryllis.
L. Ego ranas captabo. *B.* Ego papiliones venabor. *L.* Difficile est sectari volantia. *B.* Difficile, sed pulchrum : nisi pulchrius esse ducis sectari lumbricos, aut cochleas, quia carent alis. *L.* Equidem malo insidiari piscibus ; est mihi hamus elegans. *B.* Sed unde parabis escam ? *L.* Lumbricorum ubique magna est copia. *B.* Est, si tibi velint prorepere è terra. *L.* At ego mox efficiam, ut multæ myriades profiliant. *B.* Quo pacto ? incantamentis ? *L.* Videbis artem. Imple hanc situlam aqua. Hos juglandum summos cortices virentes confractos immitte. Hac aqua perfunde solum. Nunc observa paulisper. Vides emergentes ? *B.* Rem prodigiosam video. Sic olim, opinor, exsiliabant armati, ex fatis serpentis dentibus, velut poetæ fabulantur. Sed plerique pisces delicatioris & elegantioris sunt palati, quam ut esca tam vulgari capiantur. *L.* Novi quoddam insecti genus, à quo talibus insidiari soleo. *B.* Tu vide an possis imponere piscibus, ego ranis facessam negotium. *L.* Quomodo ? reti ? *B.* Non, sed arcu. *L.* Novum piscandi genus. *B.* At non injucundum. Videbis & fateberis ? *V.* Quid si nos duo micemus digitis ? *P.* Ignavum est & rusticum lusûs genus. Ad focum desidentibus magis convenit, quàm in campo versantibus. *V.* Quid si certemus nucibus ? *P.* Noces rulinquamus admodum pueris : nos grandiusculi sumus. *V.* Quid tum ? *P.* Sed quibus decorum est ludere nucibus, iisdem non indecorum est equitare in arundine longa. *V.* Tu igitur præscribito lusûs genus ; sequar quocunque vocâris. *P.* Et ego futurus sum omnium horarum homo.

COLL.

INFORTUNIUM.

Mauritius, Cyprianus.

R Edisti nobis oberior solito. Redisti procerior. C. At equidem malle[m] sapientior, aut doctior, aut felicior. M. Imberbis abieras, redisti barbatulus. Contraxisti tibi absens nonnihil senii. Quid sibi vult hic pallor? quid macies? quid frons caperata? C. Ut est fortuna, sic est corporis habitus. M. Num adversa? C. Nunquam mihi refflavit odiosius, quanquam & alias minus mihi secunda. M. Quid ais? Doleo tuam vicem. Dolet mihi tua calamitas. Sanè moleste fero tuum istud infortunium. C. Res meæ ad incitas redactæ sunt. Res in pejore statu esse non potest. Pejore in loco negotium non potest esse. Occidi; nullus sum; actum est de me. Heu, quanta de spe decidi! Heu, in quod malum incidi! M. Quid istuc est mali? C. Universæ pecuniæ jacturam feci. M. Ubi? in mari? C. Non. M. Ubinam igitur? C. In itinere, spoliatus à latronibus. M. Quiesce: bene habet quod ipse evasisti incolumis. Præstat pecuniæ jacturam facere, quàm vitæ. Levius est pecuniæ dispendium, quàm famæ. C. Vita quidem famæque incolumis, sed pecunia periit. M. Vita sarciri nullo pacto potest, fama ægrè potest, pecunia faciliè aliunde sarcietur, facile recuperabitur. Sed quid malum hoc accidit? C. Nescio, nisi quod ita visum est Deo. L. Ergo patienter illud tolerare convenit. Interim soletur te & hoc, quod doctrina & virtus, quæ sunt tutissimæ divitiæ, tibi remanserint, quippe quæ nec eripi possunt, nec gravant circumferentem.

COLL. 22.

CONFABULATIO OTIOSA.

Conradus, Henricus.

Quid fit? Quid agitur, Henrice? *H.* Sedetur.
C. Video. Sed quomodo se res habent tuæ?
H. Ut solent iis, quibus Deus est parum propitius.
C. Isthuc ominis avertat Deus! Quid agis? *H.*
 Equidem otium ago. Id ago quod vides, nimirum nihil.
C. Præstat otiosum esse, quàm nihil agere. Ego te fortassis occupatum feriis negotiis interpellor.
H. Imo maximè vacuum. Jam enim me ceperat otii tædium, & congerronem desiderabam.
C. Fortassis impedio, interrompo, interturbo tua negotia.
H. Imo tædium otii discutis.
C. Da veniam, si te parum in tempore interpellavi.
H. Imo in tempore advenis. Opportunè advenis. Optatus ades. Interventus tuus est mihi vehementer gratus.
C. Fortassis aliquid sericæ rei inter vos agitur, cui nolim esse impedimento.
H. Imo lusus, quod aiunt, ades in fabula. Nam de te sermo erat.
C. Facile crediderim. Nam mihi huc venienti mirè tinniebat auris.
H. Utra?
C. Læva: unde conjicio, nihil magnificè de me fuisse prædicatum.
H. Imo nihil non honorificum.
C. Vanum igitur fuerit oportet. Sed quid causæ est, quòd tamdiu me non inviseris? Quid rei est, quòd me tam rarò visis? Quid sibi vult, quòd me tamdiu non conveneris? Quid accidit, quòd tanto tempore me non adieris? Quid obstitit, quid impedimento fuit, quo minus viseres me frequentius?
H. Non licuit per occupationes. Non patiebantur negotia, quibus involvebar. Negotiis meis imputabis, non mihi. Non defuit voluntas, sed vetuit

tuit necessitas. Haftenus non vacavit. Non licuit per valetudinem. C. Equidem accipio tuam excusationem, sed ea lege, ne sæpius utaris.

COLL. 23.

COENA.

Christianus, Augustinus, Petrus.

Salve multum, jucundissime Augustine. A. Salve tantundem, mi humanissime Christiane. Felix sit tibi hujus diei exortus. Prosper sit tibi hic dies. Quid tandem agitur? C. Suaviter, ut nunc nostræ res sunt. Et cupio omnia, quæ vis. A. Merito te amo. Benigne dicis. Habeo gratiam. C. At ego nonnihil tibi succenseo. A. Quidnam est istud, obsecro? Quid ita? Quamobrem tandem oro? Quid admisi sceleris? Quid commerui? C. Quod nulla mei tibi cura sit. Quod tam raro nos revisas. Quod me plane negligis. A. At nihil est causæ, cur succenseas. At præter meritum meum. Neque enim meâ culpâ accidit, quòd te rariùs visam. Dabis veniam occupationibus meis, per quas mihi non licet toties, quoties cupio, te revîsere. C. Ita demum tibi ignoscam, si hodie apud me cœnes. A. Haud iniquas pæcis leges præscribis, Christiane, quare haud invitus faciam. Equidem faciam volens. Perlubenter; haud gravatè faciam. Hic sanè non me præbebo difficilem. Nihil hæc re fecero libentiùs. C. Laudo tuam facilitatem, & in hac re, & in cæteris omnibus. A. Sic solco amicis obsequi, præsertim non iniqua petentibus. Ridiculum! an tu me recusaturum putabas oblatum, quod ultro etiam erat rogandum? C. Agè, at cave ne me deluseris. Cave fallas. Cave luseris expectantem. Cave mihi verba dederis. A. Nihil opus

opus jurejurando. In cæteris, in aliis time perfidiam; hac in re non fallam. Sed heus tu, cave quidquam paraveris, præter quotidiana: meâ causâ diem festum nolo. Scis me convivam minime edacem, bibacem multo minùs. Nôsti enim me convivam non multi cibi, sed joci plurimi. C. Curabitur diligenter. Ego te Pythagoricâ cœnâ excipiam, aut fortasse frugaliore. A. Imò Dionicâ, si me delectare voles. C. Certe Platonicâ cœna te excipiam, in qua multum sit literatarum fabularum, cibi minimum, cujus voluptas durat etiam in posterum diem; alioqui, qui prolixè fuerit acceptus, fortassis eo die suaviter afficitur, sed postridie dolet caput, crudus est stomachus. Apud Platonem qui cœnabat, unam voluptatem capiebat ex apparatu facili, fabulisque philosophicis; alteram postridie, quòd nec capitis gravedinem, nec stomachi cruditatem sentiret. Ita prandebat etiam suaviter ex condimento cœnæ pridianæ. A. Placet, fiat ut mones. C. Tu vide omnes curas tuas ac rugas etiam istas domi relinquant. Huc præter nugas & risum nihil adferas; &, ut inquit Juvenalis, *Protinus ante meum, quicquid dolet, exue limen*. A. Quid? Literas mecum venire non vis? Musas meas mecum adducam, nisi, quid aliter censes. C. Tetricas Musas unâ cum negotiis domi claudas. Blandas Caronas omnes, deinde sales tuos, diatribas, scommata, cetias, lepôres, ridicula omnia mecum adducito. A. Ita fiet. Exporrigemus frontem. Bellos humunculos agemus. Ridebimus affatim. Curamus cutem, indulgebimus genio, Genialiter cœnabimus. C. Quò nunc properas? A. Ad generum meum. C. Quid illuc? Quid eo? Quid illo?

illo? *A.* Audio nescio quid turbæ inter eos natum: ut redigam eos in gratiam, ut reducam in concordiam, ut pacem inter eos componam. *C.* Benigne facis, quanquam nihil te opus esse arbitror. Nam ipsi inter se melius hoc bellum composuerint. *A.* Fortassis. Sed nunquid me aliud vis? *C.* Vocabo te per puerum meum. *A.* Ubi voles, domi ero. *C.* Bene sit tibi. Fac hîc ad quintam horam adsis. Heus Petre, accerse ad cænam Augustinum, qui hodie, ut scis, cœnam condixit. *P.* Eo. Salve, poeta. Cœna jamdudum parata est, te herus expectat domi; ubi voles, accedas. *A.* Venio. Salve, mi Christiane. *C.* Bene factum quod venisti. Gaudeo te advenisse. Gratulor mihi quod venisti. *A.* Nondum quinta sonuit, credo. *P.* Imò jamdudum præterita est. Haud longè sexta abest. Instat hora sexta. Mox sextam audies. *C.* Parvi refert, an post quintam venieris, necne, modò ne post cœnam. Nam post festum venire, miserum est. *A.* At quorsum tantus apparatus? Quorsum tot epulæ? Num me lupum existimas? Num tibi lupus videor? Num me vulturem putas? *C.* Non vulturem; sed tamen nec cicadam, ut rore vivas. Nihil est luxûs. Mundities mihi semper placuit, sordes detestor. Nec Apitius mihi placet, nec Diogenes. Præstat aliquid superesse, quàm deesse. Si præter cicer nihil apponeretur, & fuligo forte illapsa in ollam condîret legumen, quid tum ederetur? Nec omnia sapiunt omnibus. Itaque mihi placet moderata varietas. *A.* Non tu metuis leges sumptuarias? Imò peccavi frequenter in diversum. Nihil nobis opus lege Fanniâ. Satis nos docet frugalitatem ipsa tenuitas. *A.* Haud ita convenerat.

Longe

Longe aliter pollicitus es. *C.* Age, inepte, nec ipse conventa servas. Convenerat enim, ne quid præter nugas inferres. Quin hæc missa faciamus. Lavemus, ac discumbamus. Heus tu, puer, cape guttum, ac patinam, linteum ex humero suspende, ministra aquam. Quid cessas? Lava, Augustine. *A.* Lava tu prior. *C.* Bona verba. Hoc anno perpetuò illotus cœnare mallet. *A.* Ridiculum! Non honoratori, sed sordidiori ante alios lavandum est. Lava igitur, ut immundior. *C.* Tu es urbanus plus satis. Es urbanior quàm fat sit, quàm par est. Quorsum attinet ista urbanitas? Hujusmodi cæremonias mulierculis relinquamus; quæ nunc & ab aulicis fastidiuntur, unde tamen olim profectæ sunt. Lavetis terni aut quaterni simul. Ne teramus tempus hujusmodi moris. Ego nulli designabo locum: sumat sibi quisque quem velit. Qui delectatur igni, hic commodius accumbet. Qui offenditur luce, deligat hunc angulum. Quem delectat prospectus, hic sedeat. Agite, satis morarum. Accumbite. Ego domi sum; vel stans cœnabo, si lubeat, vel obambulans. Cessatis? At interim cœna corrumpitur. *A.* Vivamus nunc, curemusq; cuticulam, ut solebant Epicurei. Nihil nobis cum fronte Stoica. Valeant curæ, absit omnis livor, exulet obtrectatio. Sit mens læta, frons hilaris, sermo lepidus. *C.* Quinam sunt isti Stoici, atque Epicurei, Augustine? *A.* Stoici philosophorum quoddam genus erat triste, severum, jejunum, qui hominis summum bonum honesto metiebantur. Epicurei his longe diversi, felicitatem hominis voluptate terminabant. *C.* Heus, Dromo, ades huc. Tuo munere fungere, consecra cœnam. *A.* Quicquid appositum est, &

C

quicquid

quicquid apponetur, felix ac sacrum esse jubeat, qui sua benignitate pascit universa, Amen. *C.* Appone epulas. Quid cunctamur capum hunc discerpere? Quid cessamus hunc gallum discicare?

A. Ego Herculem præstabo, ac belluam hanc conficiam. Utrum mavis de ala, an de poplitibus?

C. Utrum vis, nihil meâ refert. *A.* In hoc genere alis primæ partes tribuuntur, in cæteris poplites lautiores putat vulgus. *C.* Tu multum laboris meâ causâ capis. Tu permultum laborem meâ causâ sumis. Tu omnibus ministras, ipse nihil edis.

Ego tibi hanc alam ministrabo; at eâ lege, ut dimidium mihi restituas. *A.* Itane igitur? At istud est tibi ministrare, non mihi. Tibi serva, ego enim mihi ipse prospiciam. *C.* Probe facis.

A. Eho, tu lupo cibum ministras? Vulturem iavitas? *C.* Atqui jejunas, non cœnas. *A.* Imò me uno nihil edacius. *C.* Imò abstinentius nihil. Proinde agito, ac si domi sis tuæ. *A.* Istud jam plenè mihi persuasi. Istud jam in animum induxi. Sic stat sententia. Consilium est istud facere.

C. Quid, tibi hoc vinum placet? Quid hoc villi delectat? *A.* Mihi quidem perplacet. Me certè vehementer juvat. Me satis delectat. Me non mediocriter juvat. *C.* Utrum mavis? rubrum, an candidum? *A.* Equidem utroque juxta delector. Nihil refert, quo sit colore, modo sapor placeat. Non laboro quantum oculis placeat vinum, modò palatum juvet. Nihil me movet aspectus, si sapor gratus sit. Parvi refert, quo sit colore, quem habeat colorem, si sapiat bene. Non cupio oculos pascere, si palato satisfacere queam. Nihil moror colorem, modò gratus sit sapor. *C.* Credo.

Atqui sunt cœnaticæ philosophiæ cum primis periti,

riti, qui negant vinum esse probandum, nisi quod placeat quatuor sensibus; oculis colore, naribus odore, palato sapore, auribus famâ & nomine. *A.* Ridiculum! quid fama conducit ad potum? *C.* Tantum, ut multi non stupidi palati vehementer probârint villum Lovanio vernaculum, cum crederent esse Belnense. *A.* Fortasse jam longa potione palatum obsurduerat. *C.* Imo nondum attigerant poculum. Tamen iudicium tuum audire cupio, hominis his in rebus peritissimi. *A.* Album nostrates rubro præferunt, quod rubrum paulò sit acerbius, & alterum exilius quidem, sed illud mitius, & ut arbitror, salubrius. *C.* Habemus & subrubrum, & flavum, & purpureum. Hoc mustum est hornum. Hoc bimum est, si quem capit vetustas. Habemus & quadrimum. Sed jam vappescit ac desipiscit senio. Ætate vigor evanuit. *A.* Luculli divitias audio. *C.* Heus, puer, ubi cessas? Nos hîc plane negligis: non vides quanta sit hîc siccitas? Quod si hoc rerum statu incendium contingeret, quo restringeremus? Dato singulis plenos cyathos. Augustine, quid habes, quod parum es hilaris? Quid accidit tibi, quod sedes tristior? Quid est tibi, quod minime lætaris? Aut doles, aut carmina condis. Tu nunc Crhysippum agis, Melissa tibi opus est. *A.* Quam hîc mihi fabulam narras? *C.* Crhysippus adeò fertur intentus fuisse suis astutiis Logicis, ut ad mensam etiam fame periturus fuerit, nisi ancilla Melissa cibum in os ingessisset. *A.* Ille verò indignus erat, qui fervaretur. Sed si te offendat taciturnitas, placeâtque convivium vocalius, est quo id efficias. *C.* Memini; rectè admones: liberalius bibendum; largiùs, copiosius, meraciùs oportet

oportet bibere. *A.* Rem acu tetigisti. Rectè judicas. Nam,

Fœcundi calices, quem non fecere disertum ?

C. Perdoctè tu quidem, Augustine, ut omnia ; sed quoniam in sermonem vinarium, quando in mentionem incidimus vinorum, libet interrogare, quonam consilio veteres illi gentiles Bacchum, quem vini auctorem videri volebant, poetarum Deum dixerint ? Quid enim illi temulento gentili Deo cum poetis, Musarum virginum cultoribus ? *A.* Quæstio poculis digna : verùm quorsum tuæ quæstiones spectent, satis intelligo. *C.* Quorsum, amabo ? *A.* Astutè de vino disputationem injicis Gallicâ technâ, quam didicisse te Parisiis suspicor ; nimirum, quò minus interim absumatur vini. Abi, virum te judico ; non frustra in tanta schola versatus es. *C.* Accipio tua dicta, referam paria scommâta, ubi erit commodum. Sed ad rem. *A.* Dissolvam, ubi bibero. Siquidem absurdum fuerit sicco palato de quæstione vinosa disputare. Præbibo tibi, Christiane. Propino tibi hunc scyphum dimidiatum. *C.* Accipio abs te libenter. Sit saluti ; prosit. *A.* Jam accingor, ut me missum facias. Ego meo more præposterè faciam. Quòd Baccho pueritiæ effigiem tribuerint, id habet mysterii, quòd vinum potum curas & sollicitudines animis nostris eximit, hilaritatemque quandam inducit. Quare senibus quoque iplis juventam quandam reddere videtur, dum & hilariores facit, & formosiores. Id quod Horatius, cum multis in locis, tum præcipuè his versibus apertè testatur :

*Ad mare cum veni, generosum & lene requiro ;
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet*

In venas animumque meum, quod verba ministrat;

Quod me Lucana juvenem commendet amice.

Jam quod huic dicuntur poetas, id significatum voluisse suspicor, quod & ingenium excitat, & facundiam ministrat, quæ duo poætæ sunt aptissima. Unde frigent carmina, quæ scribuntur ab aquæ potoribus. Est quidem igneus suapte naturâ Bacchus, sed adhibitis lymphis redditur temperatior. Habes quod quærebas. C. Nihil unquam audiui verisimilius dici ab homine poætæ; dignus es, qui bibas gemmâ. Heus, puer, tolle hanc patinam, atque appone cætera. A. Puerum habes admodum inurbanum. C. Est veterator nequissimus. A. Cur non instituis alio pacto? C. Difficile est canem vetulum loris assuescere. Difficillimum est veteratoris mutare mores. Vetus canis non faciliè assuescit loro. Me quidem dignus est. A. Dignum patellâ operculum. C. Decerperem tibi quidpiam, si palatum tuum tenerem. Ministrarem tibi; apponerem tibi, si, quid potissimum juvaret, scirem. Si nōsem ingenium palati tui, essem tibi structor. A. Equidem tantundem palato, quantum animo sapio. C. Pallatum habes eruditissimum; nec eo te puto inferiore, de cujus singulari peritia testatur Satyrus.

Ostrea callebat primo deprendere morsu,

Et semel aspecti dicebat litus echini.

A. Et tu mihi, Christiane, ut par pari referam, ipsum audivisse Epicurum, aut in schola Catiana institutus videris. Quid enim tuâ gulâ aut accuratius, aut fastidiosius? C. Si oratoriam æquè artem ut culinariam callerem, nec Cicero ipse me vinceret. A. Equidem si alterutrâ carendum esset,

culinariam quàm rhetoricam mallet. C. Subscribo tuo iudicio. Quid tandem habes, Erasme, quòd parum sis hilaris? Quid sibi vult corrugata frons? Quid silentium? An mihi succenses, quòd te frugaliore cœnâ acceperim? E. Imò tibi sum iratus, quòd tantum impendii meâ causâ sit factum. Interminatus erat Augustinus, ne suâ causâ diem festum faceres: vis nos posthac redire nunquam. Nam talem cœnam dare solent ii, qui unam duntaxat dare constituissent. Quos tandem convivas videris accepisse? Non amicus, sed satrapis cœnam parasse videris. An nos heluones esse credis? Hoc non est dare cœnam, sed triduanam saturitatem. C. Etiam tu pergis esse Demea? Cras, ut lubet, disputa; hodie Mitionem te præbeas, oro. De impendio cras sobrii disputabimus; nunc non nisi meras nugas audire libet. A. Christiane, utrum de bubulis an de ovillis carnibus mavis? C. Bubulis quidem magis delector, at ovillos magis salutare arbitror. Ita ingenium est hominum, ut perniciosissima quæque appetant vehementissimè. A. Galli fuillas carnes mirum in modum amant. C. Galli amant quæ parvo constant. A. Hac una in re Judæus sum; nam nihil æquè odi, ac carnes fuillas. C. Nec injuria; quid enim insalubrius? Ego in hoc non cum Gallis, sed cum Judæis sentio. E. At ego ovillas pariter amo & fuillas; sed diversâ ratione. Nam ovillis, quòd amem, libenter vescor; fuillas præ amore non attingo, ne quid offendam. C. Bellus homo es, Erasme, ac festivus. Equidem mirari mecum soleo, unde tanta in palatis humanis diversitas. Nam, ut Horatiano carmine utar:

Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,

Pos-

Poscentes vario multum diversa palato.

E. Quanquam, ut ait Comicus, quot homines, tot sententiæ; & suus cuique mos: tamen nemo me adduxerit, ut credam plus ingeniis esse varietatis, quàm palatis. Ita vix duos invenies, quos eadem juvent. Permultos vidi, qui butyri ac casei ne olfactum quidem ferrent. Sunt quibus carnes nausea sint: alius elixis, alius assis abstinet: multi aquam vino præferunt. Et, quod incredibile est, vidi hominem, qui nec pane nec vino uteretur. C. Et quibus tandem miser ille victitabat? Quibus vesceretur? E. Cæterorum nihil fastidiebat, non carnes, non pisces, non olera, non poma. C. Vis ut istud tibi credam? E. Si lubet. C. Credo, at eâ lege, ut vicissim mihi mentienti fidem sis habiturus. E. Agè, faciam; modò verecundè mentiaris. C. Quali vero sit quidquam tuo commento impudentius. E. Quid dicet frons tua, si hominem tibi commonitrem? C. Macilentum quempiam ac monogrammum esse oportet. E. Imò diceres athletam. C. Polypthemum potius. E. Hoc tibi mirum videri demiror, cum multi sint, quibus pisces vento durati sint panis loco: nonnullis hoc præstant herbarum radices, quod nobis panes. C. Credo, sed perge mentiri. E. Quendam in Italia, cum illic agerem, videri memini, qui nullo neque cibo, neque potu adjutus, somno saginabatur. C. Ut nihil pudet! Non possum illud satyricum non dicere: *Tunc immensa cavi spirant mendacia folles*. Tu poëta ris. Tu nunc poetam agis. Nam mentiri dicere, mihi religio est. E. Mentiar, si non Plinius auctor certissimus scripsit, ursum quatuordecim dies solo somno mirum in modum saginari, quo

tamen ita altè premitur, ut ne vulnerebus quidem queat excitari. Imò quò magis mireris, addam quòd Theophràstus scribit; per id tempus urforum carnes coctas quoque, si asserventur, reviviscere. C. Vereor ne Parmeno ille Terentianus illa non contineat: mihi facile fidem non facis. Ministrarem tibi de cervinis carnibus, si satis essem urbanus. E. Unde tibi nunc venatio? Unde ferina? C. Midas, homo hominum, qui vivunt, liberalissimus, nostrique amantissimus, mihi misit dono: dono quidem; sed sic, ut ego minoris etiam sexpenumero. E. Quí sic? C. Quia famulis plus dandum, quàm daretur in macello vendenti. E. Quæ res cogit hoc facere? C. Tyrannus omnium violenterissimus. E. Quis iste? C. Mos. E. Profectò tyrannus iste frequenter iniquissimas leges obtrudit mortalibus. C. Idem suo more nudius tertius hunc cervum venatus est. Quid tu, qui soleas istius studii esse amantissimus? A. Equidem hoc studio planè relicto, jam præter literas nihil venor. C. At mihi videntur literæ quovis cervo fugaciores. A. Duobus tamen potissimum canibus alias assequimur, admiratione scilicet, atque improbitate laboris. Nam admirari plurimum discendi ardorem ministrat; & ut facundissimus poeta scripsit, *Labor omnia vincit improbus*. C. Amanter admones. Augustine, ut, soles: propterea non desistam, non quiescam, non defatigabor, donec consequar. A. Carnes cervinæ sunt nunc admodum tempestivæ. Meminit Plinius de hoc animante quiddam admirabile. C. Quidnam obsecro? A. Quoties arrexere aures, acerrimi esse auditus: at contrà, cùm remisere, surdos. C. Istud ipsum mihi sæpenumero obve-

nit. Nam si quando fiat sermo de recipiendis aureis, nihil tam auritum; hîc enim cum Pamphilo illo Terentiano aures arrigo; ubi de numerando verba fiunt, illico demitto, & surdus fio. *A.* Lau-
do te, facis ut te decet. *C.* Vis de his leporinis clunibus? *A.* Tibi sumito. *C.* An de tergo mavis? *A.* Hoc animal præter illa & clunes nihil habet appetendum. *C.* Vidistine unquam leporem candidum? *A.* Sæpenumero Plinius in Alpibus candidos reperiri scribit, quibus hybernis mensibus nivem pro cibatu esse sic creditum. An verum sit, Plinius ipse viderit. Quod si leporis cutem candidam reddit nix, stomachum habeat candidum necesse est. *C.* Mihi verisimile non sit. *A.* Accipe magis admirandum & fortasse tibi non inauditum. Idem utramque vim singulis inesse testatur, maris & sceminae; ac scemellas sine mare æquè gignere. Istud ipsum multi asseverant, præsertim venandi studiosi. *C.* Est ita ut dicis. Sed hos cuniculos, si placeat, tentemus, quia pinguiusculi sunt, ac tenelli. Ministrarem illi nymphae, si propius assiderem. Augustine, istius tibi vicinæ curam age, si libet. Calles enim, quo gestu sit ministrandum istis Veneribus. *A.* Teneo quid dicas, nasute. *C.* Quid te anserinæ carnes delectant? *A.* Me quidem non mediocriter juvant, ut sum minime fastidiosus. *C.* At hic anser, nescio quo pacto, nihil me juvat; nihil enim in vita vidi siccius: siccior est pumice, aut etiam noverca Furii illius, in quem Catullus multum jocatur. Ligneus mihi videtur. Et profecto, quantum suspicor, veteranus miles immodicis excubiis sese maceravit. Aiunt enim, anserem inter omnia animalia longè esse vigilantissimum.

A. Nisi conjectura fallor, hic anser ex eorum numero est, qui canibus unà cum excubitoribus somno soporosis, Romanum olim Capitolium defenderunt. *C.* Verisimile dicis: nam ex eo seculo relictum arbitror. *A.* Hæc quoque gallina, aut parcum saginatore habuit; aut amavit, aut certe, zelotypa vixit, quo quidem morbo hoc animantis genus maxime laborat. Hic capus longe melius pinguet. Vide curæ quid faciant! *C.* Libétne de jecore anserino, quod apud veteres in deliciis cum primis habebatur? *A.* Non sum rejecturus quod à tua manu venerit. *C.* Non est quod expectes Romanas delicias. *A.* Quas? *C.* Carduos, cochleas, testudines, fungos, boletos, tubera. *A.* Istis omnibus vel rapam præferam. *C.* Has perdices nemo attingit, ne columbas quidem. *A.* Benignus es, Christiane. Satisfactum est appetitui. *C.* Agite, hospites humanissimi, quæso ut cœnulam nostram, licet tenuem, æqui bonique consulatis. Præbete vos hilares ac lubentes, quamvis convivium tenue sit, & frugale: ego vestrâ facilitate fretus, familiariter vos vocare sum ausus. Est sanè vester mihi adventus conspectusque non modò gratissimus, verùm etiam jucundissimus. *A.* Cæna tua, Christiane optime, multis modis elegans lautâque nobis videtur. Quod excusas, id unum habet accusandum. Nam magnificentior est, quàm sat sit. Siquidem hoc convivium opiparum in primis, ac lautum judicari, quod primum simplicibus epulis, deinde hilaritate, risu, salibus sic conditum, quæ omnia nostro convivio non defuerunt. *C.* Verùm de convivarum numero hîc mihi quiddam in mentem venit, quos neque pauciores tribus, neque plures novem esse oport-

oportere scripsit Varro. Tres enim sunt Charites, id est, Gratiæ, humanitatis ac benevolentiae præfides; & novem sunt Musæ, honestiorum studiorum duces. At hic decem convivas esse vide, virginibus exceptis. *A.* Nihil convenientius accidere potuit. Nos sumus Varrone ipso paulo sapientiores. Nam tres puellas lepidissimas tanquam tres Charites adhibuimus. Deinde, quia à novem Musarum choro Apollo abesse nunquam credendus est, jure decimum adjecimus convivam. *C.* Poetice dixisti. Si mihi laurus adesset, laureâ coronâ caput tuum cingerem, ferēsque poetâ laureatus. *A.* Si malvâ coronatus essem, malvatus. Tantum honoris mihi non arrego. Honor hic major, quàm ut mihi conveniat. Haud equidem tali me dignor honore. *C.* Vultisne singuli tantundem meâ causâ facere, quantum vestrâ sum facturus? *Con.* Volumus, ac lubentes quidem. *C.* Ebibetis igitur ordine suum quisque calicem: à me exemplum capietis. Tibi hoc primum propino, Mida. *M.* Accipio abs te libenter. Equidem non recuso. Nihil tuâ causâ recusabo. *C.* Tu deinde cæteris propina. *M.* Erasme, præbibo tibi dimidiatam pateram. *E.* Precor, ut sit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodum. Profit tibi. *C.* Sed cur cessat patera? cur non obambulat? deficit nos vinum. Ubi sunt oculi tui, furcifer? vola, adfer ejusdem generis sextarios duos. *P.* Erasme, salve; quidam præ foribus te conventum expetit. *E.* Quisnam est? *P.* Mori se famulum dicit, herum ejus ex Britannia advenisse; cupere, ut se visas, quandoquidem primâ luce iter parat in Germaniam. *E.* Christiane, subducatur ratio; nam mihi quidem abeundum.

dum. *C.* Rationem, Erasme doctissime, hujus coenæ ego conféro. Non est quod calculum frustra teras. Gratiam habeo, qui dignatus sis nostro adesse convivio. Sed advocari te molestum est, nondum peractâ fabulâ. *E.* Quid superest, nisi ut dicam, Valetè & plaudite? *C.* Age, boni consulemus, quando tu non ab equo ad asinos, sed ab amicis ad amicissimos properas. *E.* Ego pariter tibi gratias ago, quod pro tua humanitate ad hoc convivium longè suavissimum me vocâris. Valetè, sodales optimi. Bibite non segniter, & vivite suaviter. *C.* Heus dromo! sedetis jamdudum otiosi omnes. Libetne cuiquam quidquam amplius? *Con.* Nihil omnino. Strenuè munus nostrum administravimus. *C.* Tolle igitur hæc, ac bellaria appone. Muta quadrulas atque orbes. Tolle cultrum meum, qui humi decidit. Pyra vino perfunde. Adfunt mora præcoqua, etiam domi nostræ nata. *A.* Tantò erunt suaviora, quod vernacula. *C.* En pruna cerea; en Damascena, rarum apud nos spectaculum. En mitia mala. En mali novum genus, cujus matrem ego hisce manibus consevi. Nuces castanæ: omne deliciarum, quas horti nostri benignè effundunt, genus. Sed flosculi defunt. *A.* Isti Gallici sunt apparatus, qui magnificentiam eam potissimum amant, quæ minimo constat. Nobis non est ea mens, aut ingenium. *C.* Non apud Gallos tantum reperies, quibus ea placent quæ minimo constant. Sed heus tu, Augustine, num tu credis te hîc immunem bibisse? egone te meis immunem tinxero poculis? At interim propinatori tuo dimidium scyphi debes. *A.* Is jamdudum me missum fecit. Is mihi hujus debiti gratiam fecit. *C.* Unde ille si-
bi

bi vindicat tantum auctoritatis? vix Romanus Pontifex hoc vinculi relaxet. Nosti priscam convivarum legem; aut bibe, aut abi. *A.* Remittendi jurisjurandi jus dabit, cui factum est, & cujus intererat servari. *C.* Sed omnium convivarum interest, servari leges inviolabiles. *A.* Age, quando hæc est Germanorum religio, exforbebo quod reliquum est. Sed quid tibi rei mecum est? *C.* Impendium reddas oportet unus nomine omnium. Quid expalluisti? ne verere, perfacile poteris. Fac quod sæpe fecisti, ut aliquâ elegantia doctiores à cœna surgamus. *A.* Sed convivis parcendum est, quos hæc non omnes perinde delectant. A cœna inter deambulandum, id quod rationi deerit, persolvemus, nisi quid aliud censes. *C.* Fiat ex tuâ sententiâ. Agamus gratias divinæ benignitati, deinde paulisper deambulatori. *A.* Pulchre dicis. Nihil enim hoc vespertino cœlo amœnius, nihil salubrius. *C.* Petre, adesdum. Tolle suo quæque ordine, ac vinum cyathis infunde. *P.* Jubesne agi gratias? *C.* Age. *P.* Græce mavis, an Latine? *C.* Utroque modo. *P.* Gratias agimus tibi, Pater cœlestis, qui tuâ ineffabili potentiâ condidisti omnia, tuâ inscrutabili sapientiâ gubernas universa, tuâ inexhaustâ bonitate cuncta pascis ac vegetas; largire filiis tuis, ut aliquando tecum bibant in regno tuo nectar illud immortalitatis, quod promissisti, ac præparasti verè diligentibus te, per Jesum Christum. Amen. *C.* Habeo vobis, hospites candidissimi, gratiam, qui ad hoc conviviolum venire dignati sitis; oro, æqui bonique consulatis. *Con.* Nos vicissim gratiam referre volumus, non tantum habere. Proinde ne multis agantur gratiæ. Quin potius surgamus,

gamus, & expatiamur. *A.* Ducamus nobiscum virgines; nam eo minùs molesta erit perambulatio. *C.* Rectè sentis. Ne desint nobis flosculi, si fortè locus flores non habebit. Utrum mavis, nostris in hortis more poetico reptare, an foris ad amnem expatiari? *A.* Habent quidem horti tui amœnitatis permultum, verùm eam voluptatem matutinis deambulationibus serva. At sole inclinato, amnium aspectus oculos mirum in modum juvat. *Con.* Antecede igitur Augustine, ut poeta dignum est; latùs tuum claudam. *A.* Bone Deus! quantum comitum, quantam pompam nobiscum ducimus? Dici non potest, Christiane, quantum mihi nunc placeam: satrapes mihi videor. *C.* Agè, nunc promissum præsta. Solve quod recepisti. *A.* Fiet. *C.* Sed sol nos relinquit. Humescit cœlum; prestat imitari aviculas, tectoque ac lecto nos condere. *A.* Proinde vale, mi Christiane suavissime, in crastinum. *C.* Tu itidem bene valeas, Augustine omnium doctissime.

COLL. 24.

LUCUBRATIO.

Plinius, Epictetus, Celsus, Didymus.

HOra est à meridie quinta. Heus Epictete! clauda mihi fenestras illas, & infer huc lumina ad lucubrandum. *E.* Quæ lumina? *P.* Interea dum hi adsunt, candelas sebaceas aut cereas; ubi recesserint, tolletis eas, & statuetis hic mihi lychnum. *C.* Quorsum id? *P.* Ad lucubrandum. *C.* Quin stude potiùs de manè; tunc enim videtur & temporis ratio & qualitas corporis invitare, cum est minimum vaporum in cerebro, peractâ concoctione illa evaporatoriâ. *P.* Etiam hæc hora tranquillissima est, cum quiescunt &

& silent omnia ; atque iis, qui simul prandent & cœnant, non incommoda. Nam sunt qui cœnant tantum, more prisco ; alii prandent solum, ex placitis recentium medicorum ; alii & prandent, & cœnant, more Gothico. C. Annon ante Gothos erant prandia ? P. Erant, sed levia. Gothi morem invenerunt, bis in die satura fieri. C. Qua de causa Plato mensas Syracusanas damnat, in quibus quotidie exsaturentur bis ? P. Ex eo colligas fuisse rarissimas. C. Sed missa isthæc faciamus. Cur lucubras ad lychnum potius quam ad candelam ? P. Propter flammam æquabilem ; minus lædit oculos : illa enim crispatio myxi officit oculis, & sebi odor inamœnus est. C. Utere cereis, quorum odor non est ingratus. P. Myxus est in his magis tremulus, nec vapor salubris : & in sebaceis ellychnium est lineum plerumque, non xylinum : ut propolæ isti ex omnibus quærunt compendium cum fraude. Infunde oleum in lucernam hanc, profer acu myxum, & emunge. E. Quam hæret fungus acui ! Signum dicunt esse pluvie, quemadmodum est apud Virgilium ; *Scintillare oleum, & putres concrevere fungos*. P. Adfer etiam furcillam, & emunge candelam hanc ; ne projicias fungum in pavementum, ne fumiget ; sed opprime intra emunctorium. Profer mihi pallam lucubratoriam, prælongam illam pellitam. C. Ego te tuis libris commendabo. P. Statue mensam super tibicines in cubiculo. E. Mavis mensam quam pluteum ? P. Etiam hoc quidem tempore ; sed pone supra mensam pluteolum. E. Stabilem, an volubilem ? P. Quem malis. Ubi est Didymus meus è studiis ? E. Eo illum accersitum. P. Et huc adducito puerum exceptorem ;

ceptorem ; nam lubet aliquid dictare. Da mihi illos calamos, & pennas duas aut tres cannæ amplæ, & thecam pulverariam. Profer mihi ex armario Ciceronem & Demosthenem, tum ex pluteo codicem exceptorium, & regesta majuscula : audin' ? & meas schedas, seu adversaria, in quibus libet nonnulla expolire. *D.* Non arbitror esse schedas tuas in pluteo, sed in scrinio conclavis. *P.* Id verò ipse scrutabor. Adfer mihi Nazianzenum. *D.* Non nosco. *P.* Liber est minimè spissus, confusus, & textus membranâ ruditer. Adfer quoque codicem quintum à primo. *D.* Quæ est inscriptio illius ? *P.* Xenophontis commentarii ; liber est ex alitis, textus corio cum uncinulis, & umbilicis cupreis. *D.* Non invenio. *P.* Nunc memini, in quarto loculamento eum reposui, illinc prome. In eo loculamento non sunt nisi libri soluti & rudes, quales recens adferuntur ab officina. *D.* Ecquod corpus Ciceronis possis ? nam sunt quatuor. *P.* Secundum. *E.* Nondum est relatum à librario glutinatore, cui dedimus nudius, ut puto, quintus. *D.* Quam placet tibi hæc penna ? *P.* Non sum in eo valde sollicitus ; quæcunque in manus venit, eâ sic utor, tanquam bonâ. *D.* Hoc habes Ciceronis. *P.* Conquiescite ; reclude mihi Ciceronem, aperi, evolve adhuc tria aut quatuor folia ad quartum Tuscularum questionum, quære ibi de mansuetudine & lætitia. *E.* Cujus sunt hi versus ? *D.* Ejus ipsius, quos de Sophocle vertit ; quod facit sane lubens, ac proinde sæpe. *E.* Erat credo ad carmen componendum satis aptus. *C.* Aptissimus ac facillimus ; nec, ut illo seculo, infelix, contrâ quam existimant plurimi. *E.* Sed tu quomodo inter-

misisti studium poetices ? C. Aliquando repetemus subcissivis horis, ut spero : nam habet multum levamenti à studiis gravioribus. P. Defessus sum jam studendo, meditando, scribendo ; sterne mihi lectum. E. In quo cubiculo ? P. In lato illo & quadrato : & tolle ex angulo lectulum hucubratorium, transfer in cœnationem, pone super culcitram plumeam alteram tomenti lanci ; vide ut fulcra lecti sint satis firma. E. Quid refert tuâ, qui non cubas in alterutra sponдарum, sed in medio ? sed salubrius foret, si lectus esset durior, & qui corpori resisteret. P. Tolle cervical, & pro tempore pulvinos duos : in hoc æstu malo plagam illam, quàm arcta isthæc lintea. E. Sine lodice ? P. Etiam. E. Algebis, nam surgis à studiis extenuato corpore. P. Injice ergo stragulum aliquod leve. E. Istud ? nullum aliud stragulum ? P. Nullum : si sentiam frigus in lecto, poscam plus vestium. Aufer illa velaria ; nam ad culices excludendos malo linea. E. Culices paucos hîc sensisti, pulices, & pediculos satis multos. P. Ego verò miror te aliquid sentire, qui sic dormias & stertas. E. Nemo dormit melius, quàm qui non sentit quàm malè dormiat. P. Nihil horum animalculorum, quibus per æstatem in cubiculis infestamur, tam movet nauseam, quàm cimices odori illo teterrino. E. Satis bonus proventus est eorum Lutetiæ, ac Lovanii. P. Est genus ligni, quod illos creat Lutetiæ, & argilla Lovanii. Colloca hic mihi horologium excitatorium, & obicem infigito in horam quartam matutinam, neque enim volo diutiùs dormire. Excalcea me : pone hîc sellam plicatilem, in qua sedeam : matula in scabbello sit mihi juxta lectulum parata. Nescio quid

quid hîc oleat male; sufflas paulum thuris aut juniperi. Lege aliquid ex facris, ubi heri substitisti. Dehinc cane lyrâ aliquid lectum ingredienti more Pythagorico, ut citius obdormiam, & somnia sint placidiora.

COLL. 25.

CUBICULUM.

Adrianus, Gualterus.

Quid ita sedes nutanti capite? *G.* Dormiturio. *A.* Certè non dormiturus, sed revera dormis. *G.* Fortassis. *A.* Quin ergo surgis, & cubitum pergis? *G.* I mecum unâ. *A.* Cur me petis comitem? An lemures times? *G.* Minimè? sed quia friget lectus. Dic, obsecro, ecquota hora? *A.* Octava. *G.* Quotam dicis? quota audita est? *A.* Octava, inquam; adeoque nona imminet. *G.* Quid ais? Vix fidem habeo. *A.* Atqui, vera loquor, nona prope instat. Atqui audin' illam? Hem, nonne prædixi? *G.* Ergo tempus est eundi cubitum. *A.* Ego nondum dormiturio. *G.* Vigila tu quoad placuerit; ego ibo. *A.* Abi tu, somnolente Endymion. *G.* Ita quidem tu me appellas, sed id nominis rectius tibi convenit. *A.* Res ipsa nunc loquitur, uter major sit Endymion. *G.* Nempe tu, qui alias semper me prior te cubitum confers. Ac demiror, unde hæc jam tibi vigilæ. Mirum, ni interdium alicubi protensus in gramine, stertendo aliquot horas perdidisti. *A.* Scilicet, de te conjecturam facis. *G.* Novi ingenium tuum. *A.* Ex tuo ingenio alios judicas. *G.* Agè, voco te in pignus quodcunque: si unquam posthac ante nonam lectum petiero, solidum pendam. Vicissum tu, si idem feceris, eâdem teneberis lege. *A.* Placet conditio

aut
bilitati
enti
som-
tio. G. Nunc opto faustam noctem. A. Eho,
oblitus precum? G. Precabor in cubiculo tacitè.
A. Nisi te somnus opprimat. Legendum prius
aliquid erat ex sacris. G. Id quidem facere so-
leo, sed jam me urget somnus, A. Abi sanè, dormi
feliciter: subsequar, quando commodum fuerit.

P A R S S E C U N D A.

C O L L. 26.

V E S T I T U S.

Malvenda, Bellinus, Joannius, Gomezulus.

N Empe hoc assidue? jam clarum mane fenestras
Intrat-Stertimus, indomitum quod despumare
Falernum Sufficiat---Bellin. Apparet profectò
insanire te, nam alioqui nec tam multò esses ma-
nè expectatus, nec versus funderes, & quidem
satyricos, quo manifestius rabiem tuam patefacias.
A. M. Accipe ergo epigrammatarios, edentulos, &
falsos. Surgite; jam pueris vendit jentacula pi-
stor: Cristataque sonant undique lucis aves. B.
Istud de jentaculo citius mihi somnum excuteret,
quàm clamores tui. M. Festivissime nugator,
precor tibi felicem hunc diem. B. Ego tibi fau-
stam hanc noctem, & bonum cerebrum, ut simul
& dormire possis, & solutâ oratione loqui. M.
Quæso te, seriò responde, si modò seriò potes un-
quam loqui; quotam horam censeres nunc esse?
B. Medium noctis, vel paulo amplius. M. In quo
horologio? B. In meo domestico. M. Ubi
tandem est horologium tuum domesticum? Tu
horologium unquam habueris, aut inspexeris, cui
omnis hora est semper dormiendi, edendi, ludendi,
studendi verò nunquam? B. Atqui hîc ego habeo
horologium mecum. M. Ubi? Ostende. B. In
meis oculis; vide ut nullâ vi aperiri possint; ob-
dormi

dormi rursus obsecro, aut certe tace. *M.* Quid (malum !) est veternus hic ? Quamdiu putas nos jam dormisse ? *B.* Horas duas, vel ad summum tres. *M.* Ter ternas. *B.* Qui fieri istud potest ? *M.* Gomezule, i curriculo ad solarium Franciscanorum, & contemplare quota sit hora. *B.* Apage solarium, cum sol nondum sit ortus. *M.* Ortus vero ? Aperi fenestram istam vitream, heus tu puer, ut verberet sol hujus oculos suis radiis ; plena sunt jam sole omnia, & umbræ minores. *B.* Quid tibi est rei cum ortu solis, & occasu ? Sine illum priorem te surgere, cui majus est conficiendum iter diurnum. Gomezule, cursim contendit ad D. Petri, ibi aspicio & in horologio machinali quæ sit hora, & in gnomone. *G.* Utrumque sum intuitus. In solario parum abest umbra & secunda linea. In horologio digitus indicat horam paulò plus quintam. *B.* Quid narras ? Aliud restat ergo agendum tibi ; ut huc sisas mihi fabrum ferrarium ex vico lapideo, qui forcipe disjungat has palpebras tam adfixas ; dic ei, revellendam esse è foribus feram aliquam, cujus sit amissa clavis. *G.* Ubinam habitat ? *M.* Ille verò ferio accerferet. Desine jam nugari, & surge. *B.* Surgamus tandem, quando ita obstinasti animo. Vah ! quàm es odiosus sodalis ? Exfuscita me, Christe, ex somno peccati ad vigiliam justitiæ ; transfer me ex nocte mortis ad lucem vitæ, Amen. *M.* Feliciter procedat tibi hæc lux. *B.* Et tibi hæc cedat, aliæq; quàm plurimæ lætæ, ac faustæ : hoc est, ut eam ita transigas, ne cujus famam lædas, neu quis tuam. Puer, adserto subuculam mundam ; nam hanc jam totos sex dies gestavi. Hem arripe pulicem illum saltitante.

tem. *ŷ.* Omitte nunc venationem pulicum ; quantulum erit, pulicem unum in cubili hoc extinxisse ? *M.* Quantum guttam unam aquæ Rheni adimere. *B.* Imo vero mari ipsi, vel oceano. Nolo hanc subuculam collari rugato, sed alteram illam plano. Nam rugæ hæc quid aliud sunt hoc tempore, quàm nidi aut receptacula pediculorum & pulicum ? *M.* Inepte, existes repente dives ; habebis pecus album & pecus nigrum. *B.* Peculium numerosum magis quàm quæstuosum ! & comites, quos malim semper videre in vicinia, quam domi meæ. Jube famulam resuere latera hujus subuculæ, & quidem filo serico. *G.* Non habet. *B.* Lineo igitur, aut laneo, aut etiam, si ita libet ei, sparteo. Nunquam famula hæc habet quod est opus : quid verò non est opus, affatim. Te verò nolo ego esse divinatorem. Exsequere mandatum meum, & renuncia : ne arioleris quid sit futurum. Excute pulvere è fœmini cruralibus concussu. Hinc purga diligenter muscario illo fetaceo. Udonēs dato itidem mundos, nam hi sunt jam exsudati & pedore olidi. Phui ; amove eos isthinc continuo, offendit me fœtor gravissimè. *G.* Vis interulam ? *B.* Non ; nam ex luce solis colligo diem fore calidam. *G.* Vin' vestem gossipinam, an coccinam, aut sericam, aut polymitam, aut laneam, aut laneam heteromallam, an potiùs sericam heteromallam, seu holosericam, an vero subsericam ? *B.* Thoracem illum dimidiis manicis, & tunicam simplicem gossipinam, cum vinculis vestiariis oblongis. *M.* Quid isthuc rei est ? Quonam ire cogitas, ut tam ornes te præter morem tuum ? Præsertim cum sit dies profestus ? *B.* Et tu, cur induisti bombycinam
levem

levem recentem ab officina, cum habeas capripi-
 liam, & damascenam detritam. *M.* Ego verò in
 hisce meis magis commoditatem specto vestitus,
 quam ornatum. *B.* Uncinuli isti & orbiculi sunt
 laxati. Tu, improbe, inconsiderate semper dissol-
 vis. *M.* Ego potius utor globulis, & ocellis,
 quod est decentius, & minus in induendo & ex-
 uendo molestum. *B.* Non est idem omnium ju-
 dicium in his, ut in reliquis omnibus. Pectorale
 hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas totâ
 ætate. Astrigmenta hæc strenue sunt exarmata
 suis ferreis. Limbus hic est dissutus & discerptus;
 cura reficiendum, sed vide ne adsuantur deformes
 commissuræ. *G.* Non poterit id perfici ante ses-
 quihoram. *B.* Adfige ergo acicula, ne pendeat;
 dato periscelides. *G.* Adsunt: calceolos cum
 crepidis longi abstraguli paravi tibi, pulvere bene
 excusso. *B.* Calceos potius exterge situ, ac nitide.
M. Quid, est ligula in calceo? *B.* Illa adfuitur
 calceis Hispanicis in summa planta; hic non ha-
 bent. *M.* Et in Hispania jam desuescunt appone-
 re, calceatu Gallico. *B.* Accommoda mihi tuum
 pectinem eburneum. *M.* Ubi est tuus ligneus,
 & quidem Parisiensis? *B.* Non audisti heri me
 objurgantem Gomezulum? *M.* Objurgare vocas
 tu ferire? *B.* Hoc illud erat: fregerat quinque,
 aut sex radios pectinis ex densis, ex raris pene
 omnes. *M.* Legi nuper scriptorem quendam præ-
 cipere, ut eburno pectine pectamus caput, qua-
 dragies ducto à sincipite ad verticem, & inde ad
 occipitium. Quid agis? Hoc non est pectere,
 sed mulcere: cedò pecten. *B.* Neque isthuc est
 pectere, sed radere, aut verrere. Credo habere
 te caput testaceum. *M.* Et ego te butyraceum,
 adeo

adeo non audes attingere. *B.* Vin' tu igitur, ut mutuo arietemur capita? *M.* Nolo tecum contendere infaniâ, nec committam bonam mentem meam cum tua dementia. Ablue jam tandem manus & faciem, sed os potissimum, ut mundius loquaris. *B.* Utinam adeo citò animum perpur-garem, ut manus! Dato malluvium. *M.* Con-frica paulo diligentius nodos istos manûs, quibus hærent fordes densissimæ. *B.* Falleris. Nam putô esse potius decoloratam pellem & rugatam. Abjice has malluvias, Gomezule, in cloacam illam; & cedò mihi reticulum, & pileum clavatum. Ad-fer jam ocreas. *G.* Itinerariae ne? *C.* Non, sed urbanas. *G.* Vis cucullionem, an pallium? *B.* Sumus foràs prodituri? *M.* Quidni? *B.* Adfer igitur lacernam.

COLL. 27.

DE AMBULATIO.

Eadem Persone.

PRodeamus jam tandem, ne amittamus è mani-bus deambulandi tempus. *B.* Duc nos, Christe, per vias tibi gratas, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, Amen. O quàm for-mosa aurora! verè rosea, & (ut poetæ vocant) aurea! quàm gaudeo me surrexisse! Exeamus ur-bem; nam ego hâc totâ hebdomade pedem por-tâ non extuli. Sed quo ibimus primum? inde, qua? *B.* Ad arcem, an ad moenia Carthusiana? *M.* An potius ad prata divi Jacobi? *B.* Minimè illuc de manè, ad ferum potius. *M.* Ad Car-thusianos igitur, per Franciscanos & Xystum, inde per portam Bruxellensem; tum redibimus per Carthusianos ad rem divinam. Ecce tibi Joannium. Sis salvus, Joanni. *J.* Et vos pluri-mum,

mum. Quid isthuc est insolitum ; tam bene manè surrexistis ? *B.* Ego vero arctissimo somno eram confopitus. Sed Malvenda hic clamando & tundendo avellit me è lectulo. *¶* Rectè fecit ; nam totum te reficiet ac recreabit hæc deambulatio. Eamus ad pomœrium. O admirabilem & adorandum artificem tantæ pulchritudinis ! Non immerito vocatur hoc opus mundus, quasi ornatus & elegans. *M.* Ne contentè deambulemus, sed lentè ac molliter. Conficiamus, quæso, in hac mœniali ambulatione duo aut tria spatia ; ut otiosius & liberiùs tam decoram speciem contemplemur. *¶* Attende : nullus est sensus, qui non egregia aliqua voluptate perfundatur. Oculi primum : quæ varietas colorum ! Qui vestitus terræ & arborum ! Qui tapetes ! Quæ picturæ comparari huic possunt ? Hæc sunt naturalia & vera, illa altera ficta & falsa. Non injuriâ vates ille Hispanus Maium appellavit pictorem mundi. Jam aures : qui concentus avium, & potissimum lusciniæ ! Ausculta eam è falice, à qua (ut Plinius inquit) perfectæ musicæ scientiæ modulatus editur sonus. Animadvertite accurate, & annotabis varietates omnium sonorum ; nunc non interquiescit, sed continuo spiritu trahitur in longum æquabiliter, sine mutatione ; nunc inflectitur ; jam minutius, & concisus canit ; nunc intorquet & quasi crispat vocem ; nunc extendit ; jam revocat ; alias longos concinit versus, alias breves ; interdum brevissimos. Quinetiam quasi musicæ ludos & scholas habent. Meditantur aliæ juniores, versusque, quos imitentur, accipiunt. Audit discipula intentione magna (Utinam nos præceptores nostros pari !) & reddit, vicibusque reticet.

Intelligitur

Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehensio. Sed illas ducit natura recta, nos voluntas prava. Adde his : qui odor spirans undiq; sive ex pratis, sive ex segetibus, sive ex arboribus, etiam ex ipsis agris cessantibus & squalidis ! Sapor : quicquid ori admoveas, vel ex ipso aere, qualis primi & tenerrimi mellis ! *M.* Hoc putò esse quod à nonnullis audiui, apes consuèsse mel suum colligere mense Maio ex cœlesti rore. *Æ.* Ea fuit multorum opinio. Si aliquid vis dari tactui, quid mollius aut salubrius hac aura ubique spirante, quæ salutaris spiritu per venas & universum corpus sese insinuat ? Veniunt mihi in mentem nunc aliquot versuum Virgilii de vere ; quos utiq; cantillabo, si me potestis ferre voce mea non olorina, sed anserina : tametsi hanc malo, si non aliàs cycnus canit dulce, nisi fato suo proximus. *B.* Ego quidem, ut pro me respondeam, vehementer eos versus aveo audire, qualicunque voce, modò etiam exponas eos nobis. *M.* Nec ego dissentio. *Æ.* Sunt desumpti ex intima philosophia, ut alia vatis illius permulta. *M.* Quæramus ab Orbilio literatore, quem habemus obvium. *Æ.* Imò est homo admodum obvius : salutemus modo, & sinamus abire hominem rabi- osum, & plagosum, ingentis supercilii, imbutum magis literis quam cruditis, tametsi persuasit sibi serio se esse literatorum alpha. Cæterum diximus de corpore : quid porrò ? Animum & mentem quantopere exhilarat, & excitat hujusmodi auro- ra ? Nullum est tempus ad discendum æquè ido- neum, nullum ad percipiendum, continendūmq; quæ audias, quæque legas, nec aliud ad meditan- dum, & excogitandum, quocunq; applicaris ani-

num. Non immeritò quidam dixit; *Aurora gratissima musis.* B. At ego jam exstimulor appetentia; redeamus domum jentatum. M. Quid tandem? B. Panem & butyrum, vel decerpemus folia aliquot buglossæ, & salvir, quæ addamus butyro. M. Bibemus vinum? B. Minimè vero, sed cerevisiam; & quidem tenuissimam ex flava ista Lovaniensi; vel aquam puram & limpidam, haustam è fonte Latino, aut Græco. M. Quem fontem Latinum vocas? Quem Græcum? B. Illum, qui juxta portam est, Græcum solet nominare Vives; ulteriorem illum, Latinum: causas ipsas reddet tibi, cum illum convenies.

COLL. 28.

DILUCULUM.

Nephalius, Philypnus.

Hodie te conventum volebam, Philypne, sed negabaris esse domi. P. Non omnino mentiti sunt, tibi quidem non eram, sed mihi tum eram maximè. N. Quid istud ænigmatis est? P. Nosti illud vetus proverbium: Non omnibus dormio. Nec te fugit ille Nasicæ jocus, cui cum Ennium familiarem invisere volenti ancilla jussu heri negasset esse domi; sensit Nasica, & discessit. Cæterum ubi vicissim Ennius Nasicæ domum ingressus rogaret puerum num esset intus, Nasica de conclavi clamavit, Non, inquit, sum domi. Cùmque Ennius agnita voce dixisset, Impudens! non te loquentem agnosco? Imò tu, inquit, Nasica, impudentior, qui mihi ipsi fidem non haberas, cum ego nuper crediderim ancillæ tuæ. N. Eras fortasse occupator. P. Imo suaviter otiosus. N. Rursum ænigmate torques. P. Dicam igitur explanatè, nec aliud dicam sicum quàm sicum.

N.

N. Dic. P. Altum dormiebam. N. Quid ais? Atqui jam præterierat octava, cum sol hoc mense surgat ante quartam. P. Per me quidem soli liberum est vel media nocte surgere, modò mihi liceat ad satietatem usq; dormire. N. Verùm isthuc utrùm casu accidit, an consuetudo est? P. Consuetudo prorsus. N. Atqui rei non bonæ consuetudo pessima est. P. Imò nullus est somnus suavior quàm post exortum solem. N. Qua tandem hora soles lectum relinquere? P. Inter quartam & nonam. N. Satis amplum spatium; vix tot horis comuntur reginæ. Sed unde venisti in istam consuetudinem? P. Quia solemus convivias, lusus, & jocos in multam proferre noctem: id dispendii matutino somno pensamus. N. Vix unquam vidi hominem te perditius prodigum. P. Mihi parsimonia videtur magis quàm profusio. Interim nec candelas absumo, nec vestes detero. N. Præpostera sanè parsimonia, feryare vitrum, ut perdas gemmas. Aliter sapuit ille philosophus, qui rogatus quid esset pretiosissimum, respondit, tempus. Porro, cum constet diluculum esse totius diei partem optimam, tu quod in re pretiosissima pretiosissimum est gaudes perdere. P. An hoc perit, quòd datur corpusculo? N. Imò detrahitur corpusculo, quod tum suavissimè afficitur maximèque vegetatur, cum tempestivo moderatòque somno reficitur, & matutina vigilia corroboratur. P. Sed dulce est dormire. N. Quid esse potest dulce nihil sentienti? P. Hoc ipsum dulce est, nihil sentire molestiæ. N. Atqui isto nomine feliciores sunt qui dormiunt in sepulchris. Nam dormienti nonnunquam insomnia molesta sunt. P. Aiunt eo somno maximè sagi-

nari corpus. *N.* Ita glirium sagina est, non hominum. Recte saginantur animalia quæ parantur epulis; homini quorsum attinet accersere obestiterem, nisi ut graviore sarcina onustus incedat? Dic mihi, si famulum haberes, utrum obesum malles an vegetum, & ad omnia munia habilem? *P.* Atqui non sum famulus. *N.* Mihi sat est, quod ministrum officiis aptum malles, quàm bene saginatum. *P.* Plane mallem. *N.* At *Plato* dixit, Animum hominis hominem esse, corpus nihil aliud esse quàm domicilium, aut instrumentum. Tu certe fateberis, opinor, animum esse principalem hominis portionem, corpus animi ministrum. *P.* Esto, si vis. *N.* Cum tibi nolles ministrum abdomine tardum, sed agilem malles & alacrem, cur animo paras ministrum ignavum & obesum? *P.* Vincor veris. *N.* Jam aliud dispendium accipe; ut animus longe præstat corpori, ita fateberis opes animi longe præcellere bona corporis. *P.* Probabile dicis. *N.* Sed inter animi bona, prima tenet sapientia. *P.* Fateor. *N.* Ad hanc parandam nulla dici pars utilior quàm diluculum, cum sol novus exoritur vigorem & alacritatem adfert rebus omnibus, discutitque nebulas è ventriculo exhalari consuetas, quæ mentis domicilium solent obnubilare. *P.* Non repugno. *N.* Nunc mihi supputa, quantum eruditionis tibi parare possis quatuor illis horis, quas somno intempestivo perdis. *P.* Profecto multum. *N.* Expertus sum in studiis plus effici una hora matutina, quàm tribus pomeridianis; idque nullo corporis detrimento. *P.* Audivi. *N.* Deinde illud reputa; si singulorum dierum jacturam in summam conferas, quantus sit futurus cumulus. *P.* Ingens profecto. *N.*

Qui gemmas & aurum temerè profundit, prodigus habetur, & tutorem accipit; hæc bona tanto pretiosiora qui perdit, nonne multo turpius prodigus est? P. Sic apparet, si rem recta ratione perpendamus. N. Jam illud expende, quod scripsit Plato: Nihil esse pulchrius, nihil amabilius sapientia; quæ si corporeis oculis cerni posset, incredibiles sui amores excitaret. P. Atqui illa cerni non potest. N. Fateor, corporeis oculis; verum cernitur oculis animi, qui pars est hominis potior. Et ubi amor incredibilis, ibi summa voluptas adsit oportet. P. Verisimile narras. N. I nunc, & somnum mortis imaginem cum hac voluptate commuta, si videtur. P. Verum interrim pereunt nocturni lusus. N. Bene pereunt, quæ pejora melioribus, inhonesta præclaris, vilissima pretiosissimis permutantur. Bene perdit plumbum, qui illud vertit in aurum. Noctem natura somno tribuit; sol exoricens cum omne animantium genus, tum præcipuè hominem ad vitæ munia revocat. *Qui dormiunt* (inquit Paulus) *nocte dormiunt; & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.* Proinde quid turpius, quàm cum omnia animantia cum Sole expergiscantur, quædam illum etiam nondum apparentem, sed adventantem, cantu salutant, cum Elephante solem orientem adoret; hominem diu post Solis exortum stertere? Quoties aureus ille splendor illustrat cubiculum tuum, nonne videtur exprobrare dormienti, *Stulte, quid optimam vitæ tuæ partem gaudes perdere? Non in hoc læteo, ut abditi dormiatis; sed ut rebus benefissimis invigiletis. Nemo lucernam accendit, ut dormiat; sed ut aliquid operis agat; & ad hanc lucernam omnium pulcherrimam nihil aliud quàm fertis?*

P. Bellè declamas. N. Non bellè, sed verè. Age non dubito, quin frequenter audiveris illud Hesiodèum; *Sera in fundo parsimonia.* P. Frequentissime. Nam in dolii medio vinum est optimam. N. Atqui in vita prima pars, nimirum adolescentia, est optima. P. Profecto sic est. N. At diluculum hoc est diei, quod adolescentiæ vitæ. Annon igitur stultè faciunt, qui adolescentiam nugis, matutinas horas somno perdunt? P. Sic apparet. N. An est ulla possessio, quæ cum hominis vita sit conferenda? P. Nè universa quidem *Perfarum* gaza. N. Annon vehementer odisses hominem, qui tibi vitam posset ac vellet malis artibus ad annos aliquot decurtare? P. Illi mallem ipse vitam eripere. N. Verum peiores ac nocentiores arbitror, qui sibi volentes reddunt vitam breviorē. P. Fateor, si qui tales reperiantur. N. Reperiantur? Imo id faciunt omnes tui similes. P. Bona verba. N. Optima. Sic tuo cum animo reputa; nonne videtur rectissimè dixisse *Plinius*, *Vitam esse vigiliam, & hoc pluribus horis hominem vivere, quo majorem temporis partem impenderet studiis.* Somnus enim mors quædam est. Unde ab inferis venire fingitur, & ab *Homero* *mortis germanus* dictus est. Itaque quos somnus occupat nec inter vivos, nec inter mortuos censentur, sed tamen potius inter mortuos. P. Ita videtur omnino. N. Nunc mihi rationem subducito; quantam vitæ portionem sibi recensent, qui singulis diebus tres aut quatuor horas perdunt somno. P. Video summam immensam. N. Nonne pro Deo haberes alchymistam. qui possit decem annos vitæ humanæ adjicere, & provec-tiorem ætatem ad adolescentiæ vigorem revocare? P. Quidni

P. Quidni habeam? N. Sed hoc tam divinum beneficium ipsi tibi præstare potes. P. Quì sic? N. Quia mane diei est adolescentia, usq; ad meridiem fervet juvenus; mox virilis ætas, cui succedit pro senectâ vespera; vesperam excipit occasus, velut diei mors. Magnum autem vectigal parsimonia est, sed nusquam majus quam hic. Annon ingens lucrum sibi adjunxit, qui magnam vitæ partem, eamq; optimam, perdere desit? P. Vera prædicas. N. Proinde videtur admodum impudens eorum querimonia, qui naturam accusant, quod hominis vitam tam angustis spatiis finierit, cum ipsi ex eo, quod datum est, sibi sponse tantum amputent. Satis longa est cuique vita, si parçe dispensetur. Nec mediocri profectus est, si quis suo quæque tempore gerat. A prandio vix semihomines sumus, cum corpus cibis onustum aggravet mentem, nec tutum est spiritus ab officinâ stomachi, confectionis officium peragentis, ad superiora evocare; à cœnâ multo minus. At matutinis horis homo totus est homo, dum habile est ad omne ministerium corpus, dum alacer viget animus, dum omnia mentis organa tranquilla sunt ac serena. P. Elegantèr tu quidem concionaris. N. Apud *Homerum* audit *Agamemnon*, opinor,

Turpe duci totam somno consumere noctem.

Quanto turpius est, tantam diei partem somno perdere? P. Verum, sed duci. Ego non sem dux exercitus. N. Si quid aliud tibi charius est, quàm ipse tibi, ne quid te moveat *Homeri* sententia. Faber ætarius ob vile lucellum surgit ante lucem; & nos amor sapientiæ non potest expergefacere, ut saltem solem, ad lucrum inæstimabile

evocantem, audiamus ? Medici non ferè dant pharmacum, nisi diluculo : illi nôrunt horas aureas, ut subveniant corpori ; nos eas non novimus, ut locupletemus ac fanemus animum ? quod si hæc leve pondus habent apud te, audi quid apud *Solomonem* loquatur illa cœlestis sapientia ; *Qui mane, inquit, vigilaverint ad me, invenient me.* Jam in mysticis *Psalmis* quanta *matutini* temporis commendatio ? *Mane* propheta extollit Domini misericordiam, *mane* exauditur vox ejus, *mane* illius deprecatio prævenit Dominum. Et apud *Lucam* evangelistam, populus, sanitatem ac doctrinam expetens à Domino, *mane* ad illum confuit. Quid suspiras, *Philypne* ? *P.* Vix lacrymas teneo, cum subit quantam vitæ jacturam fecerim. *N.* Supervacaneum est ob ea discrucari, quæ non revocari, sed tamen posterioribus curis sarcini possunt. Huc igitur incumbere potius, quàm ut præteritorum inani deploratione futuri quoque temporis jacturam facias. *P.* Bene mones, sed me jam sui juris fecit diutina consuetudo. *N. Phy !* *Cævus clavo pellitur* ; consuetudo consuetudine vincitur. *P.* At *Durum est ea relinquere, quibus diu assueveris.* *N.* Inimò quidem, sed eam molestiam diversa consuetudo primum lenit, mox vertit in summam voluptatem, ut te brevis molestiæ non oporteat pœnitere. *P.* Vereor, ut succedat. *N.* Si septuagenarius esses, non retraherem te à consuetis ; nunc vix decimum septimum, opinor, annum egressus es. Quid autem est, quod ista ætas non possit vincere, si modo adsit promptus animus ? *P.* Equidem aggrediar, conaborque ut ex *Philypno* fiam *Philologus.*

COLL. 29.

SCRIPTIONIS REQUISITA.

Adamus, puer, Petrus, magister.

HEus puer ! ubi est magister ? *Pu.* In illo conclavi. *A.* Quid agit ? *P.* Docet quosdam. *A.* Significa illi, aditare hic præ foribus, qui & ipsi ab eo doceri cupiunt. *M.* Qui pueri sunt isti ? quid petunt ? *Pu.* Te cupiunt conventum. *M.* Admitte eos recta. *A. & Pet.* Optamus tibi salutem, & omnia prospera. *M.* Et ego vicissim vobis felicem ingressum. Quid est ? Quid vultis ? *A.* Doceri abs te artem elegantè scribendi, si modo vacas, & si vis. *M.* Profecto apparet vos esse pueros honeste educatos, qui & sic loquamini, & tam modesto sitis vultu. Eritis compotes voti vestri. Ingredimini. Venitis hic armati ? *A.* Minime vero, optime magister : vapularemus à nostris pædagogis, si hac ætate arma aui essemus attingere. *M.* Ego vero non loquor de armis ferreis, sed scriptoriis, quæ ad rem præsentem faciunt. Estisne instructi chartâ, & calamario, & calamis ? Antiquissimi homines solebant stylis scribere ; quibus successerunt calami. *Agareni* arundinibus scribunt à dextra ad sinistram, sicut omnes penè cæteræ ad Orientem nationes. *Græci* contra, à sinistrâ ad dextram : atque sic *Latini, Germani,* cæteræque omnes in *Europâ* nationes. Scribimus pennis anserinis, aliqui gallinaceis. Vestræ illæ sunt egregiè habiles, nam sunt caule amplo, nitido, & firmo. Detrahite primum plumulas scalpello, & detuncate aliquid è caudâ, tum eradite, si quam habent scabritiem, nam lævigati fiunt aptiores. *A.* Nunquam ego gero, nisi deplumatas & nitidas ; sed

præceptor meus docuit me eas lenes facere saliva,
& attritione ad adversam tunicam, vel caligas.
A. Præfens consilium. *P.* Doce nos aptare pennas.
M. Primum omnium rescindetis utrinque caput, ut
fiat bifurcata, tum in superiore parte incisuram fa-
cite scalpello sensim ducto, quæ crena vocatur; hinc
æquate duos illos pedunculos, seu mavultis nomi-
nare cruscula, ita tamen ut altius sit dextrum, in
quod penna scribendo incumbit, id tamen discrim-
men vix perceptibile sit oportet. Pennam si fir-
mius vis chartæ imprimere, tribus digitis teneto;
sin celerius, duobus, pollice & indice, more Itali-
co. Nam medius inhibet magis cursum, & mode-
ratur ne se immodicè effundat, quam adjuvet.
 Annularis & auricularis incumbunt papyro. *A.*
 Profer atramentarium. *P.* Hem, elapsum est mi-
hi venienti huc, & atramentum omne effusum. *M.*
 Puer, profer ampullam illam atramentarium; ex
ea effunde in hoc mortariolum plumbeum. *A.* Si-
ne periculo. *M.* Ita hauries liquidius & commo-
dius. Nam in gossipio, vel lino bombycino,
quum pennam intingis, adhæret semper crenæ fi-
bra aliqua, vel flocculus, in quo detrahendo fit mo-
ra scriptioni; aut, si non detahas, lituras verius
effingas quàm literas. *A.* Ego ex sodalium con-
silio linteolum *Milesum* indo, aut bombycinum le-
ve ac tenue. *M.* Illud vero est satius: sed multo
præstat solum atramentum infundere mortariolo
quidem fixo; nam quod circumgestandum est om-
nino opus habet peniculo. Cæterum, habetis
chartam? *A.* Hanc. *M.* Asperam admodum,
& quæ pennam remoretur, ne inoffensè decurrat,
quod est studiis noxium. Nam dum luctaris cum
seabritie chartæ, elabuntur multa, quæ scribenda

cogitaveras. Hoc genus chartæ duræ ac scabræ librariis relinquit. Sed nec illam grandem *augustam*, sive *imperialem*, quotidiano usui paraveritis. Acquirite vobis chartam epistolarem, tenuem, & firmam, quam passim invenietis venalem in singulos codices nummis vigenis quaternis, plus, minus; dabitur vobis pro corollario philura una aut altera chartæ emporeticæ: quam bibulam dicimus. *A.* Quæ est horum nominum ratio? nam sæpè dubitavi. *M.* *Emporetica* est nomen *Græcum*, ab involvendis mercibus dictum. *Bibula* dicitur, quod atramentum absorbeat. Atqui ita non erit vobis opus scobe, aut sâbulo, vel pulvere eraso de pariete, quanquam omnium optimum est, cum per se literæ exsiccantur; eo enim modo fiunt diuturniores. Proderit tamen emporetica, ne sudore aut sordibus maculetis papyrum, etiam inter scribendum subtenſa manu. Nunc capite exemplar. Id effingite & redite huc à prandio, ut scripturam vestram emendem. *A.* Tentabimus, heus *Petre*, mutua mihi dimidium chartæ folium, quod cras reddam. *Pet.* En tibi; sufficitne hoc frustrum? *A.* Hui! non capit sex lineas, ex meis præsertim. *Pet.* Scribe in utrâque facie, & due lineas densiores: quid necesse habes tam magna interstitia relinquare? *A.* Egone? vix intervallum est ullum; nam litera, quæ longos apices habent, aut pedes, sese utrisque attingunt, ut *b* & *p*. *Pet.* Enimvero penna & atramento hoc scribi nullo modo potest. *A.* Quid ita? *Pet.* Non cernis ut penna chartam atramento respergit? *A.* Atramentum meum adeo est crassum, ut limum esse credas; aspice amabo, ut hæret summa in crena, nec defluit. *Pet.* Quia igitur utrique incommo-

do medemur ? *A.* Quomodo ? *Pet.* Tu de cupidibus pennæ rescinde scalpello ; quoad atramentum commodè colligat in literas, ego instillabo guttas aquæ aliquot, quo atramentum fiat liquidius. *A.* Commodius hoc præstaret acetum : quod vi sua statim disfrat densum atramentum. *P.* Verum ; sed periculum est, ne acrimoniâ suâ chartam penetret. *A.* Nihil periculi : hæc charta firmiter continet atramentum, ne diffuat. *Pet.* Extremæ oræ hujus chartæ inæquales sunt & asperæ, non admittunt scripturam. *A.* Demarginato chartam aliquantum forfice ; aut circa eam asperitatem subsilite. *Pet.* Redeamus jam tandem ad præceptorem. Effinximus exemplar tuum quinques aut sexies in eadem chartâ : nunc referimus ad te quod scripsimus, ut emendes. *M.* Recte facitis ; ostendite. Posthac memineritis majorem intercapedinem relinquere, ut mihi sit spatium corrigendi. Hæ literæ sunt admodum inæquales, quod est in scribendo fœdum. Advertite, quanto fit majus *n* quàm *m*. Literarum corpora omnia oportet esse æqualia. *A.* Quid quæso vocas corpora ? *M.* Medium in literis, præter apiculos & pedunculos, si quos habent. Jam, quod literas has transformare tentaris in alias, erasis particulis magis deturpâsti scripturam. Satiùs fuisset, tenuem lituram inducere. Hoc imprimis moneo, ut quantum poteritis, erecto capite scribatis. Nam inflexo atque incumbente, defluunt humores ad frontem, & oculos, unde morbi nascuntur multi, & videndi imbecillitas. Accipite nunc alterum exemplar, & n.e scribentem accuratè observate, ut ductui literarum assuescatis. Hoc cras exprimetis, si Deus voluerit. *A.* & *Pet.* Intereâ optamus te bellissimè valere.

COLL.

COLL. 30.
EQUESTRIA.*Rabinus, Syrus.*

Profer ocreas ; nam equitandum est. *S.* En adfunt. *R.* Probe equidem abs te curatæ ! Totæ al bent situ. Opinor ne extersas nec unctas hoc anno, adeò rigent præ siccitate. Exterge sub uvido panno, mox unge ad ignem diligenter, ac macera, donec mollescant. *S.* Curabitur. *R.* Ubi calcaria ? *S.* Adfunt. *R.* Verum, sed obducta rubigine. Ubi frænum & ephippia ? *S.* Sunt in promptu. *R.* Vide ne quid desit, aut ne quid ruptum aut mox rumpendum, ne quid nobis sit in mora cum erimus in cursu. Propera ad sellarium, & hoc lorum cura sarcindum. Reversus inspicere soleas, sive calceos equorum, num qui clavi desint, aut vacillent ; quàm macilenti sunt equi quàmque strigosi ! quoties abstergis aut pectis illos in anno ? *S.* Imo quotidie. *R.* Nimirum res ipsa loquitur. Jejunant, opinor, nonnunquam totum triduum. *S.* Minimè. *R.* Negas tu quidem, sed aliud dicturi sint equi, si loqui liceat. Quamquam satis loquuntur ipsa macie. *S.* Curo sedulo. *R.* Cur igitur tu habitior equis ? *S.* Quia non pascor fœno. *R.* Hoc igitur restat. Adorna manticam celeriter. *S.* Fiet.

COLL. 31.

TALIO.

Aulus, Phadrus.

Deum immortalem ! quàm severo vultu incedit noster *Phadrus*, & subinde in cælum suspicit ! Adoriar. Quid accidit novæ rei, *Phædre* ? *P.* Quamobrem isthuc interrogas, *Aule* ? *A.* Quoniam è *Phadro* mihi videris factus *Cato*,
tan-

tanta est in vultu severitas. *P.* Non mirum, amice; modo confessus sum peccata mea. *A.* Phy, jam desino mirari; sed dic age bona fide, confessus es omnia? *P.* Omnia quæ quidem in mentem veniebant, unico duntaxat excepto. *A.* Cur unicum hoc reticuiſti? *P.* Quia nondum potuit mihi displicere. *A.* Oportet esse peccatum suave. *P.* An peccatum sit, nescio; sed tamen, si vacat, audias. *A.* Audiam equidem lubens. *P.* Scis, quanta sit impostura apud nostros in his qui vendunt, aut locant equos? *A.* Plus scio quam vellem, non semel ab illis delusus. *P.* Nuper incidit mihi iter, cum satis prolixum tum etiam accelerandum. Adeo quendam ex illis, quem dixisses ejus generis minime malum; & incedebat mihi cum nomine etiam nonnihil amicitiae. Narro, mihi rem esse feriam; opus esse præstrenuo equo; si unquam præbuiſſet se mihi bonum virum, tunc præstaret. Ille pollicetur sese sic mecum acturum, ut ageret cum fratre charissimo. *A.* Fortassis & fratri impositurus. *P.* Inducit in stabulum: jubet, ut eligam ex omnibus equis quemcunque vellem. Tandem unus plus cæteris arridebat; ille probat judicium meum, dejerans eum equum frequenter à multis expetiturum esse, se cum maluisse servare amico singulari quàm ignotis addicere. Conventum est de pretio; numeratur pecunia præsens; conscendo. Mira alacritate gestiebat equus in egressu, dixisses feroculum esse; nam erat obesulus & pulchellus. Ubi jam equitâſsem sesquihoram, sensi planè lassum, nec calcaribus quidem impelli posse. Audieram tales ab illis ad imposturam ali, quos è specie judicares insignes, cæterum laboris impatientissimos. Ego continuo

mecum, Captus sum. Age, par pari referam, ubi rediero domum. *A.* Quid hic consilii captabas, eques absque equo? *P.* Id quod res dabat. Deflexi in proximum vicum; illic clam apud quendam mihi notum deposui equum & conduxī alterum. Profectus sum quo destinabam, reversus sum; reddo conductitium equum; reperio meum sophistam, ut erat, obesum & pulchre requietum, eo vectus redeo ad impostorem; rogo, ut in stabulo suo alat dies aliquot, donec repetiero. Percontatur quā commode me gesserit. Ego vero dejero per omnia sacra me nunquam in vitā conscendisse tergum equi felicioris; volāsse potius quā ambulāsse; nec tam longo itinere unquam sensisse lassitudinem, nec pilo factum ob laborem macriorem. Hæc cum illi persuasissem esse vera, tacitus secum cogitabat, equum illum alium esse, quā hactenus suspicatus esset. Itaque priusquam abirem, rogabat, num mihi venalis esset equus? Primo negabam, quod si inciderit iter denuo, non facile foret nancisci similem. Attamen nihil esse mihi tam charum, quod non esset venale pretio largo, etiam si quis meipsum, inquam, cuperet emptum. *A.* Næ tu pulchre *Cretensem* agebas cum *Cretensi*? *P.* Quid multis? non dimittit me, nisi pronuntiata equi indicaturā. Indicavi non paulo pluris, quā emeram. Digressus ab homine, mox suborno, qui mihi partem agat hujus fabulæ pulchre instructum, atque edoctum. Is ingressus domum inclamat locatorem; ait sibi opus esse insigni equo, & laboris egregie patienti. Alter ostendit multos, & pessimum quemque maxime prædicat; solum illum, quem mihi vendiderat, quoniam existimabat vere talem, qualem prædicaveram, non laudat.

dat. At alter illico rogat, num & ille venalis esset : nam descripseram illi formam equi, & locum indicâram. Locator primum obticescere, atque alios ambitiose prædicare. Cum iste, cæteris utcunque probatis, semper ageret de uno illo, tandem locator apud se, Plane fefellit me iudicium de illo equo, siquidem hic peregrinus agnovit statim hunc inter omnes. Cum instaret ille tandem, Hic venalis est, inquit, sed pretio fortassis deterreberis. Non est inquit ille, magnum pretium, si rei dignitas respondeat : indica. Indicavit aliquanto pluris quàm indicâram ipsi, captans & hoc lucri. Tandem convenit de pretio ; datur arrha satis magna, nempe regalis aureus, nequa suspicio incideret simulatæ emptionis. Emptor jubet equo dari pabulum ; se mox, ait rediturum, & abducturum, dat etiam stabulario drachmam. Ego simulatque cognovi pactionem esse firmam, sicut rescindi non posset, rursus ocreis & calcaribus armatus redeo ad locatorem, anhelus clamo. Adest ille, rogat quid velim. Illico, inquam, adornetur equus meus ; nam è vestigio proficiscendum est ob rem maximè seriam. Atqui modo, inquit, mandabas, ut aliquot dies alerem equum tuum. Verum, inquam, sed præter expectationem obiectum est negotium, idque regium, quod nullam patitur dilationem. Hic ille, Eliges ex omnibus quem voles, tuum habere non potes. Rogo quamobrem ? Quoniam venditus est, inquit. Ibi ego, simulata magna perturbatione, Prohibeat, inquam, Deus quod dicis. Hoc obiecto itinere, non venderem eum equum, etiamsi quis numeret quadruplum. Incipio rixam, clamo me perditum. Tandem incaluit & ille. Quid opus, inquit, his jargiis ?

giis ? Indicâsti equum, ego vendidi : si numero pretium, nihil habes, quod mecum agas ; sunt in hac urbe leges ; ad exhibendum equum me non potes compellere. Cum diu clamassem, aut equum exhiberet, aut emptorem ; tandem iratus numerat pretium. Emeram quindecim aureis, æstimaram viginti sex. Ille æstimarat triginta duobus. Cogitabat apud se, Præstat hoc lucri facere, quàm equum reddere. Abeo dolenti similis, ac vix placatus etiam data pecunia. Ille rogat, ut boni consulam, se aliis in rebus pensaturum hoc incommodi. Sic impositum est impostori. Habet equum nullius pretii. Expectat, ut, qui arrham dedit veniat numeratum pecuniam. At nemo venit, nec unquam venturus est. *A.* Interim nunquam tecum exposulavit ? *P.* Qua fronte, aut quo jure id faceret ? convenit quidem semel atque iterum, conquestus est de fide emptoris. Verum ego ultro exposulavi cum homine, dicens illum eo malo dignum, qui præpropere venditione tali equo me spoliârit. Hoc est crimen tam bene collocatum mea sententia, ut non possim inducere animum confiteri. *A.* Ego mihi statuam poscerem, si quid tale designâssem : tantum abest, ut confessurus sim. *P.* An ex animo loquaris, nescio, mihi tamen addis animum, quo magis libeat talibus facere fucum.

COLL. 32.

I T E R.

Philippus, Misippus, Misospudus, Planetes, Puer, Rusticus.

Vultisne proficiscamur animi gratiâ Bononiam, quæ est ad Sequanam ? *Misip. & Miso.* Nihil malumus, die præsertim sereno & à ventis silen-

silenti ; tum etiam in nostro pædagogio feriato.
Phil. Cur non est nobis operarius ? *Miso.* Quia
Pandulphus madefactus est hodiè ingenti pran-
 dio magistros omnes in honorem laureæ suæ magi-
 stralis. *Pla.* Vah ! quantum potabitur ! *Miso.*
 Multo plus sitietur. *Misip.* Ego habeo asturconem.
Phil. Et ego mecum meritorium, conduc-
 tum de lusco impostore. *Miso.* Ego & *Planetes*
 vehemur rheda, reliqui, si videtur, vel pede-
 stres sequentur nos, vel vi brachiorum agent cym-
 bam contra cursum amnis. *Pu.* Imo equis trahe-
 tur. *Miso.* Ut erit cordi, nam nobis pedestre iter
 magis placet. *Phil.* Eja puer, fræna equum me-
 um, & interne. Quid (malum !) manno indis-
 hipatum ? Orna potius frænulo illo levi cum bullis.
Pu. Hui ! nec oream habet, nec aureas. *Phil.*
 Quid hoc rei ? Si scirem quis fregisset, ego illi
 frangerem — *Miso.* Quid tu nunc dices concira-
 tus ? *Phil.* Panem in cœna ; pene dixeram bra-
 chium & crura. Accipe unde poteris, commodato.
Pu. Scilicet in mediis pædagogis quæris tu
 vel equos, vel equorum ornamenta ? *Phil.* Sup-
 ple igitur quæ defunt ex hoc fune. *Pu.* Erit in-
 decorum. *Phil.* Abi, insane ; quis videbit extra
 urbem ? *Pu.* Antilena est diffuta. *Phil.* Sarcias
 ligula adstrictoria aliqua. *Plan.* Non habet po-
 stilenam. *Phil.* Nec opus est. *Pla.* Magnum e-
 qui em & exercitatum ! delabetur ephippium ad
 collum, & effundet te equus supra caput. *Phil.*
 Quid ad me ? lutosa est magis via, quàm lapido-
 sa : inficiar cœno, non cruentabor. Sed si hæc
 omnia apparanda, non hinc discedemus ante ves-
 perum : adduc equum qualicumque ornatu. *Pu.*
 Paratus est, conscende. Ah ! Quid agis ? pedem
 dex-

dextrum ponis priorem in stapeda? *Phil.* Utrum ergo? *Pu.* Sinistrum, & habenas sinistra manu rege, dextra virgulam, quæ erit pro calcaribus. *Phil.* Non indigeo; calcanei erunt mihi vice calcarium. *Pla.* *Jubellum Taureum* videtis, aut, qui cum hoc est congressus, *Asellum*. *Phil.* Apage historias in procinctu. Ubi reliqui? *Pla.* Ite; ego comitabor vos pedester. *Miso.* Equum molestissimum, succussatorem! ossa mihi omnia contuderit, priusquam perveniamus in oppidulum. *Phil.* Quid (malum!) est stratum istud tuum? Clitella est, ut puto. *Misp.* Paulò minus. *Phil.* Quanti? quanti? *Misp.* Nummis *Turonensibus* quatuordecim. *Phil.* Equum ipsum cum suo victu & vestitu tanti non emerim: nec videtur mihi equus vector nec ephippiarius, sed jumentum citellarium, & jugale, aut dorsuale. Animadvertite, quæso. Ut passim cespitat! vel in chartam, ut latum culmum impingeret. *Misp.* Quid de eo dicis? Pullus est adhuc, sed garrias quæ voles. Vides tu hunc equum? is qualis qualis est, me vehet, aut ego illum. *Phil.* Ungulam habet tenerrimam miser. *Pla.* Quid admonuit te tam accurate unoculus, cum tibi eum interneret? *Misp.* Rogavit verbis amantibus, ne duo insideremus equo, alter in strato, alter super clunes; &, ut in equili diligenter ei substernerem. *Pla.* Nimirum eget missellus, qui latera habet nudata carne. *Phil.* Quid agitis vos? non ascenditis in rhedam? *Pla.* Probè mones. Rhedarius petit nunc altero tanto plus quàm quanti eramus pacti. *Pu.* Cum rhedariis est vobis res, & cum naviculatoribus? Facile conficietis omnia & ex animi sententia. Genus hominum est mite, mansuetum, come, urbanum, pi-
um.

um. *Phil.* Scilicet ! rhedarii sunt fax terræ, naviculatores fax maris : date illi dimidium ejus, quod plus poscit. *Pu.* Quotam esse jam horam censetis ! *Phil.* Ex sole conjicio esse ultra decimam. *Pu.* Appetit jam meridies. *Phil.* Itane ? Heus, *Misippe* ! Eamus : sequatur qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum : ea est taberna diversoria, sita contra regiam pyramidem, non procul à domo *Curionis*. *Misip.* Qua egrediemur ? *Phil.* Per portam *Marcellinam*, ad dextram, simplici viâ & directâ. *Miso.* Imo teneamus hanc semitam viâ jucundâ, & placidâ. *Phil.* Minime vero : nihil commodius ac tutius, quàm via regia ; nam transversis in itineribus amitemus comites, præsertim quod trames ille, nisi me fallit memoria, est valde sinuosus & ambagiosus. *Misip.* Qui sunt isti hastati ? videntur milites ex istis mercenariis. *Phil.* Quid agendum ! *Misip.* Revertamur, ne nos spolient. *Phil.* Progrediamur ; nam facile evademus eos cursu equorum per campos. *Miso.* Quid si gestent tormenta manuarum ? *Phil.* Nihil tale cerno, sed solas sarissas. *Misip.* Accede propius, puer. *Pu.* Quid rei est ? *Misip.* Non tu vides illos *Germanos* ? *Pu.* Quos ? *Misip.* Illos huc venientes adversum nos. *Pu.* Non sunt *Germani*. Sed *Parisienses* rustici duo cum suis baculis. *Misip.* Profectò ita est ; bene sit tibi ; animam mihi & vitam reddidisti. Sed ubi *Misospudus* & *Planetes* ? *Pu.* Rhedarius iratus quod non quantum postulaverit accipiat, duxit eos via salebrosa ; equi, dum magna enituntur vi rotas in alto cœno hærentes extrahere, temorem, & helcia confregerunt ; nam canthi revulsi sunt cum clavis, & ipse rotam sufflaminaverat imprudens excæcatus ;

tus ; nunc ea reficit stomachabundus, & convicians divis omnibus, vectores quoque diris devovens atrocissimis. *Phil.* Quæ capiti illius sint. *Pu.* Puto eos, rhedâ relictâ, transituros in farracum, quod sine onere habet iter *Bononiam* ; *Glaucus* & *Diomedes* ingressi erant in scapham quandam, sed nautæ negant se hoc vento posse remis aut contis agere navigium ; equos helciarios narrant omnes esse occupatos, nescio quæ materia vehenda ; ita nondum solverant oram. *Phil.* De naulo nihil novi ? *Pla.* Nihil prorsus. *Phil.* Mirum est ; sed conjicio quod futurum sit ; non pervenient illi *Bononiam* ante serum diei. *Misip.* Quid tum ? sumemus diem crastinum totum ad reficiendum animum. Aspice, ut fluviolus ille leniter labitur, æquè plane crySTALLINÆ inter scrupos aureos. Quam jucundum murmur ! Audis lusciniolam & carduelem ? Profecto territorium hoc *Parisiense* amœnissimum est. *Phil.* Quod spectaculum potest esse huic par ? Quam placido agmine fluit *Sequana* ? Ut fertur navicula illa plenis sinibus, & secundo vento ? mirifice his omnibus redintegrantur animi. O pratum miro artificio vestitum ! *Miso.* Nempe ab admirabili artifice. *Phil.* Quam suavem odorem eructat ! *Misip.* Hac, hac, ad sinistram flectito, ut vites cœnum tenacissimum, in quo gradarius tuus statim unguem amitteret. Quàm contrarius hic campus suo vicino, oblitus situ, squalidus, cariosus, horrens petris, & spinis armatus ! *Pu.* Non vides agrum esse ruderatum ex villæ ruinis ? & alioqui frumentarius est. Hyberno pulvere, verno luto, magna farra, *Camilla*, metes. *Phil.* Quæso, cantilla versus aliquot, ut soles. *Misip.* Placet.

*Felix ille animi, Divisq; simillimus ipsis,
Quem non mendaci respondens gloria fuco
Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus;
Sed tacitos finit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuae tranquilla silentia vite.*

Phil. Versus facetissimos & gravissimos. Cujus, quæso sunt? *Misp.* Non agnôsti! *Phil.* Non. *Misp.* ANGELI POLITIANI. *Phil.* Vetustæ credidi, & habent gratiam antiquitatis. Suspicio nos decerrasse. *Misp.* Heus bone vir! Qua itur ad *Bonomiam*? *Rust.* Aberrastis; obvertite cantherios vestros ad bivium illud, & tenete viam, quam radit flumen; ea vos non sinet falli; recta est, & simplex usque ad vetustam quercum: inde ad manum hanc vos præcipitate. *Misp.* Habemus gratiam. *Rust.* Ducat vos Deus. *Misp.* Mallem currere, quam sic ab equo isto concuti. *Phil.* Tanto cœnabis avidius. *Misp.* Imo non potero cœnare delassatus, contractus toto corpore, citius quæram de lecto, quàm de mensa. *Phil.* Sed conjunctis cruribus, non divaricatis, minus senties laborem. *Misp.* Hoc est feminarum, at facerem, nisi metuerem derisus & sannas prætereuntium. *Pr.* Siste parumper, *Philippe*, dum hic faber ferrarius calcearit asturconem tuum, cui excussa est solea dextra pedis. *Misp.* Quin potius moremur hic, ut clauso diversorio sub dio dormiamus. *Phil.* Quid tum? In aperto mundo an non id præstabilius, quàm in clauso? Gravis esset, quod incœnes.

COLL. 33.

DIVERSORIA.

Bertulphus, Guilielmus.

CUR ita visum est plerisque biduum aut triduum commorari *Lugduni*? ego semel iter ingressus non conquiesco, donec pervenero quo contentui. *G.* Ino ego miror quenquam illinc avelli posse. *B.* Quamobrem tandem? *G.* Quia illic locus est, unde uon poterant avelli focii *Ulyssis*; illic *Sirenes*, nemo domi suæ tractatur melius, quam illic in pandocheo. *B.* Quid fit? *B.* Ad mensam semper adstabat aliqua mulier, quæ convivium exhilararet facetiis, ac leporibus. Et est illic mira formarum felicitas. Primum adibat mater familias, quæ salutabat, jubens nos hilares esse, & quod adponeretur boni consulere. Huic succedebat filia, mulier elegans, moribus ac lingua adeo festivis, ut posset vel ipsum *Catonem* exhilarare. Nec confabulantur ut cum hospitibus ignotis, sed veluti cum olim notis ac familiaribus. *B.* Agnosco *Gallica* gentis humanitatem. *G.* Quoniam autem illæ non poterant adesse perpetuo, quia essent obeunda munia domestica, reliquique convivæ consalutandi, continenter adstabat puellula quædam ad omnes jocos instructa; hæc sustinebat fabulam, donec rediret filia. Nam mater erat natu grandior. *B.* Sed qualis erat tandem apparatus? nam fabulis non expletur venter. *G.* Profecto lautus, ut ego mirer illos tam vili posse accipere hospites. Rursus peracto convivio, lepidis fabulis alunt hominem, ne quid obrepat tædii. Mihi videtur domi esse, non peregre. *B.* Quid in cubiculis? *G.* Illic nusquam non aderant aliquot puellæ ridentes, ludentes; ultro rogabant,
fi

si quid haberemus vestium fordidarum; lavabant ac lotas reddebant. Quid multis? nihil illic vidimus præter puellas ac mulieres, nisi in stabulo; quanquam & huc frequenter irrumpebant puellæ. Abeuntes complectuntur, tantoque affectu dimittunt, ac si fratres essent omnes, aut propinquæ cognationis. *B.* Fortassis isti mores decent *Gallos*; mihi magis arrident *Germania* mores; utpote masculi. *B.* Sed non ubique est eadem tractandi ratio. In pagis sæpe satis dura. Quid mihi contigerit aliquoties, narrabo; unde, qualis sit pagana tractatio, cognoscere poteris. Advenientem nemo salutatur, ne videatur ambire hospitem. Id enim fœdum & abjectum existimant, & indignum ingenuitatis severitate. Ubi diu inclamaveris, tandem aliquis per fenestellam æstuarii (nam in his degunt fere usque ad solstitium æstivum) profert caput, non aliter quàm ex testa prospicit testudo. Is rogandus est, an liceat illic diversari. Si non renuit, intelligis dari locum. Rogantibus ubi sit stabulum, mota manu commonstrat. Illic licet tibi tuum equum tractare tuo more. Nullus enim famulus manum admovet. Interdum famulus commonstrat stabulum, atque etiam locum equo minimè commodum. Nam commodiora servant venturis, præsertim nobilibus. Si quid causeris, statim audis; si non placet, quære aliud diversorium. Fœnum ægre ac perparcè præbent, nec multo minoris vendunt, quàm ipsam avenam. Ubi consultum est equo, totus commigras in hypocæustum, cum ocreis, sarcinis, luto: idem est unum omnibus commune. *G.* In lautioribus diversoriis designant cubicula, ubi sese exuant, extergant, calefaciant, aut quiescant etiam, si libeat. *B.*

Hic

Hic nihil tale. In hypocausto exuis ocreas, induis calceos, mutas, si voles, indusium, vestes pluvia madidas suspendis juxta fornacem, ipse te admoves, ut sicceris. Est & aqua parata, si libeat lavare manus, sed ita munda plerumque, ut tibi post alia querenda sit aqua, qua lotionem eam abluas. G. Laudo viros nullis deliciis effœminatos. B. Quod si tu appuleris ad horam à meridie quartam, non cœnabis tamen ante nonam, nonnunquam & decimam. G. Quamobrem? B. Nihil apparant, nisi videant omnes; ut eadem opera ministretur omnibus. G. Quærunt compendium. B. Tenes. Itaque frequenter in idem hypocaustum conveniunt octoginta, aut nonaginta, pedites, equites; negotiatores, nautæ, aurigæ, agricolæ, pueri, fœminæ, sani, ægroti. G. Isthuc vere cœnobium est. B. Alius ibi pectit caput, alius abstergit sudorem, alius repurgat ocreas, aut perones, alius eructat allium. Quid multis? Ibi linguarum aut personarum non minor est confusio, quam olim in turri *Babel*. Quod si quem conspexerint peregrinæ gentis, qui cultu dignitatis non nihil præ se ferat: in hunc intenti sunt omnes defixis oculis, contemplantes, quasi novum aliquod animantis genus adductum sit ex *Africa*; adeo ut posteaquam accubuerint, reflexo in tergum vultu, continenter aspiciant, nec dimoveant oculos, cibi immemores. G. *Roma*, *Lutetia*, ac *Venetis* nemo quidquam miratur. B. Nefas est interim tibi quidquam petere. Ubi jam multa est vespera, nec sperantur plures adventuri, prodit famulus senex, barba cana, tonso capite, vultu torvo, sordido vestitu. G. Tales oportebat *Cardinalibus Romanis* esse à poculis. G. Is circumactis oculis tacitus di-

numerat quot sint in hypocausto ; quo plures adefse videt, hoc vehementius accenditur hypocaustum, etiamsi alioqui sol æstu sit molestus. Hoc apud illos præcipua pars est bonæ tractationis, si sudore diffuant omnes. Si quis non assuetus vapori, aperiat rimam fenestræ, ne præfocetur, protinus audit, Claude. Si respondeas, Non fero ; audis, Quære igitur aliud diversorium. G. Atqui mihi nihil videtur periculosius, quàm tam multos haurire eundem vaporem, maxime resolutò corpore, atque hic capere cibum, & horas complures commorari. Jam enim omitto ructus alliatos, & halitus putres ; multi sunt, qui morbis occultis laborant, nec ullus morbus non habet suum contagium. Certe multi scabiem habent *Hispanicam*, sive, ut quidam vocant, *Gallicam*, quum sit omnium nationum communis. Ab his opinor non multo minus esse periculi, quàm a leprosis. Jam tu divina, quantum discriminis sit in pestilentia. B. Sunt viri fortes, ista rident ac negligunt. G. Sed interim multorum periculo fortes sunt. B. Quid facias ? sic assueverunt ; & constantis est animi non discedere ab instituto. G. Atqui ante annos viginti quinque nihil receptius erat apud *Brabantos*, quam thermæ publicæ ; ex nunc frigent ubique ; scabies enim nova docuit nos abstinere. B. Sed audi cætera. Post redit ille barbatus *Ganymedes*, ac linteis insternit mensas, quot putat esse fatis illi numero. Sed O Deum immortalem, quam non *Milesiis* ! Cannabea diceres ex antennis detracta. Destinavit enim unicuique mensæ convivas, ut minimum octo. Jam quibus est notus mos patrius, accumbunt, ubi cuique libitum fuerit. Nullum enim discrimen inter pauperem

ac divitem, inter herum ac famulum. G. Hæc illa vetus æqualitas, quam nunc è vita submovit tyrannis. B. Postquam accubuerunt omnes, rursus prodit torvus ille *Ganymedes*, ac denuo dinumerat sua sodalitia; mox reversus apponit singulis pinacium ligneum, & cochleare ex eodem argento factum, deinde cyathum vitreum; aliquanto post panem, eum sibi quisque per otium repurgat, dum coquuntur pultes. Ita nonnunquam sedetur ferme horæ spatio. G. Nullus hospitem interim efflagitat cibum? B. Nullus, cui nota sit pagana consuetudo. Tandem apponitur vinum, Deus bone, quàm non fumosum! Non aliud oportebat bibere Sophistas; tanta est subtilitas, & acrimonia. Quod si quis hospes, etiam oblata privatim pecunia, roget ut aliunde paretur aliud vini genus, primum dissimulant, sed eo vultu, quasi interfecturi; si urgeas, respondent, Hic diversati sunt tot comites, & marchiones, neque quisquam questus est de vino meo: si non placet, quære tibi aliud diversorium. Solos enim nobiles suæ gentis habent pro hominibus, & horum insignia nusquam non ostentant. Jam igitur habent offam, quam obiciant latranti stomacho: mox magna pompa veniunt disci. Primus ferme habet offas panis madefactas jure carniū, aut, si dies est pisculentus, jure leguminum. Deinde aliud jus post aliquid carniū recoctarum, aut falfamentorum recalcifactorum. Rursus pultis aliquid; mox aliquid solidioris cibi; donec, probe domito stomacho, apponant carnes assas, aut pisces elixos, quos non possis omnino contemnere, sed hic parci sunt, & subito tollunt. Hoc pacto totum convivium temperant, quemadmodum solent actores

fabularum, qui scenis admiscunt choros; ita isti alternis admiscunt offas ac pultes, curant autem, ut extremus actus sit optimus. G. Et hoc est boni poetæ. B. Porro piaculum sit, si quis interim dicat, Tolle hunc discum, nemo vescitur. Desidendum est usque ad præscriptum spatium, quod illic clepsydri, ut opinor, metiuntur. Tandem prodit ille barbatus aut pandocheus ipse, vestitu minimum à famulis differens; rogat, ecquid animi nobis sit? Mox adfertur vinum aliud generosius. Amant autem eos, qui bibunt largius, cum nihilo plus solvat ille, qui plurimum hauserit vini, quàm qui minimum. Quum nonnunquam sint, qui duplo plus absument in vino, quàm solvant pro convivio. Sed antequam finiam hoc convivium, dictu mirum, quis sit ibi strepitus & vocum tumultus, postquam omnes cœperunt incallescere potu. Quid multis? Surda omnia. Admiscunt se frequenter utricularii, & ficti moriones; quo genere hominum, quum nullum sit magis detestandum tamen, vix credas quantopere delectentur pagani; illi cantu, garritu, clamore, saltatione, pulsu, faciunt, ut hypocaustum videatur corrui-
 rum neque, quispiam alterum audiat loquentem. At interea videntur tibi suaviter vivere; atque illic desidendum est volenti nolenti usque ad multam noctem. G. Nunc tandem absolve convivium, nam me quoque tædet tam prolixum. B. Faciam. Tandem sublato caseo, qui vix illis placet, nisi putris ac vermibus scatens, prodit ille barbatus, adferens secum pinacium escarium, in quo creta pinxit aliquot circulos & semicirculos: id deponit in mensa, tacitus interim, ac tristis; *Charontem* quempiam diceret. Qui agnoscunt picturam,

ram, deponunt pecuniam ; deinde alius atque alius, donec expleatur pinacium. Deinde, notatis qui deposuerunt, supputat tacitus : si nihil desit, annuit capite. G. Quid si quid superfit ? B. Fortasse redderet : & faciunt hoc nonnunquam. G. Nemo reclamatur iniquæ rationi ? B. Nemo qui sapit : nam protinus audires, Quid tu es hominis ? nihilo plus solves, quam alii. G. Liberum hominum genus narras. B. Quod si quis ex itinere lassus cupiat mox à cœna petere lectum, jubetur expectare donec cæteri quoque eant cubitum. G. Videor mihi videre civitatem *Platonicam*. B. Tum suus cuique nidus ostenditur, & vere nihil aliud quàm cubiculum : tantum enim ibi lecti sunt, & præterea nihil quo utaris, aut quod fureris. G. Illic mundities est ? B. Eadem, quæ in convivio : lintea forte lota ante menses sex. G. Quid interim fit de equis ? B. Ad eandem disciplinam tractantur, ad quam homines. G. Sed estne eadem tractatio quovis tempore ? B. Interdum civilior est, in celebrioribus præsertim diversoriis, interdum durior, quàm narravi : verum in genere talis est. G. Quin si ego tibi nunc narrem, quibus modis hospites tractentur in ea parte *Italia*, quam *Longobardiam* vocant : rursus in *Hispania*, deinde in *Anglia*, & *Walkia* ? B. Quæso te, ut narres. Nam mihi nunquam contigit eas adire. G. In præsentia non est otium. Nam nauta jussit adesse ad horam tertiam, nisi vellem relinqui ; & habere sarcinulam : alia dabitur opportunitas ad satietatem usque garriendi.

COLL. 34.

O P U L E N T I A S O R D I D A .

Jacobus, Gilbertus.

UNde nobis tam exsuccus, quasi cum cicadis interea rore sis pastus? Mihi nihil aliud, quam syphar hominis esse videris. G. Apud inferos umbræ malva & porro saturantur; ut ego decem vixi menses, ubi ne id quidem contigit. J. Ubi nam te quæso? num abreptus in navem galeatam? G. Nequaquam, sed *Synodii*. J. In urbe tam opulenta bulimia periclitatus es? G. Maxime. J. Quid in causa? an deerat pecunia? G. Nec pecunia, nec amici. J. Quid igitur erat mali? G. Mihi res erat cum hospite *Antronio*. J. Cum illo opulento? G. Sed sordidissimo. J. Monstri simile narras. G. Minime: sed sic fiunt divites, qui summa emergunt inopia. J. Quid ita libuit tot menses apud talem hospitem commorari? G. Erat quod alligaret, & sic tunc erat animus. J. Sed dic, obsecro, quo tandem vivit ille apparatu? G. Dicam, quandoquidem actorum laborum solet esse jucunda commemoratio. J. Mihi certe futura est. G. Illud divinitus accessit incommodi, cum illic agerem; totos tres menses spirabat *Boreas*, nisi quod illic nescio quo pacto nunquam perseverat ultra diem octavum. J. Quomodo igitur spirabat totos tres menses? G. Sub eum diem, velut ex consstituto, mutabat stationem; sed post horas octo migrabat in locum priorem. J. Ibi tenui corpusculo opus erat foco luculento. G. Satis erat ignis, si suppetisset lignorum copia. Verum nequid hic faceret impendii noster *Antronius*, ex rusculis insularibus evellebat arborum radices ab a iis neglectas, idque fere noctu.

Ex

Ex his nondum bene siccis struebatur ignis, non absque fumo, sed sine flamma; non qui calefaceret, sed qui præstaret, ne vere dici posset ibi nullum esse ignem. Unicus autem ignis durabat totum diem, adeo temperatum erat incendium. *ꝯ.* Illic hybernare durum erat. *G.* Imo multo durius æstivare. *ꝯ.* Qui sic? *G.* Quoniam ea domus tantum habebat pulicum ac cimicum, ut nec interdiu quietum esse, nec noctu somnum capere liceret. *ꝯ.* Divitias miseras! *G.* Præsertim in hoc pecoris genere. *ꝯ.* Oportet illic ignavas fœminas. *G.* Latitant, nec inter viros versantur. Ita fit, ut illic & fœminæ nihil aliud sint quàm fœminæ, & viris desint ea ministeria, quæ solent ab eo sexu suppeditari. *ꝯ.* Sed *Antronium* interim non pigebat tractationis? *G.* Illi in hujusmodi sordibus educato, præter lucrum, nihil erat dulce. Ubivis potius habitabat quàm domi; nulla non in re negotiabatur. Scis autem urbem eam esse præ cæteris *Mercurialem*. Pictor ille nobilis deplorandum existimavit, si dies abiisset *sine linea*: *Antronius* longe magis deplorabat, si dies præteriiisset absque lucro. Quod quando evenisset, domi quærebat *Mercurium*. *ꝯ.* Quid faciebat? *G.* Habebat in ædibus cisternam ex ejus civitatis more: illinc hauriebat aliquot aquæ situlas, & infundebat in vasa vinaria. Hic erat certum lucrum. *ꝯ.* Fortasse vinum erat æquo vehementius. *G.* Imo plus erat quàm vappa. Nunquam enim emebat vinum, nisi corruptum, quo minoris emeret. Ex eo, ne quid periret, subinde fœces annorum decem miscebat, volvens ac revolvens omnia, quo multum videretur: neque enim ille passus fuisset ullam fœcis micam perire. *ꝯ.* At, siqua fides medicis, tale vinum gignit

nit vesicæ calculos. G. Non errant medici. Nam in ea domo nullus erat annus tam felix, quin unus atque alter calculo periret : nec horrebat ille funestam domum. J. Non? G. Etiam è mortuis colligebat vestigal. Nec aspernabatur quamvis exiguum lucellum. J. Dicis furtum. G. Lucrum vocant negotiatores. J. Quid interea bibebat *Antroni*us? G. Idem ferme nectar. J. Non sensit malum? G. Durus erat, qui vel foenum esse posset; & talibus, ut dixi, deliciis fuerat è teneris educatus. Hoc lucro nihil existimabat certius. J. Quid ita? G. Si supputes uxorem, filios, filiam, generum, operas, & famulas, alebat domi fere corpora triginta tria. Jam quo vinum erat dilutius, hoc & parcius bibebatur, & serius exhauriebatur. Hic mihi subducito; in singulos dies addita aquæ situla quam non poenitendam summam conficiat in annum! J. O sordes! G. Atqui non minus compendii redibat ex pane. J. Quo pacto? G. Emebat triticum vitiatum, quod aliis nolisset emere. Hic præsens statim lucrum, quia minoris emebat. Cæterum vitio medicabatur arte. J. Qua tandem? G. Est argillæ genus frumento non dissimile, quo videmus & equos delectari, dum & parietes arrodunt, & ex lacunis, ea argilla turbidis, bibunt libentius. Ejus terræ tertiam partem admiscebat. J. Est isthuc medicari? G. Certe tritici vitium minus sentiebatur. An hoc quoque lucrum putas aspernandum? Adde jam aliud stratagema: domi panem subigebat, nec id crebrius etiam æstate, quàm bis in mense. J. Isthuc est lapides apponere, non panes. G. Aut si quid lapide durius. Sed huic quoque malo erat paratum remedium. J. Quodnam?

nam? G. Fragmenta panis immerſa cyathis vino macerabat. *ꝯ. Similes habebant labra lactucas.* Sed ferebant talem tractationem operæ? G. Primum narrabo primatum ejus familiæ apparatus; quo facilius divines, quomodo tractentur operæ. *ꝯ. Audire cupio.* G. De jentando nulla erat illic mentio. Prandium differebatur in horam à meridie primam. *ꝯ. Quamobrem?* G. Expectabatur *Antroni*us paterfamilias. Cœnabatur interdum ad horam decimam. *ꝯ. At tu solebas eſſe inediæ impatientior.* G. Eoque ſubinde clama- bam ad *Antronii* generum *Orthrogonum* (agebamus enim in eodem conclavi) Heus *Orthrogone*, non cœnatur hodie apud *Synodos*? commodè reſpondit; brevi adfuturum *Antronium*. Cum nihil viderem apparari, & latraret ſtomachus, Heus, inquam, *Orthrogone*, erit hodie pereundum fame? Excusa- bat horam, aut aliud ſimile. Cum non ferrem ſto- machi latratum, rurfus interpellebam occupatum: Quid futurum eſt, inquam? eritne moriendum fa- me? Ubi jam *Orthrogonus* conſumpſiſſet omnem ter- giverſationem, abiit ad ſervulos, juffitque adorna- ri menſam. Tandem, cum nec rediret *Antroni- us*, nec quidquam appararetur, *Orthrogonus*, victus convitiis meis, deſcendebat ad uxorem, & fo- crum, & liberos, clamitans, ut appararent cœ- nam. *ꝯ. Nunc ſaltem exſpecto cœnam.* G. Ne propera. Prodibat tandem ſervulus claudus, ei præfectus negotio, non admodum diſſimilis *Vulca- no*; intèrmit menſam linteo. Ea prima cœnæ ſpes. Tandem poſt longam vociferationem adfe- runtur phialæ vitreæ, cum aqua ſane limpida. *ꝯ. Altera cœnæ ſpes.* G. Ne propera, inquam. Rur- ſus poſt atroces clamores adfertur phiala, illius ne-

etaris faculenti plena. *ꝯ.* O factum bene! *G.*
 Sed sine pane. Nihil adhuc periculi. Nemo fa-
 melicus bibit libens tale vinum. Clamatum est
 iterum usque ad navim. Tum demum apponitur
 panis ille, quem vix ursus dentibus frangeret. *ꝯ.*
 Certe jam vitæ consultum est. *G.* Sub multam
 noctem tandem venit *Antronius*; hoc fere proce-
 mio inauspicatissimo, ut diceret, sibi dolere sto-
 machum. *ꝯ.* Quid hic mali auspicii? *G.* Quia
 tunc nihil erat, quod ederetur. Quid enim ex-
 pectes, hospite male affecto? *ꝯ.* Dolebat revera?
G. Adeo ut solus devoraturus fuerit tres capos,
 si quis dedisset gratis. *ꝯ.* Expecto convivium.
G. Primum ipsi apponebatur patina cum farina fa-
 bacea, quod obsonii genus illic vulgo venditur te-
 nuibus. Aiebat se hoc uti remedio adversus omne
 morbi genus. *ꝯ.* Quot eratis convivæ? *G.* In-
 terdum octo, aut novem, inter quos erat *Verpius*
 ille doctus, quem arbitror tibi non ignotum, &
 filius-familias natu major. *ꝯ.* Quid illi appone-
 batur? *G.* An non satis est frugi hominibus,
 quod *Melchisedec* obtulit *Abrahæ* quinque regum
 victori? *ꝯ.* Nihil igitur obsonii? *G.* Erat non-
 nihil. *ꝯ.* Quodnam? *G.* Memini nos fuisse in
 mensa convivas numero novem; quum in patina
 non numerarem nisi septem folia lactucæ aceto in-
 natantia, sed absque oleo. *ꝯ.* Solus igitur ille
 devorabat suas fabas? *G.* Vix semiobolo emerat:
 nec tamen vetabat, si quis proxime assidens vellet
 gustare; sed incivile videbatur languido suum eri-
 pere cibum. *ꝯ.* Secabantur folia, quemadmodum
 de cumino meminit proverbium? *G.* Non, sed
 lactucis è primoribus absumptis, reliqui panem im-
 mergebant aceto. *ꝯ.* Quid autem post septem
 folia?

folia ? G. Quid nisi caseus conviviorum clausula ? J. Hicne erat apparatus perpetuus ? G. Propemodum ; nisi quod interdum, si eodie *Mercurium* fuisset expertus propitium, erat paulo profusior. J. Quid tum ? G. Jubebat enim tres uvas recentes uno æreo nummulo. Ea res exhilarabat totam familiam. J. Quidni ? G. Id eoduntaxat tempore, quo summa est uvarum ibi vilitas. J. Proinde extra autumnum nihil profunde-
 bat ? G. Profunde-
 bat ? Sunt illic naviculatores, qui concharum minutum genus hauriunt, potissimum è latrinis ; hi clamore certo significant quid habeant venale. Ab his interdum jubebat emi dimidio nummuli, quem illic *bagathinum* appellant. Tum vero dixisses, in ea familia esse nuptias ; nam igni erat opus, licet celerrime percoquantur. Atque hæc quidem post caseum, loco bellariorum. J. Bella mehercle bellaria ! Sed nihil unquam apponebatur carniū, aut piscium ? G. Tandem victus meis clamoribus cœpit esse splendidior. Quoties autem videri volebat *Lucullus*, hi ferme erant missus. J. Istiuc vero lubens audiero. G. Primo loco dabatur juscū, quod illi nescio quam ob causam appellant *ministram*. J. Lautum opinor. G. His conditum aromatibus. Admoveretur igni cacabus aqua plenus ; in eum conjiciuntur aliquot fragmenta casei bubalini, qui jam in saxum induruit. Nam ad defringendum aliquid bona securi opus est. Cum ea fragmenta tepore aquæ solvi cœperint, inficiunt eam, ne possit mera dici aqua. Hoc juscūlo præparant stomachum. J. Suibus dignum. G. Deinde apponitur paululum carniū de ventre veteris vaccæ, sed elixum ante dies quindecim. J. Foetet igitur.

tur. G. Maximè: sed adhibetur remedium. *¶* Quodnam? G. Dicam, sed vereor ne imitatus. *¶* Scilicet! G. Miscent ovum aquæ calefactæ, eo jure perfundunt carnem; ita magis falluntur oculi, quàm nares: nam foetor erumpit per omnia. Si dies requirit esum piscium, interdum apponuntur auratæ tres, nec hæ magnæ, cum convivæ sint septem, aut octo. *¶* Præterea nihil? G. Nihil nisi caseus ille faxeus. *¶* Novum mihi narras *Lucullum*. Sed quî potuit tam exilis apparatus tot sufficere convivis, præsertim nullo refectis jentaculo? G. Imò ne sis insciens, ex ejus convivii reliquiis alebantur socrus, nurus, filius natus minor, famula, & aliquot parvuli. *¶* Tu quidem admirationem meam auxisti: non ademit. G. Istiuc tibi vix possum describere, nisi prius ordinem convivii depinxero. *¶* Pinge igitur. G. *Antronius* obtrinebat primum locum, nisi quod ego illi sedebam dexter, velut extraordinarius; è regione *Antronii Orthrogonus*, *Orthrogono* assidebat filius natus major. Si quis accessisset conviva, ei locus dabatur pro dignitate. Primum, de jure minimum erat vel periculi, vel discriminis, nisi quod in procerum discis natabant fragmenta bubalini casei. Cæterum ex phialis vini aquæque ferme quatuor, vallum quoddam fiebat, ut nemo posset attingere quod erat appositum, præter tres, ante quos stabat patina, nisi quis sustinisset esse impudentissimus, & transilire septa. Nec tamen ea patina diu manebat, sed mox tollebat, ut aliquid superesset familiæ. *¶* Quid igitur edebant reliqui? G. Panem illum argillaceum macerabant vino fæcis vetustissimæ. *¶* Tale convivium oportuit esse perbreve. G. Frequenter horâ prolixius.

lixius. *¶* Quî potuit? *G.* Sublatis, ut dixi, mox, quæ non carebant periculo, ponebatur caseus, unde nullum erat periculum, ne quisquam ullo cultello escario quidquam abraderet. Manebat illa præclara fæx, & suus cujusque panis. Atque inter hæc bellaria tuto miscebantur fabulæ. Interim prandebat fœminarum senatus. *¶* Quid interim operæ? *G.* Nihil habebant nobiscum commune; suis horis sibi prandebant, ac cœnabant. Sed hi cibo capiendò vix semihoram impendebant toto die. *¶* Verum apparatus cujusmodi? *G.* Isthuc tuum est divinare. *¶* At nonnullis vix sufficit hora in jentaculum; tantundem in merendam, sesquihora in prandium, duæ horæ in cœnam; ac nisi assatim expleantur eleganti vino, bonis carnibus, ac piscibus, deferunt patronum; & fugiunt in bellum. *G.* Suus cuique genti mos est. *Itali* minimum impendunt gulæ, pecuniam malunt, quàm voluptatem: & sobrii sunt natura quoque, non solum instituto. *¶* Nunc profectò non miror te nobis redisse tam exilem, sed omnino vivum redisse demiror, præsertim cum antea capis, perdicibus, turturibus, & phasianis adsuevisses. *G.* Planè perieram, nisi repertum fuisset remedium. *¶* Malè res agitur, ubi tot remediis est opus. *G.* Effeceram, ut mihi jam languescenti in singula convivia daretur quarta pars pulli elixi. *¶* Nunc incipias vivere. *G.* Non admodum. Emebatur pullus exiguus, ne multum impenderetur, cujusmodi sex non sufficerent uni boni stomachi *Polono* in jentaculum. Nec empto dabant cibum, ne quid esset impendii. Itaque macie enecti ac semivivi coquebatur ala aut poples; jecur dabatur *Orthrogoni* filio infanti.

Jus autem semel atque iterum ebibant mulieres, subinde nova infusa aqua. Itaque poples ad me veniebat pumice siccior, & quavis putri ligno insipidior. Jus nihil erat nisi mera aqua. *¶* Et tamen audio illic avium genus & copiosissimum esse, & elegans, & utile. *G.* Est prorsus; sed illis clarior est pecunia. *¶* Satis dedisti poenarum, etiam si *Romanum Pontificem* occidisses, aut si minxisses ad sepulchrum divi *Petri*. *G.* Sed audi reliquum fabulae. Scis esse in quaque hebdomada quinque dies, quibus vesci illic solent carnibus; diem *Solis*, *Lunae*, *Martis*, *Mercurii*, *Jovis*; reliqui duo, *Veneris*, & *Saturni*, pisculenti sunt. *¶* Nimirum. *G.* Duos itaque pullos duntaxat emebant. Die *Jovis* fingeant se oblitus emere, ne vel totum pullum eo die apponerent, vel aliquid superesset. *¶* Næ iste *Antronius* superat etiam *Euclionem Plautinum*. Sed piscariis diebus quo remedio consulebas vitae? *G.* Amico cuidam dederam negotium, ut mihi meo aere in singulos dies emeret ova tria, duo in prandium, unum in coenam. Sed hic quoque foeminae, pro recentibus carè emptis supponebant semiputria; ut mecum præclare crederem actum, si ex tribus unum esset, quod edi posset. Tandem & utrem vini purioris mea pecunia emeram; cæterum mulieres, effracta fera, intra paucos dies exforbuerunt, non admodum irato *Antrono*. *¶* Itane nullus erat illic, quem tui miseresceret? *G.* Miseresceret? Imo videbar illis gluto quispiam, & helluo, qui tantum ciborum unus devorarem. Itaque subinde me admonebat *Orthrogonus*, haberem ejus regionis rationem, meæque consulerem incolumitati, & aliquot notirates commemorabat, quibus illic edacitas

tas conciliasset aut mortem, aut morbum gravissimum. Cum is me videret deliciis quibusdam, quas illic ex nucleis pineis, aut peponum, melonumque venditant pharmacopolæ, fulcire corpusculum, & assiduis laboribus, & inedia, & jam etiam morbo fractum, subornat medicum, mihi amicum & familiarem, ut persuadeat victus moderationem. Egit hoc medicus diligenter; moxque sensi subornatum, nec respondi tamen. Cum idem accuratius mecum ageret, nec admonendi faceret finem; Dic, inquam, mi vir egregie, serio isthæc loqueris, an joco? Serio, inquit. Quid igitur suades ut faciam? A cœnis, inquit, in totum abstine, & vino adde, ut minimum, aquæ dimidium. Risi præclarum consilium. Si me cupis extinctum, huic corpusculo & raro, & exili, & spiritibus subtilissimis, vel semel à cœnâ abstinere mors esset; id toties ipsa re compertum habeo, ut non libeat iterum experiri. Quid autem futurum censes, si sic pransus à cœnâ tempere? Et tali vino jubes addi aquam? Quasi non præstaret puram aquam bibere, quàm sœculentam. Nec dubito, quin hæc te loqui jussit *Orthrogenus*. Subrisit medicus, ac mitigavit consilium. Non hæc loquor, inquit, *Gilberte* doctissime, quod in totum arceam te à cœnis, licebit gustare ovum, & semel bibere; sic enim ipse vivo. In cœnam coquitur ovum; inde capio vitelli dimidium, reliquum do filio; mox hausto semicyatho vini studeo in multam noctem. *J.* Num isthæc vera prædicabat medicus? *G.* Verissima. Nam ipse, forte per viam ambulans, redibam à sacro, & comes admonuerat, illic habitare medicum. Libuit videre regnum illius. Erat autem dies Domini-

cus.

cus. Pulsavi fores ; apertæ sunt : ascendi : offendendo medicum cum filio, & eodem famulo prandentem. Apparatus erat duo ova, præterea nihil. *ꝯ.* Oportuit esse exsangues homines. *G.* Imo ambo erant pulchrè habito corpore, colore vivido ac rubido, oculis latis. *ꝯ.* Vix credibile est. *G.* At ego compertissima narro. Nec ille solus ad istum vivit modum, sed complures alii, & imaginibus clari, & re lauta. Polyphagia & polyposia, crede mihi, consuetudinis res est, non naturæ. Si quis paulatim adsuescat, tandem eo proficiet, ut idem faciat quod *Milo*, qui bovem eodem die totum absumpsit. *ꝯ.* Deum immortalem ! si tam parvo victu licet tueri valetudinem, quantum impendorum perit *Germanis, Anglis, Danis, & Polonis* ? *G.* Plurimum haud dubiè, & quidem non sine gravi tum valitudinis, tum ingenii detrimento. *ꝯ.* Sed quid obstabat, quo minus tibi sufficeret ille victus ? *G.* Quia diversis adsueveram ; & serum jam erat mutare consuetudinem ; quanquam me non tam offendeat ciborum exiguitas, quàm corruptio. Duo ova poterant sufficere, si fuissent recens nata ; vini cyathus erat satis, nisi pro vino daretur sæx vapida ; dimidium panis aluisset, nisi pro pane daretur argilla. *ꝯ.* Adeone sordidum esse *Antronium* in tantis opibus ? *G.* Arbitror censum illius non fuisse infra octoginta ducatorum millia. Nec ullus erat annus, quo non accederet lucrum mille ducatorum, ut dicam parcissimè. *ꝯ.* Sed juvenes illi, quibus hæc parantur, num eadem utebantur parsimonia ? *G.* Utebantur, sed domi duntaxat ; foris liguriebant, scortabantur, ludebant aleam : quumque pater in gratiam honestissimorum convivarum gravaretur teruncium impendere,

pendere, juvenes interdum una nocte sexaginta ducatos pendebant alea. *ŷ.* Sic perire solent quæ fordibus corraduntur, verum, è tantis periculis incolumis, quo nunc te confers? *G.* Ad vetustissimum *Gallorum* contubernium, farturus quod illic dispendii factum est.

COL L. 35.

VALETUDO PROSPERA.

Georgius, Levinus.

VAlesne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin potius lotium jubes! An me putas medicum? Non rogo quid valeas; nam facies ipsa loquitur te belle valere: sed quomodo tibi placeas? *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet, qui isthac parte laborat. *L.* Sic res habent mex: corpus valet, sed ægrotat crumena. *G.* Facilè isti morbo medebitur mater. Ut valuisti usque? *L.* Variè; ut sunt res mortalium. *G.* Satin' rectè vales? Salvane res? Satin' salvæ res? Fuiſtine semper prosperâ valetudine? *L.* Prosperrima, gratia Deo. Ego Dei beneficio, perpetuo optime valui. Semper prosperâ valetudine sum usus. Hastenus bona valetudine fui, faustâ, incolumi, felici, prosperâ, secundâ, integrâ, basilicâ, athleticâ, pancraticâ valetudine. *G.* Faxit Deus, ut isthuc sit perpetuum, ac proprium. Lætus isthuc audio. Voluptatem mihi nuncias. Est isthuc mihi auditu perquam jucundum. Sermonem istum ex te audire supra modum gaudeo. Isthuc haud invitus audio. Oppido lætor isthuc audire ex te. Ut idem semper facias, opto. * Ut ad istum modum quàm diutissimè valeas, opto. Tibi gratulor, mihi gaudeo. Gratia Deo. Gratiam habeo Deo. *L.* Equidem

quidem pulchrè valeo, si tu vales *G.* Nihil interim molestiæ fuit? *L.* Nihil, nisi quod vestrà consuetudine frui non licuit. *G.* Quo pacto vales? *L.* Rectè, pulchrè, bellè, perbellè, bellissimè, perpulchrè, feliciter, commodè, minimè malè. Valeo ut volo potius quàm ut mereor; basilicè, pancraticè, athleticè. *G.* Est igitur, ut Deo agas gratias.

COLL. 36.

VALETUDO ADVERSA.

Eadem persona.

RECTENE vales? *L.* Vellem quidem. Non admodum ex sententia. Equidem utcumque valeo. Sic satis valeo ut possum, quando ut volo non licet. Ut soleo. Ita ut Deo visum est. Non optimè sanè. Sic, ut antehac pejus nunquam. Valeo ut solitus sum. Valeo ut solent, quibus cum medicis res est. *G.* Ut vales? *L.* Secus quam vellem. *G.* Qua valetudine es? *L.* Haud sane commoda, perquam incommoda, infelici, parum prospera, parum secunda, mala, adversa, infausa, imbecilli, dubia, mediocri, vix mediocri, longè alia quàm vellem, tolerabili, qualem optem hostibus meis. *G.* Rem mihi sane quàm acerbam narras. Prohibeat Deus. Avertat Deus. Bona verba. Hic cupiam te vanum esse. Bono sis animo oportet. Forti, infraçtoque sis animo. Multum juvat animus in re mala bonus. Fulciendus est animus spe fortunæ secundioris. Quid morbi est? quod mali genus est? quis te morbus habet? quo morbo teneris? quid habes morbi? quis te tenet morbus? *L.* Nescio, & hoc laboro periculosius. *G.* Verum. Nam ad sanitatem gradus est novissè morbum. Nullofne
confu-

consuluisſi medicos? *L.* Equidem permultos.
G. Quid respondent? *L.* Id quod advocati *Demipho*ni apud comicum; alius negat, alius ait, alius deliberandum cenſet. In hoc conſentiunt omnes, me miſerum eſſe. *G.* Quam pridem habet te hoc mali? diu eſt, quod teneris hoc morbo? quantum temporis eſt, quod te malum hoc corripuit? *L.* Dies plus minus viginti. Ferme menſis eſt. Jam tertius eſt menſis. Mihi quidem ſeculum videtur, ex quo ægrotare cœpi. *G.* Adnitendum cenſeo, ne morbus fiat familiaris. *L.* Jam nimium adſuevit. *G.* Num eſt hydrops? *L.* Negant. *G.* Num dyſenteria? *L.* Non arbitror. *G.* Num febris? *L.* Opinor febris eſſe ſpeciem, ſed novam; ut nunc novi ſubinde morbi exoriuntur, antehac incogniti. *G.* At plus ſatis erat veterum. *L.* Ita viſum eſt naturæ nimium novercæ. *G.* Imo noſtris moribus nimium corruptis, quibus Dei iram in nos provocamus; gula, intemperantia, libidine, aliſque innumeris peccatis. Sed quoto die recurrit dolor? *L.* Quoto die quæris? imò quotidie, ſæpius quàm *Euripus*. *G.* Papæ? malum abominandum! Unde contraxiſti morbum? Unde ſuſpicaris hoc eſſe collectum mali? *L.* Ex inedia. *G.* At non ſolebas uſque adeo ſuperſtitioſus eſſe, ut jejunio te macerares. *L.* Non erat religio, ſed inopia. *G.* Quænam? *L.* Quia non dabatur cibus. E frigore natum arbitror. E putribus ovis morbum ortum ſuſpico. E vino plus ſatis diluto. E crudis malis contracta eſt ſtomathi cruditas. *G.* Vide, ne ex immodico, aut intempeſtivo ſtudio conciliâris hoc mali, aut ex potione largiore. Quin accerſis medicum? *L.* Timeo, ne citius morbum
au-

augeat quàm adimat. Metuo, ne pro remedio det venenum. *G.* Deligendus est igitur, cui tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori, quàm tot pharmacis excarnificatus. *G.* Fac igitur, ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini, precor ut sit tibi medici vice Deus. Sunt qui tecti cucullâ Dominicali aut Franciscanâ revaluerunt. *L.* Idem evenisset, si cerdonis pallio tecti fuissent. *G.* Alii morbo correpti nuncupant votum alicui divo. *L.* At ego cum divis non paciscor. *G.* Proinde tu à Christo, cui fidis, pete sanitatis beneficium. *L.* Rectè mones; at ego, an beneficium mihi sit, nescio. *G.* An non beneficium est liberari à morbo? *L.* Nonnunquam mori felicius est. Ab illo nihil peto, nisi ut quid scit optimum esse mihi largiatur. *G.* Sume quod alvum dejiat. *L.* Jam sua sponte cita est. *G.* Cienda est alvus. Movenda est alvus. *L.* Imò sistenda potius, nam plus satis profluit.

COLL. 37.

FRUSTRATIO SPEI.

Eadem personæ.

Fuitne tibi hoc iter faustum & commodum? *L.* Sic satis, nisi quod nihil usquam tutum est à latronibus. *G.* Hic est belli ludus. *L.* Est, sed sceleratissimus. *G.* Pedes advenis, an eques? *L.* Partim pedestri itinere, partim vehiculo, partim equo, partim navigio. *G.* Quo in statu sunt res *Gallicæ*? *L.* Sanè turbulento. Magnæ bellorum minæ sunt. Quid mali allaturi sint hostibus, nescio: certè *Galli* jam ipsi non dicendis malis affliguntur. *G.* Ista publica Deo curanda relinquamus. Tuæ res quo tandem in statu sunt? *L.* Optimo, felici, mediocri, tolerabili. *G.* Quo pacto res se ha-

habent tuæ? Num ex voto? *L.* Imò supra votum, supra meritum, supra spem. *G.* Satin' ex sententia? satin' salva omnia? satisne prospera omnia? *L.* Non fanè omnia. *G.* Non cœpisti igitur quod captabas? non contigit præda, quam venabaris? *L.* Venabar equidem, sed irata *Delia*. *G.* Nihil reliquum est spei? *L.* Spei permultum, sed rei nihil. *G.* Episcopus nihil ostendit spei? *L.* Tota plaustra, totasque spei naves; sed præterea nihil. *G.* Nihil adhuc misit? *L.* Promisit quidem largiter, at ne teruncium quidem misit. *G.* Ergo spe alendus est animus. *L.* Sed hac non faginatur venter. Qui spe aluntur, pendent, non vivunt. *G.* Tamen hoc eras ad iter expeditior, quod nihil esset oneris in marsupio. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora adversus latrones. Sed ego malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi ademptum est in via? *L.* Minime. Quæso, quid eripias nudo? Aliis citius periculum erat à me. Licuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & esurire. Numquid vis? *G.* Quo nunc hinc abis? *L.* Recta domum, salutaturus penates jam diu non visos. *G.* Precor, ut illic offendas omnia læta. *L.* Utinam ita velit Deus! Nihil interim extitit novi domi nostræ? *G.* Nihil, nisi quod reperies auctam familiam. *L.* Benè nuncias. Gratia nuncias. At ego tibi pro hoc nuncio polliceor Evangelium. *G.* Quodnam? *L.* En! Accipe. *G.* Tibi sèrva tuum Evangelium. Mihi saxorum satis est domi. *L.* Ne sperne munusculum. Aetites est, qui gravidis admotus in nixu, maturat partum. *G.* Quid ais? est mihi fanè gratissimum. Dispiciam, unde possim hoc do-

donum pensare. *L.* Abunde pensatum puta, si boni consulueris. *G.* Imò nihil accidere potuit magis in tempore. Nam uxor mea jampridem fert uterum. *L.* Illud igitur abs te stipulabor, ut si masculum ediderit, me susceptorem adsciscas. *G.* Polliceor, ac tuum indetur puero nomen. *L.* Quod utrisque bene vertat. *G.* Imò nobis omnibus.

COLL. 38.

R E D U X.

Claudius, Balbus.

Gratulor tibi reduci, Balbe. *B.* Et Ego tibi superstiti, Claudii. *C.* Gratulor tibi in patriam reverso. *B.* Imò gratulare magis è Gallia profugo. *C.* Quid ita? *B.* Quia illic bellis fervent omnia. *C.* Quid Musis cum Marte? *B.* Atqui illic ne Musis quidem parcur. *C.* Tu igitur feliciter elapsus es. *B.* At non sine periculo. *C.* Totus alius nobis redisti. *B.* Quis sic? *C.* Vestis indicat te mutatum ex Germano in Gallum. *B.* Hanc metamorphosin malim, quam in gallinam. Sed, ut cuculla non facit monachum, ita nec vestis Gallum. Jamne calles Gallicè? *B.* Sic fatis. *C.* Quo pacto didicisti? *B.* A magistris haudquaquam mutis. *C.* Quibus? *B.* A mulierculis quovis turture loquacioribus. *C.* In tali ludo facile discimus loqui. Sonasne probe sermonem Gallicum? *B.* Imò & Latinum sono Gallico. *C.* Nunquam igitur scribes bona carmina. Quid? Estne Lutetia immunis à pestilentia? *B.* Non est, sed perpetua non est: aliquando remittit sese, mox recrudescit; nonnunquam intermittitur, deinde recipit sese. *C.* Non sat erat malorum, ubi bellum est? *B.* Erat, nisi secus esset

set visum Deo. C. Annonæ caritatem isthic esse oportet. B. Imò penuriam. Omnium rerum illic inopia est, præter quam sceleratorum militum. Bonorum virorum est illic mira vilitas. C. Non jam te remorabor diutius. Aliis latius nugabimur, cum erit utrique commodum. Nunc aliò me vocant negotia quædam.

COLL. 39.

EMPTIO ET VENDITIO.

Augustinus, Christianus.

Quanti istum agrum in singulos annos locas? C. Vigenis libris Francicis. A. Hui nimio locas. C. Imò locavi olim multò pluris. A. At ego tanti non conducam. C. Si conduxeris minoris, peream. A. Imò jam vicinus tuus Chremes agrum obtulit, ac rogat. C. Quanti? A. Tantidem, quantum tu petis; at multo meliorem. C. Mentiris. A. Facio, ut solent qui licentur. Tu ipse tanti posside. C. Quid liceris, quum nihil sis empturus? A. Quanticunque addixeris, solvam optimâ fide.

SECUNDUM EXEMPLUM.

Augustinus, Syra.

Lucium istum, Syra, quanti vendis? S. Decem obolis. A. Nimio, turpissima. S. Imò minimo: nemo tibi vendet minoris. Emoriar, si non tanti mihi constet, aut certè non multo minoris. A. Mentiris, improba, quoniam duplo vis vendere, aut triplo. S. Et centuplo, si queam, sed fatuos non invenio. A. Quid si liciter teipsam? quanti æstimas te? S. Ut lubet. A. Quanti te liceris? quanti indicas te? dic, quanti taxas? quanti teipsam inscribis? S. Decem scutatis. A. Hui tanti? S. Eho, an tu mi-

minoris me æstimas? Ego olim non semel pluris sum conducta in famulitium annuum. *A.* Credo, at nunc non paulo minoris æstimo te quàm piscem. *S.* Abi in malam rem, ganeo; tantidem te æstimo, quanti tu me. *A.* Qui te teruncio emerit, nimio emerit. *S.* Aut pluris emar, aut non vendar. *A.* Si magno venire cupis, larva tibi opus est; nam rugæ istæ non sinunt ut carius vendaris. *S.* Ei, qui tanti me nolit, non sum venalis. *A.* Ego ne culmo quidem te emero. *S.* Constiti pluris.

TERTIUM EXEMPLUM.

Augustinus, Christianus.

AUctioni hodiernæ interfui. *C.* Ain' tu? *A.* Licitatus sum vectigalia. *C.* Quanti tandem? *A.* Decem millibus. *C.* Hui tanti? *A.* Ne mireris; erant, qui multo plus licitarentur; pauci, qui minoris. *C.* Cui tandem addicta sunt vectigalia? *A.* *Chremeti* uxoris tuæ affini. Sed divina, quanti sunt addicta? *C.* Decem. *A.* Imò quindecim. *C.* Deus bone! Ego mihi hominem ipsum cum tota familia dimidio addictum nolim. *A.* At ille vel duplo emeret.

COLL. 40.

PRETIUM.

Augustinus, Christianus.

SCis quanti te semper fecerim, mi *Christiane*. Tuas minas flocci facio, & ne pili quidem æstimo. *C.* Et ego tanti *Augustinum* meum facio, quanti alium neminem. Sed hic minoris fies, quod mentiri nescias, cum ego te hoc pluris habeam. Magni hic fiunt, qui nigrum in candidum vertunt. Tanti apud omnes eris, quantum possi-

Au-

debis. Tanti habeberis, quantum habebis. Non quanti habearis, sed quanti sis, interest. Imò tanti fies apud sapientes, quanti virtutem facies. Aurum hac tempestate magni penditur: Literæ nihili fiunt, pro nihilo ducuntur. *A.* Aurum minoris habeo, quàm credas. Si tanti sapientia penderetur, quanti pecunia, nemo auro egeret. Pluris nunc fit aurum sine sapientia, quàm sapientia sine auro. Aurum sine virtute ego ne pili facio. *C.* Quanti hic cœnatur? *A.* Quosdam sexcentis sestertiis, id est, octodecim millibus aureorum & amplius, cœnasse legimus: at nonnulli unico affe cœnitant. *C.* Quidam magno docent, alii parvo. Quanti docet *Fauftus*? *A.* Undeviginti aureis. *C.* Nolim ego discere tanti. *A.* Plus interest quomodo docearis, quàm quanti docearis. Non magno constat, quod solidè discitur. *C.* Studia mea multis vigiliis, multo sudore mihi constiterunt: Nec minus pecuniæ, quàm curæ insumsi: impendi non parùm pecuniæ, temporis permultum, laboris plurimum, ingenii nonnihil. *A.* Nempe si legitimo ordine fuisses progressus, tam tempori quàm pecuniæ potuisses parcere.

COLL. 41.

SPECTRUM.

Thomas, Anselmus.

Quid est bonæ rei, quòd tecum rides tam suaviter, quasi thesaurum nactus sis? *A.* Non procul aberrat à scopo tua divinatio. *T.* Annon imperties sodali quicquid isthuc est boni? *A.* Imò jamdudum optabam mihi dari quempiam, in cujus sinum effunderem hoc meum gaudium. *T.* Age igitur, imperti. *A.* Audivi modo fabulam lepidissimam, quam jures esse comicum figmentum,

F

nisi

nisi mihi locus, personæ, totaque res esset tam nota, quàm tu notus es mihi. *T.* Audire gestio. *A.* Nostine Polum Fauni generum? *T.* Maxime. *A.* Is est & auctor & actor hujus fabulæ. *T.* Facile crediderim. Nam ille vel absque persona possit quamvis agere fabulam. *A.* Sic est; nòsti, opinor, & prædium quod habet non ita procul à Londino. *T.* Phy; non semel illic computavimus. *A.* Agnoscis igitur viam utrinque arboribus, pari digestis intervallo, septam. *T.* Ad lævam ædium partem, altero ferè balistæ jactu. *A.* Tenes. Alterum viæ latus habet alveum siccum, dumis ac vepribus oblitum: è ponticulo iter est ad apertam planiciem. *T.* Memini. *A.* Jampridem vagabatur rumor ac fabula per ejus loci rusticos, juxta ponticulum hunc observari spectrum quoddam, cujus subinde exaudirentur miserandi ejulatus: suspicabantur animam esse cujuspîam, quæ diris cruciatibus torqueretur. *T.* Quis auctor erat istius rumoris? *A.* Quis nisi Polus? Hoc procœmium præstruxerat suæ famulæ. *T.* Quid isti venit in mentem, ut ista confingeret? *A.* Nescio, nisi quia sic est hominis ingenium; gaudet hujusmodi commentis ludere stultitiam populi. Dicam quid aufer designarit hujus generis. Simul equitabamus aliquam multi *Richemondam*, inter quos erant quos tu diceres cordatos homines. Cœlum erat mire serenum, nec ulla usquam nubecula subfuscum. Ibi *Polus* intentis in cœlum oculis, signavit totam faciem ac scapulas imagine crucis; & vultu ad stuporem composito, ita secum: Deum immortalem! Quid ego video! Rogantibus qui proxime equitabant, quid videret; rursus obsignans se majore cruce, Avertat, inquit, clementissimus

mus Deus hoc ostentum. Cum instarent aviditate cognoscendi, ille defixis in cœlum oculis, ac digito monstrans cœli locum; Nonne, inquit, videtis illic immanem draconem, igneis armatum cornibus, cauda in circulum retorta? cum negarent se videre, atque ille jussisset oculos intendere, ac locum subinde monstraret, tandem unus quispiam, ne videretur parum oculatus, affirmavit se quoque videre. Hunc imitatus est unus item atque alter: pudebat enim non videre quod tam esset perspicuum. Quid multis? intra triduum rumor hoc totam *Angliam* pervaserat, tale portentum apparuisse. Mirum autem, quantum fama popularis addidit fabulæ. Nec deerant qui, quid sibi vellet ostentum, interpretarentur serio. Horum stultitia ille, qui commentus fuerat argumentum, magna cum voluptate fruebatur. *T.* Agnosco hominis ingenium. Sed redi ad spectrum. *A.* Interea commodum divertit ad *Polum Faunus* quidam sacerdos, ex eorum genere, quibus non satis est appellari *Latine Regulares*, nisi *Grace* cognomen idem accinatur, parochus vici illic alicunde vicini. Is sibi non vulgariter videbatur sapere, præsertim in rebus sacris. *T.* Intellego, repertus est actor fabulæ. *A.* Super cœnam ortus est sermo de rumore spectri. Cum *Polus* sentiret, *Fauno* rumorem hunc non solum auditum esse, verum etiam creditum, cœpit hominem obtestari, vir doctus ac pius succurreret animulæ tam dira patienti. Et si quid dubitas, inquit, explora rem, ambula ad decimam juxta ponticulum illum, & audies miserum ejulatum; adjuuge tibi, quem voles, comitem; ita & tutior audies, & certius. *T.* Quid deinde? *A.* Cœna peracta *Polus* ex more

abiit venatum aut aucupatum. *Faunus* obambulans, cum jam tenebræ certum fustulissent de rebus iudicium, tandem audit miserandos gemitus : hos *Polus* artifex misere effingebat, abditus illic in vepreto, adhibita ad id olla fictili, quo vox è cavo reddita lugubrius quiddam sonaret. *T.* Hæc fabula, ut video, vincit *Phasma Menandri*. *A.* Magis isthuc dices, si totam audieris. *Faunus* domum se recepit, narrare cupiens quid audisset. *Polus* alia via compendiarie jam anteverterat. Ibi *Faunus* narrat *Polo* quid erat actum, & aliquid etiam adstringit, quo res esset admirabilior. *T.* Poterat interim *Polus* tenere risum ? *A.* Illene ? vultum habet in manu : dixisses serio agi. Tandem *Faunus*, vehementer obtestante *Polo*, suscepit negotium exorcismi ; ac totam eam noctem agit insomnem, dum dispicit quibus modis rem aggredere tuto. Nam sibi quoque miserè metuebat. Primum itaque congești sunt exorcismi efficacissimi, & additi novi nonnulli per viscera beatæ *Mariæ*, per ossa beatæ *Wenefride*. Deinde delectus est locus in planicie vicina vepreto, unde vox audiebatur, circumductus est circulus satis amplus, qui crebras haberet cruces variasque notulas. Hæc omnia peragebantur verbis conceptis. Adhibitum est vas ingens, plenum aquæ consecratæ, Addita est in collum sacra stola, quam vocant, unde pendebat initium Evangelii secundum *Joannem*. In oculis habebat cerulam, à Romano pontifice quotannis consecrari solitam, quæ vulgò dicitur Agnus Dei. His armis olim se muniebant adversus noxios dæmones, priusquam illis *Francisci* cuculla cœpit esse formidabilis. Hæc omnia procurata sunt, ne, si spiritus malus esset, impe-

tum faceret in exorcistam. Nec tamen ausus est se solum huic circulo committere : decretum est adhibendum esse sacerdotem alterum. Ibi *Polus* metuens ne, si nasutior adjunctus fuisset, proderetur fabulæ mysterium, adjungit parochum quendam ex vicinia, cui rem totam aperit: sic enim postulabat actio fabulæ; & erat is qui à tali ludo non abhorreret. Postridie rebus omnibus rite præparatis, sub horam decimam *Faunus* cum paracho circulum ingreditur. *Polus*, qui præcesserat, è vepreto gemit miserabiliter: *Faunus* auspicatur exorcismum. Interim *Polus* clam per tenebras subducit se in villam proximam: illinc adducit aliam personam fabulæ; nec enim poterat nisi per multos agi. T. Quid faciunt? A. Conscendunt equos nigras; ignem occultum secum ferunt. Ubi non procul abessent à circulo, ignem ostentant, quo metu *Faunum* abigerent è circulo. T. Quantum operæ sumpsit *Polus* ille, ut falleret! A. Sic est homo. Verum ea res propemodum pessimè cesserat illis. T. Quæ sic? A. Nam equi subito prolato igne consternati, parùm absuit quin & se præcipitarent, & fessiores. Habes primum actum fabulæ. Ubi reditum est in colloquium, *Polus* velut ignarus omnium rogat quid esset actum? Ibi *Faunus* narrat, sibi conspectos duos teterrimos cacodæmones in nigris equis, oculis igneis, ac naribus spirantes ignem, qui tentassent ingredi circulum, verum efficacibus verbis abactos in malam rem. His rebus quum accrevisset animus *Fauro*, postero die summo cum apparatu rediit in circulum: cumque diu multis obtestationibus provocasset spectrum; *Polus* rursus cum collega suo procul ostendunt sese ex

equis atris, horrendo fremitu, quasi cuperent irrumpere in circulum. *T.* Nihil habebant ignis? *A.* Nihil, nam id male cesserat: sed audi aliud commentum. Ducebant longum funem: eo leviter per humum tracto, dum hinc atque hinc uterque se proripit, velut abacti exorcismis *Fauni*, sacerdotem utrumque, una cum vase, quod habebant aquæ sacræ plenum, provolvunt in terram. *T.* Hoc præmii tulit pro sua actione parochus? *A.* Tulit. Et tamen hoc maluit perpeti, quam deferere cœptam fabulam. His ita gestis, ubi reditum est ad colloquium, deprædicat ad *Polum Faunus*, quanto fuisset in periculo, & quam fortiter utrumque cacodæmonem suis verbis profligasset. Jamque certam conceperat fiduciam, nullum esse tam noxium, aut impudentem dæmonem, qui posset in circulum irrumpere. *T.* *Faunus* ille non multum abest à fatuo. *A.* Nihil adhuc audisti. Hucusque progressa fabula, commodum supervenit *Poli* gener: nam ejus filiam duxerat natu maximam juvenis, ut scis, ingenio mire festivo. *T.* Scio; nec abhorrens ab hujusmodi jocis. *A.* Abhorrens? Nullum ille vadimonium non defereret, si talis vel spectanda, vel agenda esset fabula. Huic socer rem omnem denarrat, atque illi delegat partes, ut animam agat. Sumit ornatum, ac lubens convolvit se linteo, quemadmodum apud nos solent funera: habet prunam vivam in testa, quæ per linteum reddebat speciem incendii. Sub noctem itum est ad locum, ubi hæc agebatur fabula. Audiuntur miri gemitus; *Faunus* expedit exorcismos omnes. Tandem procul inter vepretum ostendit sese anima, subinde ostentans ignem, ac misere suspirans. Hanc cum *Faunus* obtestaretur,

tur,

tur, ut eloqueretur quisnam esset; subito prosiliit è vepreto *Polus*, ornatu cacodæmonis, fictoque fremitu: Nihil, inquit, tibi juris est in hanc animam; mea est; ac subiinde procurrit usque ad oram circuli, velut impetum facturus in exorcistam; moxque velut submotus verbis exorcismi, & vi aquæ sacræ, quam illi multum adsperfit, retrocessit. Tandem, abacto pædagogo dæmone, nascitur dialogismus *Fauni* cum anima. Percontanti, & obtestanti respondit, se esse animam hominis *Christiani*. Rogata, quo nomine vocaretur, respondit *Faunus*. *Faunus*, idem, inquit, mihi nomen est. Jamque ex communi nomine res cœpi illi magis esse cordi, ut *Faunus Faunum* liberaret. Cum *Faunus* multa percontaretur, ne diutina confabulatio proderet fucum, subducebat sese anima, negans sibi fas esse diutius colloqui, quod tempus urgeret, quo cogeretur abire quo liberet dæmoni: pollicita tamen est, sese postridie redituram hora qua fas esset. Rursus convenitur in ædibus *Poli*, qui choragus erat fabulæ. Ibi denarrat exorcista quid esset gestum, nonnulla etiam admentiens, quæ sibi tamen persuadebat esse vera. Adeo favebat negotio quod agebatur. Jam hoc comperitum erat, animam, scilicet, esse *Christianam*, quæ sub inclementissimo dæmone diris cruciatibus vexaretur. Huc omnis conatus intenditur. Verùm exorcismo proximo ridiculum quiddam accidit. T. Obsecro, quidnam? A. Cùm *Faunus* evocasset animam, *Polus*, qui dæmonem agebat, prorsus sic adsiliit, quasi intra circulum irrupturus: cumque contrà *Faunus* pugnaret exorcismis, multumque vim aquæ adspergeret, tandem exclamat dæmon, se ne pili quidem facere ista omnia. Rem

inquit, habuisti cum puella; mei juris es. Id cum *Polus* joco diceret, tamen forte fortuna verum dixisse visus est. Nam exorcista hoc dicto tactus, illico recepit se in centrum circuli, & nescio quid immussitavit in aurem paracho. Id *Polus* fenciens, recepit sese, ne quid audiret, quod audire fas non esset. *T.* Sanè *Polus* religiosum ac verecundum agebat dæmonem. *A.* Sic est. Reprehendi poterat actio, quod parùm meminisset decori. Exaudivit tamen parochi vocem indicentis satisfactionem de stupro commisso. *T.* Hoc sanè regularis ille præter regulam. *A.* Homines sunt, & lapsus erat humanus. *T.* Perge: quid deinde factum? *A.* Jam *Faunus* ferocior redit ad oram circuli, & ultro provocat dæmonem. At ille timidior refugiebat; Fefellisti me, inquires; si sapuissem, non monuissem te. Persuasum est hoc multis, quæ semel sacerdoti confessus sis, prorsus abolita esse è memoria dæmonis, ne possit opprobare. *T.* Jocum planè ridiculum narras. *A.* Sed, ut aliquando finiam fabulam, diebus aliquot hunc in modum colloquium habitum est cum anima. Summa huc evasit: Roganti exorcistæ, num quâ viâ posset à cruciatu liberari? Respondit illa, posse, si pecunia, quam reliquisset fraude partam, restitueretur. Ibi *Faunus*, Quid, inquit, si per bonos viros dispensaretur in pios usus? Respondit, & hoc profuturum. Hic exhilaratus exorcista, summâ diligentia percontatus est, quanta esset summa. Ille dixit ingentem; quod illi erat bonum atque commodum. Indicavit & locum, sed procul dissitum, ubi thesaurus hic defossus esset. Præscripsit in quos usus vellet impendi. Quod superesset ipse pro suo arbitratu dispensaret. Jam

to-
pe
q
ce
pe
tu
co
ha
rū
il
Si
to
d
co
&
lo
r
g
c
n
n
a
n
c
n
h
l
l

totus erat in thesauro *Fauni* animus ; illum toto pectore devorârat. *T.* Vulgaris morbus est, quam hoc nomine peculiariter malè audiant sacerdotes. *A.* Ubi nihil esset omissum, quod ad pecuniæ negotium pertineret, exorcista submonitus à *Polo*, cœpit animam de curiosis artibus percontari ; de alcumistica, deque magica. Et ad hæc anima quædam respondit pro tempore, ceterum pollicita, se plura indicaturam, simulatque illius opera liberata fuisset à pædagogo dæmone. Sit hic, si videtur, tertius fabulæ actus. In quarto *Faunus* cœpit ubique seriò prædicare rem prodigiosam, nihil aliud crepare in colloquiis, in conviviis ; polliceri monasteriis magnifica quædam ; & omnino nihil jam humile loquebatur. Adiit locum, reperit signa, non ausus tamen est effodere thesaurum, quod animo injecisset scrupulum ingenti periculo facturum, si, priusquam essent peractæ *Misse*, thesaurus attingeretur. Jam multis nasutioribus subolebat fucus. Cum tamen ille nusquam non deprædicaret suam stultitiam, clam admonitus est ab amicis, præsertim ab abbate suo, ne, qui hætenus habitus esset vir prudens, nunc diversum de se specimen daret omnibus. Ille tamen nullius oratione potuit commoveri, quo minus crederet rem esse seriam ; adeoque penitus hæc imaginatio occupavit animum hominis, ut præter spectra & malos genios nihil somniaret, nihil loqueretur. Abierat mentis habitus in ipsam faciem, quæ sic pallebat, sic erat extenuata, sic dejecta, ut larvam esse diceret, non hominem. Quid multis ? Minimum aberat à vera dementia, ni celeri remedio succursum fuisset. *T.* Nimirum hic erat extremus actus fabulæ. *A.* Eun tibi red-

dam, *Polus* & ejus gener hujusmodi technam commentum sunt. Effinxerunt epistolam raris literis descriptam ; idque non in chartis vulgaribus, sed in his, in quibus aurifices reponunt bracteas auri, subrubentibus, ut scis, luto. Epistolæ sententia hæc erat : *Faunus* dudum captivus, nunc liber ; *Fauno* liberatori suo optimo salutem æternam. Non est, mi *Faune*, cur te diutius in hoc negotio maceres ; respexit Deus animi tui piam voluntatem, & illius merito me liberavit à suppliciis : ego nunc feliciter ago inter angelos. Te manet locus apud divum *Augustinum*, qui proximus est apostolorum choro. Ubi veneris ad nos, agam tibi gratias coram. Interim, cura, ut vivas suaviter. Datum è cœlo empyreo. Idibus *Septembribus*, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo, sub sigillo annuli mei. Hæc epistola clam posita est sub altari, ubi facturus erat rem divinam *Faunus*. Ea peracta, subornatus est, qui eum submoneret de re, quasi casu deprehensa. Nunc eam circumfert epistolam, & ostentat ceu rem sacram ; nihilque credit certius, quàm eam è cœlo perlatam ab angelo. *T.* Istud non est liberasse hominem insania, sed mutasse insanix genus. *A.* Sic est profecto, nisi quod nunc insanit suavius. *T.* Antehac non soleo multum tribuere fabulis, quæ vulgo feruntur de spectris, sed posthac multo minus tribuam : suspicor eam ab hominibus credulis, & *Fauni* similibus, multa pro veris prodita literis, quæ simili artificio sunt assimulata. *A.* Ego pleraque hujus generis esse credo.

COLL. 42.

REDUX E MILITIA.

Hanno, Thrasymachus.

UNde redis nobis Vulcanus, qui Mercurius hinc abieras? *T.* Quos Vulcanos, aut quos Mercurios mihi narras? *H.* Quia alatus videbare cum abires, nunc claudicas. *T.* Sic à bello redire solent. *H.* Quid tibi cum bello, homo quovis dama fugacior? *T.* Spes prædæ reddiderat fortem. *H.* Multum igitur refers manubiarum? *T.* Imo zonam inanem. *H.* Tanto minus gravare sarcina. *T.* Atqui sceleribus onustus redeo. *H.* Gravis profecto sarcina, si verum dicit propheta, qui peccatum appellat plumbum. *T.* Plus illic scelerum & vidi, & patravi, quàm unquam antehac in omni vita. *H.* Ecquid igitur arridet vita militaris? *T.* Nihil neque scelestius, neque calamitosius. *H.* Quid igitur in mentem venit istis, qui nummo conducti, nonnulli gratis, currant ad bellum, non aliter quàm ad convivium? *T.* Ego nihil aliud conjectare possum, quàm illos agi malis furiis, seque totos malo dæmoni ac miseræ devovisse, nec aliud quàm hic manes suos anticipare. *H.* Ita quidem videtur. Nam ad res honestas vix ullo pretio conducì queant. Sed expone nobis, quomodo gestum sit prælium, & quo sese inclinarit victoria. *T.* Tantus erat strepitus, tumultus, tubarum bombi, cornuum tonitrua, hinnitus equorum, clamor virorum, ut neque videre potuerim quid gereretur, neque audire, adeo ut vix scirem ubi essem ipse. *H.* Unde igitur cæteri, qui ex bello veniunt, sic depingunt singula, quid quisque dixerit aut gesserit, quasi nusquam non adfuissent otiosi spectatores? *T.* Ego credo

illos mentiri splendide. In tentorio meo quid gestum scit scio, quid in prælio prorsus ignoro. *H.* Anne hoc quidem scis, unde tibi venerit claudicatio? *T.* Vix, ita me Mavors posthac male amet; suspicor, aut saxo aut equi calce læsum genu. *H.* At ego scio. *T.* Scis? An tibi narravit aliquis? *H.* Non, sed divino. *T.* Dic igitur. *H.* Cum fugeres pavidus, collapsus humi offendisti in silicem. *T.* Dispeream, nisi rem acu tetigisti; adeo verisimile est quod divinasti. *H.* Abi domum, & uxori narra tuas victorias. *T.* Illa mihi occinet haud suave encomium, qui nudus redeam. *H.* Sed unde restitues quod rapuisti? *T.* Jampridem restitui. *H.* Cui? *T.* Scortis, cœnopolis, & iis qui me vicerunt alea. *H.* Satis militariter. Par est, ut quod male partum est, pejus dispereat. Verum à sacrilegiis, opinor, temperatum est. *T.* Imo illic erat sacrum nihil. Nec profanis parcitum est, nec fanis. *H.* Quo pacto farcies? *T.* Negant oportere farciri, quod in bello commissum sit; jure sit, quod illic sit. *H.* Jure belli fortasse. *T.* Tenes. *H.* At istud jus summa est injuria. Te non patriæ pietas, sed prædæ spes pertraxit in bellum. *T.* Fateor, ac arbitror paucos illud inire sanctiore proposito. *H.* Est aliquid infanire cum multis. *T.* Concionator è suggestio pronuntiavit bellum esse justum. *H.* Suggestum illud non solet mentiri. Sed ut justum sit principi, non continuo justum est tibi. *T.* Audivi ex *Rabinis*, quod licet sua cuique arte vivere. *H.* Præclara ars, incendere domos, deripere templa, violare virgines, spoliare miseros, occidere innoxios! *T.* Lanii conducuntur ad mactandum bovem; cur nostra ars reprehenditur, quod conducimur

cimur ad mactandos homines ? *H.* Non eras sollicitus quonam esset migratura anima tua, si contigisset in bello cadere ? *T.* Non admodum. Bona spes habebat animum meum. Nam *divæ Barbaræ* me semel commendâram. *H.* O stultitiam ! Receperat illa tutelam tui ? *T.* Sic mihi visa est annuere capite aliquantulum. *H.* Quando isthuc tibi visum est ? Mane ? *T.* Non, sed à cœna. *H.* Sed tum, ut arbitror, etiam arbores tibi visæ sunt ambulare. *T.* Ut hic divinat omnia ! Sed præcipua spes erat in divo *Christophoro*, cujus imaginem quotidie contemplantur. *T.* In tentoriis ? Unde illic divi ? *T.* Carbone pinxeramus illum in velo. *H.* Nimirum haudquam ficulneum, ut aiunt, præsidium erat carbonarius ille *Christophorus*. Sed extra jocum ; non video quâ possis expiari à tantis flagitiis, nisi te conferas Romam. *T.* Imò novi viam breviorē. *H.* Quam ? *T.* Ibo ad Dominicales : illic paulo transigam cum commissariis. *H.* Etiam de sacrilegiis ? *T.* Etiam si Christum ipsum spoliâssem, ac decollâssem etiam, tam largas habent indulgentias, & auctoritatem componendi. *H.* Bene habet, si vestram compositionem Deus ratam habuerit. *T.* Imò magis metuo, ne diabolus non habeat ratam. Nam Deus naturâ placabilis est. *H.* Quem tibi sacerdotem deliges ? *T.* Cui cognovero quàm minimum esse frontis ac bonæ mentis. *H.* Ne non habeant similes labra lactucas. Ab illo purus abibis ad corpus Dominicum ? *T.* Quidni ? Posteaquam semel effudero sentinam in illius cucullam, ego me exoneravero sarcinâ : ipse videbit, qui absolvit. *H.* Quâ scis, an absolvat ? *T.* Scio. *H.* Quonam indicio ? *T.* Quia manum im-

134 *Redux ab Hierosolymis.*

imponit capiti admurmurans nescio quid. *H.* Quid si reddat tibi omnia peccata tua, cum manum imponit, hæc admurmurans : Absolvo te ab omnibus benefactis, quæ nulla in te comperio ; & restituo te tuis moribus, talemque dimitto, qualem accepi ? *T.* Viderit ille quid dicat, mihi satis est, quod me credo absolutum. *H.* Sed istud tuo periculo credis. Fortasse non fuerit satis Deo, cui debes. *T.* Unde tu mihi obvius, qui mihi conscientiam è serena nubilam reddideris ? *H.* Felix occursum ! Bona avis est obvius amicus, qui bene moneat. *T.* Nescio, quàm bona, certè parum suavis.

COLL. 43.

REDUX AB HIEROSOLYMIS.

Arnoldus, Cornelius.

Salve multum, Corneli, jam toto seculo desiderate. *C.* Salve & tu, sodalis exoptatissime. *A.* Jam desperabamus reditum tuum. Ubi tam diu peregrinatus es ? *C.* Apud inferos. *A.* Non admodum veri dissimile dicis, adeò nobis redisti squalidus, macilentus, & pallidus. *C.* Imo ab Hierosolymis adsum tibi, non à profundis manibus. *A.* Quis genius, aut quis ventus te illuc adegit ? *C.* Quæ res adegit alios innumeros ? *A.* Stultitia, ni fallor. *C.* Igitur hoc convicii non in me solum competet. *A.* Quid illic venabare ? *C.* Ut miser essem. *A.* Istihuc licebat domi. Estne illic quod tu putas spectatu dignum ? *C.* Ut ingenue fatear tibi, propemodum nihil. Ostenduntur quædam monumenta vetustatis, quorum mihi nihil non videbatur commentitium, & excogitatum ad illiciendos simplices & credulos. Imò nec hoc arbitror illos certò scire, quo loco sita fu-

erit

Colloquium XLIII.

I 35

erit olim Hierosolyma. *A.* Quid igitur vidisti? *C.* Magnam ubique barbariem. *A.* Nihilo sanctior redis? *C.* Imò multis partibus deterior. *A.* Nummator ergo? *C.* Imò nudior Leberide. *A.* Annon pœnitet igitur tam longinquæ peregrinationis frustra susceptæ? *C.* Nec pudet, quia tam multos habeo meæ stultitiæ sodales; nec pœnitet, quia frustra jam sit pœnitere. *A.* Nihil ergo fructus refers ex tam difficili peregrinatione? *C.* Multum. *A.* Quid tandem? *C.* Quia posthac vivam suavius. *A.* An quia jucundum est meminisse laborum actorum? *C.* Est isthuc quidem nonnihil, sed non in hoc sunt omnia. *A.* Estne aliud præmium? *C.* Est sanè. *A.* Quod? *E.* fare. *C.* Magnâ voluptate, quoties libebit, & ipse me afficiam, & alios mentiendo, quoties itinerarium meum recitabo in conviviiis. *A.* Profectò non procul aberras à scopo. *C.* Deinde, non minus capiam voluptatis, quum alios audiam mentientes de rebus, quas nec audiverunt unquam, nec viderunt: idque faciunt tantâ confidentiâ, ut quum narrant Siculis gerris vaniora, tamen sibi etiam persuadeant se vera loqui. *A.* Mira voluptas! Non omnino tibi periit oleum & opera, quod aiunt. *C.* Imò hoc arbitror aliquantò consultius, quàm quod faciunt isti, qui paulo pecuniæ conducti proficiscuntur in militiam, omnium scelerum scholam. *A.* Sed illiberalis est voluptas, ex mendaciis voluptatem capere. *C.* Verùm hoc aliquantò liberalius, quàm obrectatione vel delectare, vel delectari, aut aleâ tempus & rem perdere. *A.* Cogor equidem pedibus ire in tuam sententiam. *C.* Verum est & alius fructus. *A.* Quis? *C.* Si quis erit amicus egregiè charus, affinis huic
infa-

136 *Redux ab Hierosolymis.*

infantiæ, eum admonebo domi maneat : ut nautæ solent ejecti naufragio, monere navigaturos, quid periculi sit vitandum. *A.* Utinam mihi monitor adfuisset in tempore ! *C.* Quid ? num similis morbus te quoque corripuit ? num afflavit & te hujus mali contagium ? *A.* Vixi Romam, & Compostellam. *C.* Deum immortalem ! quanto mihi solatio est te contigisse stultitiæ meæ socium ! Quæ Pallas isthuc tibi misit in mentem ? *A.* Non Pallas, sed ipsa stultitia ; præsertim quum domi haberem uxorem integrâ adhuc ætate, liberos aliquot, & familiam, quæ pendebat ex me, & operâ meâ quotidianâ alitur. *C.* Oportuit fuisse sericæ rei quidpiam, quæ te à charissimis tuis distraxerit. Narra, obsecro. *A.* Pudet dicere. *C.* Non apud me, qui, ut scis, eodem tenear malo. *A.* Compotabamus aliquot vicini. Ubi vino incaluerat animus, erat qui prædicabat, sibi esse in animo salutare divum Jacobum : erat alter qui divum Petrum. Illico non defuit unus aut alter, qui sponderent se comites fore. Tandem visum est, ut omnes irent simul. Ego, ne viderer parum commodus compotor, pollicitus sum & ipse. Mox agitari cœptum, utrò potius iremus, Romam, an Compostellam. Factum est senatusconsultum, ut bonis auspiciis utroque postridie proficisceremur omnes. *C.* O grave decretum, dignius quod vino inscriberetur, quàm æri ! *A.* Ac mox ingens obambulat patera, quam ubi suo quisque ordine ebibisset, votum factum est inviolabile. *C.* Nova religio ; sed unus omnibus contigit reditus incolumis ? *A.* Omnibus præterquam tribus, quorum unus in profectione moriens, mandavit nobis, ut suis verbis salutem diceremus Petro & Jacobo. Al-

ter

ter periit Romæ, jussitque, ut suo nomine salutarerimus uxorem ac liberos. Tertium reliquimus Florentiæ, valetudinis plane deploratæ. Opinor jam esse apud superos. C. Adeone pius erat? A. Imò nugator maximus. C. Unde igitur isthuc suspicare? A. Quia peram habebat indulgentiis largissimis distentam. C. Audio; sed iter est longum in cœlum, nec satis, ut audio, tutum ob latrunculos, qui obsident regionem aeris mediam. A. Verum; sed ille fat erat munitus diplomatibus. C. Quâ linguâ descriptis? A. Romanâ. C. In tuto est igitur? A. Est, nisi fortè incidat in Genium aliquem qui Latinè nesciat; tum esset illi redeundum Romam, & novum diploma impetrandum. C. Bullæ venduntur illic & mortuis? A. Maximè. C. Sed interim illud mihi monendus es, ne quid effutias incogitantius. Jam enim Coryceis plena sunt omnia. A. Ego verò combonibus mei stultitiam rideo, qui quum esset alioqui nugator nugacissimus, salutis suæ proram, ut aiunt, ac puppim in membrana collocâit potius, quàm in vera poenitentia. Sed quando fruemur illâ voluptate, quam modò prædicabas. C. Cùm erit commodum, adornabimus compotatiunculam aliquam; vocabimus nostri ordinis homines: ibi certabimus mentiendo, nōsque affatim mutuis mendaciis oblectabimus. A. Age, fiat.

COLL. 44.

NAUFRAGIUM.

Antonius, Adolphus,

HOrrenda narras. Est isthuc navigare? Prohibeat Deus, ne mihi quicquam unquam tale veniat in mentem. Ad. Imò quod hætenus commemoravi, lusus merus est, præ his quæ nunc au-

audies. *An.* Plus fatis malorum audiui ; inhorresco te memorante, quasi ipse periculo intersem. *Ad.* Imò mihi jucundi sunt acti labores. Eâ nocte quiddam accidit, quod magna ex parte spem salutis ademit nauclero. *An.* Quid, obsecro? *Ad.* Nox erat sublustis & in summo malo stabat quidam è nautis in galea (sic enim vocant, opinor) circumspectans, si quam terram videret ; huic cœpit adhsilere sphaera quædam ignea ; id nautis tristissimum ostentum est, siquando solitarius ignis est ; felix, cum gemini. Hos vetustas credidit Castorem & Pollucem. *An.* Quid illis cum nautis, quorum alter fuit eques, alter pugil? *Ad.* Sic visum est poetis. Nauclerus, qui clavo adsidebat, Socie, inquit (nam eo nomine se mutuò compellant nautæ) vidēsne quod sodalitium tibi claudat latus? Video, respondit ille, & precor ut sit felix. Mox globus igneus delapsus per funes devolvit sese usque ad nauclerum. *An.* Num ille exanimatus est metu? *Ad.* Nautæ assueverunt monstris. Ibi paulisper commoratus volvit sese per margines totius navis ; inde per medios foros dilapsus evanuit. Sub meridiem cœpit magis ac magis incrudescere tempestas. Vidistine unquam Alpes? *An.* Vidi. *Ad.* Illi montes verrucæ sunt, si conferantur ad undas maris. Quoties tollebamur in altum, licuisset lunam digito attingere : quoties dimittebamur, videbamur dehiscente terrâ rectâ ire in Tartara. *An.* O insanos, qui se credunt mari ! *Ad.* Nautis frustra luctantibus cum tempestate, tandem nauclerus totus pallens nos adiit. *An.* Is pallor præfagit aliquod magnum malum. *Ad.* Amici, inquit, desii esse dominus navis meæ ; vicere venti ; reliquum est ut spem nostram

stram colloceamus in Deo, & quisque se præparet ad extrema. *An.* O verè Scythicam concionem! *Ad.* Imprimis autem, inquit, exoneranda est navis. Sic jubet necessitas, durum telum: præstat confulere vitæ dispendio rerum, quàm simul cum rebus interire. Persuasit veritas: projecta sunt in mare plurima, vasa plena pretiosis mercibus. *An.* Hoc erat verè jacturam facere. *Ad.* Aderat Italus quidam, qui legatum egerat apud regem Scotiæ; huic erat scrinium plenum vasis argenteis, annulis, panno, ac vestimentis fericis. *An.* Is volebat decidere cum mari? *Ad.* Non; sed cupiebat aut perire cum amicis opibus suis, aut simul cum illis servari. Itaque refragabatur. *An.* Quid naucleus? *Ad.* Per nos, inquit, liceret tibi cum tuis perire solùm; sed æquum non est, ut nos omnes tui scrinii causâ periclitemur; alioqui te una cum scrinio dabimus in mare præcipitem. *An.* Orationem verè nauticam. *Ad.* Sic Italus quoque jacturam fecit, multa mala precans & superis & inferis, quod suam vitam elemento tam barbaro credidisset. *An.* Agnosco vocem Italicam. *Ad.* Paulò post venti nihilo mitiores facti nostris muneribus, rupère funes, disjecere vela. *An.* O calamitatem! *Ad.* Ibi rursus nos adit nauta. *An.* Concionaturus? *Ad.* Salutat; Amici, inquit, tempus hortatur ut unusquisque, Deo se commendat, ac morti se præparet. Rogatus à quibusdam nauticæ rei non imperitis, ad quot horas crederet se posse tueri navem; negavit se posse polliceri quidquam, sed ultra tres horas non posse. *An.* Hæc concio durior etiam erat priore. *Ad.* Hæc ubi locutus est, jubet incidi funes omnes, ac malum usque ad thecam, cui inseritur, incidi ferra, ac simul

mul cum antennis devolvi in mare. *An.* Cur hoc? *Ad.* Quoniam sublatō aut lacerato velo, erat oneri, non usui: tota spes erat in clavo.

An. Quid interea vectores? *Ad.* Ibi vidisses miseram rerum faciem; nautæ canentes, Salve Regina, implorabant Matrem Virginem, appellantes eam stellam maris, reginam cœli, dominam mundi, portam salutis, aliisque multis titulis illi blandientes, quos nusquam illi tribuunt sacræ literæ.

A. Quid illi cum mari, quæ nunquam, opinor, navigavit? *Ad.* Olim Venus agebat curam nautarum, quia nata credebatur ex mari; ea quoniam desit curare, suffecta est huic matri non virginis Virgo Mater.

An. Ludis. *Ad.* Nonnulli procumbentes in tabulas, adorabant mare, quicquid erat olei effundentes in undas, non aliter illi blandientes, quàm solemus iraso principi. *An.* Quid credebant?

Ad. O clementissimum mare! O generosissimum mare! O ditissimum mare! O formosissimum mare! Mitesce, serua. Hujusmodi multa occinebant furdo mari.

An. Ridicula superstitio! Quid alii? *Ad.* Quidam nihil aliud quam vomebant, plerique vota nuncupabant. Ad erat Anglus quidam, qui promittebat montes aureos Virgini *Walsinghamica*, si vivus attigisset terram. Alii multa promittebant ligno crucis, quod esset in tali loco; alii rursus, quod esset in tali loco.

Idem factum est de Maria Virgine, quæ regnat in multis locis; & putant votum irritum, nisi locum exprimas. *An.* Ridiculum! quasi divi non habitant in cœlis.

Ad. Erant qui se promitterent fore Carthusianos. Erat unus qui polliceretur se aditurum divum Jacobum, qui habitet Compstellæ, nudis pedibus & capite, corpore

pore tantum lorica ferrea tecto, ad hæc cibo emendicato. *An.* Nemo meminit Christophori? *Ad.* Unum audiui non sine risu, qui clara voce, ne non exaudiretur, polliceretur Christophoro, qui est Lutetiae in summo templo, mons verius quam statua, cereum tantum, quantus esset ipse. Hæc cum vociferans quantum poterat, identidem inculcaret, qui fortè proximus assistebat illi notus, cubito tetigit eum, ac submonuit; Vide quid pollicearis. Etiam si rerum omnium tuarum auctionem facias, non fueris solvendo. Tum ille voce jam pressiore, ne videlicet exaudiret Christophorus; Tace, inquit, fatue; an credis me ex animo loqui? Si semel contigero terram, non daturus sum illi candelam sebaceam. *An.* O crassum ingenium! Miror nulli in mentem venisse Paulum apostolum, qui ipse olim navigarit, & fracta navi desilierit in terram. Is enim haud ignarus mali didicit forsan miseris succurrere. *Ad.* Pauli nulla erat mentio. *An.* Precabantur interim? *Ad.* Certatim. Alius canebat, Salve Regina, alius Credo in Deum. Erant qui peculiare quædam preculas habebant, non dissimiles magicis adversus pericula. *An.* Ut afflictio facit religiosos! Rebus secundis nec Deus, nec divus quisquam nobis venit in mentem. Quid tu interea? Nulli divorum nuncupabas vota? *Ad.* Nequaquam. *An.* Cur ita? *Ad.* Quia non paciscor cum divis. Quid enim est aliud quam contractus juxta formulam: Do, si facias; ut faciam, si facias; dabo cereum, si enatem; ibo Romanam, si serves? *An.* At implorabas alicujus divi præsidium. *Ad.* Ne id quidem. *An.* Quamobrem autem? *Ad.* Quia spatiosum est cælum. Si cui divo commendâro meam salutem, puta S. Pe-

Petro, qui fortassis primus audiet, quòd adstet oñio, priusquam ille conveniat Deum, priusquam exponat causam, ego jam periero. *An.* Quid igitur faciebas? *Ad.* Rectà adibam ipsum patrem; dicens, Pater noster, qui es in cœlis. Nemo divorum illo citiùs audit, aut libentiùs donat quod petitur. *An.* Sed interea non reclamabat tibi conscientia? Non verebaris appellare Patrem, quem tot sceleribus offenderas? *Ad.* Ut ingenuè dicam, deterrebat nonnihil conscientia; sed mox recipiebam animum, ita mecum cogitans: nullus est pater tam iratus filio, quin si videat illum periclitantem in torrente, aut lacu, capillis arreptum ejiciat in ripam. Inter omnes nullus se tranquillius agebat, quàm mulier quædam, cui erat infantulus in sinu, quem lactabat. *An.* Quid illa? *Ad.* Sola nec vociferabatur, nec flebat, nec pollicitabatur, tantùm complexa puellum precabatur tacite. Interea dum navis subinde illideretur vado, nauclerus metuens ne tota solveretur, rudentibus eam cinxit à prora & à puppi. *An.* O misera præsidia! *Ad.* Interim exoritur quidam sacrificus senex, annos natus sexaginta, nomen erat Adamus; is abjectis vestibus usque ad indusium, abjectis etiam ocreis & calceis, jussit ut omnes itidem pararemus nos ad natandum. Atque iste stans in medio navis, concionatus est nobis ex Gersone quinque veritates de utilitate confitendi; hortatus omnes, ut se quisque præparet & vitæ & morti. Aderat & Dominicanus quidam; his confessi sunt qui volebant. *An.* Quid tu? *Ad.* Ego videns omnia plena tumultûs, tacitè confessus sum Deo, damnans apud illum meam injustitiam, & implorans illius misericordiam. *An.*

Quò

Quò migraturus, si sic periisses? *Ad.* Quò, nisi ad Deum? Ille enim neminem ejicit foras, quicumque ad ejus misericordiam confugerit. Dum hæc aguntur, redit ad nos nauta lacrymabundus, Paret, inquit, se quisque; nam navis non erit nobis usui ad quartam horæ partem. Jam enim locis aliquot convulsa hauriebat mare. Paulò post renunciat nobis se videre procul turrim. Pro-cumbunt omnes, & orant. Interim nauclerus, quantum potest, eò navem dirigit jam laceram, jam undique combibentem undas, ac planè dilap-suram, ni rudentibus fuisset succincta. *An.* Dura rerum conditio! *Ad.* Eò provecti sumus, ut ejus loci incolæ prospicerent nos periclitantes; ac pro-currentes catervatim in extremum litus, sublati togis, & galeris in lanceas impositis, invitabant ad sese, ac jactatis in cœlum brachiis, significa-bant se deplorare nostram fortunam. *An.* Expe-cto quid evenerit. *Ad.* Jam mare totam navim occuparat, ut nihilo tutiores essemus futuri in na-vi, quàm in mari. *An.* Hic ad sacram anchoram confugiendum erat. *Ad.* Imò ad miseram. Nau-tæ scapham exonerant aquâ, ac demittunt in ma-re. In hanc omnes sese conantur conjicere, nau-tis magno tumultu reclamantibus, scapham non esse capacem tantæ multitudinis, arriperet sibi quis-que quod posset, ac nataret. Res non patiebatur lenta consilia; alius arripit remum, alius contum, alius alveum, alius situlam, alius tabulam, ac suo quisque præsidio innitentes, committunt se flucti-bus. *An.* Quid interim accidit illi mulierculæ, quæ sola non ejulabat? *Ad.* Illa omnium prima pervenit ad litus. *An.* Quî potuit? *Ad.* Im-po-sueramus eam repandæ tabulæ, & sic alligaveramus,
ut

ut non facile posset decidere ; dedimus illi tabel-
lam in manum, qua vice remi uteretur ; ac bene
precantes exposuimus in fluctus, conto protruden-
tes, ut abesset à navi unde erat periculum ; il-
la lævâ tenens infantulum, dextra remigabat. *An.*
O viraginem ! *Ad.* Cùm jam nihil superesset,
quidam avulsit ligneam statuam Virginis Matris,
jam putrem atque excavatam à foricibus, eamque
complexus cœpit natare. *An.* Scapha pervenit
incolumis ? *Ad.* Nulli prius periere. Porro tri-
ginta sese in eam conjecerant. *An.* Quo malo fa-
cto id factum est ? *Ad.* Priusquam posset se libera-
re à magna navi, illius vacillatione subversa est.
An. O factum male ! Quid tum ? *Ad.* Ego,
dum aliis consulo, penè perieram. *An.* Quo pa-
cto ? *Ad.* Quia nihil supererat aptum natationi.
An. Illic subera fuissent usui. *Ad.* In eo rerum
articulo, maluissem vile suber quàm candelabrum
aureum. Circumspicienti tandem venit in men-
tem de ima mali parte ; eam quoniam solus exi-
mere non poteram, adscisco socium ; huic ambo
innixi, committimus nos mari, sic ut ego dextrum
cornu tenerem, ille lævum. Dum sic jactamur,
sacrificus ille concionator nauticus medium injicit
se in humeros nostros ; erat autem ingenti corpo-
re. Exclamamus, Quis ille tertius ? Is perdet nos
omnes. Ille contrà placidè ; Sitis, inquit, bono
animo ; sat spatii est. Deus aderit nobis. *An.*
Cur ille tam serò cœpit esse natator ? *Ad.* Imò
futurus erat in scapha unâ cum Dominicano (nam
omnes hoc honoris illi deferebant) sed quanquam
erant invicem confessi in navi, tamen obliti nes-
cio quid circumstantiarum, rursus ibi in ora navis
confitentur, & alter alteri manum imponit ; inte-
rim

rim scapha perit; nam hæc mihi narravit Adamus.

An. Quid actum est de Dominicano? *Ad.* Is, ut idem narrabat, imploratâ divorum ope, abjectis vestibus, nudum se commisit natationi. *An.*

Quos divos invocabat? *Ad.* Dominicum, Thomam, Vincentium, & nescio quem Petrum sed imprimis fidebat Catharinæ Senensi. *An.* O dimentiam! Christus illi non veniebat in mentem?

Ad. Ita narrabat sacrificus. *An.* Sed perge narrare de te. *Ad.* Dum adhuc volveremur juxta navim,

arbitrio fluctuum huc & illuc se volventem, clavus illisus fregit femur ejus qui tenebat lævum cornu. Sic ille revulsus est. Sacrificus precatus illi requiem æternam, successit in locum illius, adhortans me, ut magno animo tuerer cornu meum, ac strenuè moverem pedes. Interim potabamus multum aquæ falsæ. Adeò Neptunus nobis non balneum tantum falsum, sed potionem etiam falsam temperârat: quanquam sacrificus ei rei monstraret remedium. *An.* Quod, obsecro? *Ad.*

Quoties unda nobis occurreret, ille opposuit occipitium, ore clauso. *An.* Strenuum senem mihi narras. *Ad.* Ubi jam aliquamdiu sic natantes nonnihil promovissemus, sacrificus, quoniam erat miræ proceritatis; Bono inquit, es animo, sentio vadum. Ego non ausus tantum sperare felicitatis, Longius, inquam, absumus à litore, quam ut vadum sperandum sit. Imò, inquit, sentio pedibus terram. Est, inquam, fortassis è scriniis aliquod, quod huc devolvit mare. Imò, inquit, scalptu digitorum planè sentio terram. Cum adhuc aliquamdiu natâssemus, ac rursus sentiret vadum; Tu fac, inquit, quod tibi videtur factu optimum, ego tibi cedo malum totum, & vado me credo: simularque expectato fluctuum decessu, pedibus sequutus est quanto

146 *Convivium fabulosum.*

potuit cursu. Rursus accedentibus undis, utrâque manu complexus utrumque genu, obnitebatur fluctui, occultans sese sub undis, quemadmodum solent mergi & anates; rursus abeunte fluctu promicabat & currebat. Ego videns hoc illi succedere, imitatus sum. Stabant in arena, qui porrectis inter se prælongis hastilibus fulciebant sese adversus impetum undarum, viri robusti, & fluctibus adfueri, sic ut ultimus hastam porrigeret ad natanti. Ea contracta, omnibus in litus sese recipientibus, tutò pertrahebatur in siccum. Hac ope servati sunt aliquot. *An.* Quot? *Ad.* Septem; verum ex his duo soluti sunt tepore, admoti igni. *An.* Quot eratis in navi? *Ad.* Quinquaginta octo. *An.* O sævum mare! saltem decimis fuisset contentum, quæ sufficiunt sacerdotibus. Ex tanto numero tam paucos reddidit? *Ad.* Ibi experti sumus incredibilem gentis humanitatem omnia nobis mira alacritate suppeditantis, hospitium, ignem, cibum, vestes, viaticum. *An.* Quæ gens erat? *Ad.* Hollandica. *An.* Ista nihil humanius, cum tamen feris nationibus cincta sit. Non repetes, opinor, posthac Neptunum? *A.* Non, nisi mihi Deus ademerit sanam mentem. *An.* Et ego malim audire tales fabulas, quam experiri.

COLL. 45.

CONVIVIVM FABULOSUM.

Polymythus, Gelasius, Eutrapelus, Asteus, Philogelos, Lerocbares.

UT non deceat civitatem bene institutam esse sine legibus, ac principe; ita nec convivium oportet esse sine capite, & sine lege. *G.* Isthuc verò perplacet, ut unus totius populi nomine respondcam. *Pol.* Heus puer, adfer, huc talos horum

horum suffragiis decerneretur regnum, cuicumque fa-
 verit Jupiter. Euge, Eutrapelo favit Jupiter. Non
 fuere fortes cœcæ ; non poterat magis idoneus e-
 ligi, etiamsi per singulas tribus viritum collecta fu-
 issent puncta. Vulgò jactatur proverbium, Novus
 rex, nova lex. Tu igitur, nove rex, leges pro-
 mulga. *E.* Quod felix faustumque sit huic convi-
 vio : primùm edico, ne quis hic proferto præter ri-
 diculas fabulas. Cui deerit fabula, drachmâ mul-
 ctator ; ea pecunia in vinum infumitor. Atque
 in legitimis fabulis etiam extempore conficta ha-
 bentor, modò servetur decorum. Si nulli defue-
 rit fabula, duo, quorum alter lepidissimam, alter
 frigidissimam fabulam dixerit, vini pretium pen-
 dunto. Convivator à vini sumptu immunis esto ;
 ciborum sumptus unus suppeditato : hujus rei si
 quid inciderit controversiæ, Gelasinus arbiter ac
 judex esto. Hæc si vos sciveritis, rata sunt.
 Qui legi parere noluerit, abito ; sic tamen ut po-
 stridie ad computationem redire jusque fasque sit.
G. Legem à rege latam nostris suffragiis ratam esse
 volumus. Sed unde proficietur fabularum cir-
 culus ? *E.* Unde, nisi à convivatore ? *A.* Li-
 cétne, rex, dicere tria verba ? *E.* An tu credis
 nefastum esse convivium ? *A.* Jureconsulti ne-
 gant legem esse, quæ non sit æqua. *E.* Adfenti-
 or. *A.* At tua lex æquat optimam fabulam pes-
 simæ. *E.* Ubi voluptas quæritur, ibi non minus
 laudis promeretur qui pessimè dixit, quàm qui op-
 timè, eò quòd non minùs delectet. Velut inter
 cantores nemo voluptati est, nisi qui aut insigni-
 ter bene cecinerit, aut insigniter malè. Nonne
 plures rident audito cuculo, quàm auditâ lusciniâ ?
 Hic mediocritas laudem non habet. *A.* At, cur

plectuntur qui laudem auferunt? *E.* Ne nimia felicitas provocet illis Nemefin aliquam, si simul & laudem auferrent, & immunitatem. *A.* Per Bromium, Minos ipse nunquam tulit legem æquiozem. *Phi.* Nullam feres legem de modo bibendi? *E.* Dispectâ re, sequar exemplum Agefilai Lacedæmoniorum regis. *Phi.* Quid is fecit? *E.* Is cum tempore quodam sympsiarchus talorum arbitrio delectus esset, rogante architriclino, quantum cuique vini juberet apponi: Si largior, inquit, vini copia parata est, dato cuique quantum poposcerit: si malignior, omnibus ex æquo distribuito. *Phi.* Quid sibi voluit Lacon ille, cum hæc diceret? *E.* Hoc agebat, ut neque temulentum, neque rursus querulum esset convivium. *Phi.* Quâ sic? *E.* Quia sunt qui gaudent largius bibere, sunt qui gaudent parcius, reperiuntur & abstemii, qualis dicitur fuisse Romulus. Itaque si nulli datur vinum nisi poscenti, primum nemo compellitur ad bibendum; & tamen nihil desiderant, quibus grata est largior potatio. Ita fit, ut nemo tristis sit in convivio. Rursus, si parcius copia vini distribuitur æquis portionibus in singulos, satis habent qui bibunt moderatius: neque quisquam inæqualitate potest obmurmurare, quando qui largius erat haustus, æquo animo componit sese ad temperantiam. Hoc exemplo, si placeat, utar. Volumus enim hoc convivium fabulosum esse, non vinosum. *Phi.* Quid igitur bibebat Romulus? *E.* Idem quod bibunt canes. *Phi.* Annon istud indignum rege? *E.* Nihilo magis, quam quod reges spirant aëre cum canibus communi. Cæterum Romulum abstemium fuisse, declarat apophthegma non infestiviter ab illo dictum. Etenim cum il-

lum

lum quidam videns abstinere à vino, dixisset, vinum vile futurum, si omnes biberent quemadmodum ille; Imo, inquit, tum arbitror fore carissimum, si biberent omnes vinum quemadmodum ego. Bibo enim quemadmodum libet. G. Utinam hic adesset noster Joannes, qui nobis Romulum quendam referret! Nam & is abstemi-
us non minus est, quàm dicitur; alioqui comis ac festivus conviva. Pol. Age, si simul potestis, non dicam forbere & flare, quod Plautus ait esse difficile, sed edere & audire, quod est perfacile, auspicabor fabulandi munus. Si parum erit lepida fabula, scitote Batavam esse. Opinor aliquot vestrum auditum Macci nomen. G. Non ita diu est, quod periit. Pol. Is cum venisset in civitatem quæ dicitur Leida, ac vellet novus hospes innotescere joco quodam (nam is erat homini mos) ingressus est officinam calcearii; salutat. Ille cupiens extrudere merces suas, rogat numquid vellet. Macco conjiciente oculos in ocreas ibi pensiles, rogat futor, num vellet ocreas; adnuente Macco, quærit aptas tibiis illius; inventas alacriter protulit, & ut solent, inducit illi. Ubi jam Maccus esset eleganter ocreatus; Quàm bellè, inquit, congrueret his ocreis par calceorum duplicatis soleis. Rogatus an & calceos vellet, adnuit. Reperti sunt & additi pedibus, Maccus laudabat ocreas, laudabat calceos. Calcearius, tacitè gaudens, succinebat illi laudanti, sperans precium æquius posteaquam, emptori tantopere placeret merx. Et jam erat nonnulla contracta familiaritas. Hic Maccus, Dic mihi, inquit, bonâ fide, nunquamne usu venit tibi, ut, quem sic ocreis & calceis ad cursum armasses, quemadmodum nunc armasti me, abierit non nu-

merato pretio ! Nunquam, ille inquit. Atqui si fortè, inquit, veniat usu, quid tu tum faceres ? Consequeretur, inquit calcearius, fugientem. Tum Maccus, Serione ista dicis, an joco ? Planè feriò, inquit alter, loquor ; & feriò facerem. Experiar, ait Maccus ; en pro calceis præcurro, tu cursu sequere. Simulque dicto conjicit se in pedes. Calcearius è vestigio consecutus est, quantum poterat ; clamitans, Tenete furem, tenete furem. Ad hanc vocem cùm cives undique profiliissent ex ædibus, hoc commento cohibuit illos Maccus, ne quis manum injiceret, ridens, ac placido vultu ; Ne quis, inquit, remoretur cursum nostrum, certamen est de cupa cervisiæ. Itaque jam omnes præbere sibi certaminis spectatores. Suspiciabantur autem calcearium dolo clamorem eum fingere, ut hac occasione anteverteret. Tandem calcearius, cursu victus, sudans & anhelans, domum rediit ; Maccus tulit brabeium. *G.* Maccus iste effugit quidem calcearium, at non effugit furem. *Pol.* Quamobrem ? *G.* Quia furem ferebat secum. *Pol.* Fortè tum non erat ad manum pecunia, quam postea resolvit. *G.* Verùm erat actio furti. *Pol.* Ea quidem post intenta est, sed magistratibus jam aliquot innotuerat Maccus. *G.* Quid attulit Maccus ? *Pol.* Quid attulit, rogas, in causâ tam vincibili ? Magis periclitatus est actor quàm reus. *G.* Quî sic ? *Pol.* Quia gravabat illum actione calumniæ, & intendebat legem Rhemiam, quæ dicitur, ut qui crimen intenderit, quod probare non possit, poenam ferat quam laturus erat reus, si convictus fuisset. Negabat se contrectasse rem alienam invito domino, sed ultro deferente, nec ullam pretii mentionem intercessisse. Sed provocasse

casse calcearium ad certamen cursûs : illum accepisse conditionem ; nec habere quod queratur, cum esset cursu superatus. G. Hæc actio non multum abest ab umbra asini. Quid tandem ? Pol. Ubi satis risum est, quidam è iudicibus vocavit Maccum ad cœnam, & numeravit calceario pretium. Simile quiddam accidit Daventriæ, me puero. Erat tempus illud, quo regnant piscatores, frigent lanii. Quidam adstabat ad fenestram fructuariæ, sive pomariæ, fœminæ vehementer obesse, oculis intentis in ea quæ proposita venum erant. Illa ex more invitavit, si quid vellet : et cum videret hominem intentum ficibus ; Vis, ait, ficus ? Sunt perquam elegantes. Cùm ille adnuisset, rogat quot libras ? Adnienti, tantum ficuum effudit in gremium. Dum illa reponit lances, ille se subducit, non cursu, sed placidè. Ubi prodisset acceptura pecuniam, vidit emptotem abire, insequitur majore voce, quàm cursu. Ille dissimulans pergit quò cœpit ire. Tandem multis ad fœminæ vocem concurrentibus, restitit. Ibi in populi corona agitur causa ; risus oboritur ; emptor negabat se emisisse, sed quòd ultro delatum fuisset accepisse : si vellet experiri apud iudices, se compariturum. G. Age, narrabo fabulam, tuæ non admodum dissimilem, fortasse, nec inferiorem, nisi quòd hæc non habeat auctorem perinde celebrem atque est Maccus. Pythagoras totum mercatum dividebat in tria hominum genera : quorum alii prodissent, ut venderent ; alii, ut emerent ; hoc utrumque genus aiebat sollicitum esse, proinde nec felix ; alios non ob aliud venire ad forum, quàm ut spectent quid illic inferatur, aut quid agatur ; hos solos esse felices, quòd vacui curis

gratuita voluptate fruerentur. Atque ad hunc modum dicebat philosophum versari in hoc mundo, quemadmodum illi versarentur in mercatu. Verum in nostris emporiis quartum hominum genus obambulare solet, qui nec emunt, nec vendunt, nec otiosi contemplantur, sed observant sollicitè, si quid possint involare. Atque in hoc genere reperiuntur quidam mirè dexteri, dicas esse Mercurio favente natos. Convivator dedit fabulam cum coronide; ego dabo cum proœmio. Nunc accipite quod nuper accidit Antuerpiæ. Sacrificus quidam receperat illic mediocrem summam pecuniæ, sed argenteæ: id impostor quidam animadvertat; adiit sacrificum, qui gestabat in zona crumenam nummis turgidam; salutat civiliter; narrat, sibi datum negotium à suis, ut vici sui parcho mercaretur novum pallium sacrum, quæ summa vestis est sacerdoti rem divinam peragenti: rogat hac in re commodaret sibi tantillum operæ, ut secum iret ad eos qui vendunt hujusmodi pallia, quo videlicet ex modo corporis ipsius fumeret majus aut minus; nam sibi videri staturam ipsius cum parochi magnitudine vehementer congruere. Hoc officium, cum leve videretur, facile pollicitus est sacrificus. Adeunt ædes cujusdam, prolatum est pallium; sacrificus induit; venditor affirmat mirè congruere. Impostor cum nunc à fronte nunc à tergo contemplatus esset sacrificum, satis probavit pallium; sed causatus est à fronte brevius, quàm par esset. Ibi venditor, ne non procederet contractus, negat esse pallii vitium, sed crumenam turgidam efficere, ut eâ parte offenderet brevitatis. Quid multa? Sacrificus deponit crumenam; denuo contemplatur. Ibi impostor, averso

sacrifico, crumenam arripit, ac semet in pedes con-
jicit. Sacerdos cursu insequitur ut erat palliatus,
& sacrificum venditor. Sacrificus clamat, Tene-
te furem; venditor clamat, Tenete sacrificum;
impostor clamat, Cohibite sacrificum furem; &
credendum est, cum viderent illum sic ornatum in
publico currere. Itaque dum alter alteri in mora
est, impostor effugit. *E.* Dignus qui non simpli-
ci suspendio pereat, tantus artifex. *G.* Nisi jam
pendet. *E.* Utinam non solus, sed una cum illo,
qui talibus portentis favent in perniciem reipubli-
cæ. *G.* Non favent gratis. Catena est, quæ de-
missa in terras pertingit ad cælum. *E.* Ad fabu-
las redeundum. *A.* Ad te redit ordo, si *fas* est
regem in ordinem cogere. *E.* Non cogar; imo
volens veniam in ordinem; alioqui tyrannus es-
sem, non rex, si leges, quas aliis præscribo, recu-
sem. *A.* Veruntamen aiunt principem esse supra
leges. *E.* Isthuc non omnino falso dictum est,
si sic accipias superiorem legibus, quod alii co-
acti utcunque servant, illum suapte sponte multo
cumulatus præstare. Quod enim animus est cor-
pori, hoc est bonus princeps reipublicæ. Sed ad-
fabulam; & arbitror convenire, ut rex regiam
fabulam adferam. Ludovicus Galliarum rex, ejus
nominis undecimus, cum rebus domi turbatis, pe-
regrinaretur apud Burgundiones, occasione vena-
tionis nactus est familiaritatem cum Conone quo-
dam, homine rustico, sed animi simplicis ac sinceri.
Nam hoc genus hominibus delectantur mo-
narchæ. Ad hujus ædes frequenter diverterat rex
ex venatu; & ut plebeiis rebus nonnunquam de-
lectantur magni principes, apud eum magna cum
voluptate vescebatur raris. Mox ubi Ludovicus

restitutus, jam rerum potiretur apud Gallos, submonuit Cononem uxor, ut regem veteris hospitii commune faceret, adiret illum, & rapas aliquot insignes illi dono adferret. Tergiversatus est Conon, se lusurum operam; principes enim non meminisse talium officiorum. Sed vicit uxor. Deligit Conon rapas aliquot insignes; accingitur itineri. Verum ipse per viam captus illecebra cibi, paulatim devoravit omnes, una duntaxat excepta insigniter magna. Ubi Conon prorepisset in aulam, qua rex erat iturus, statim agnitus est à rege, & accersitus. Ille magna cum alacritate detulit munus; rex majore cum alacritate accepit, mandans cuidam è proximis, ut diligenter repone retur inter ea quæ haberet charissima. Cononem jubet secum prandere: à prandio egit Cononi gratias; & cupienti repetere rus suum, jussit pro rapa numerari mille coronatos aureos. Hujus rei fama cum, ut fit, per omne regis famulitium esset pervagata, quidam ex aulicis dono dedit regi equum non inelegantem. Rex intelligens illum, provocatum benignitate, quam præstiterat Cononi, captare prædam, vultu majorem in modum alacri accepit munus; & convocatis primoribus consultare cœpit, quo munere pensaret equum tam bellum, tamque pretiosum. Interim, qui donarat equum, spes opimas animo concipiebat, sic cogitans: Si sic pensavit rapam donatam à rustico, quanto munificentius pensaturus est equum oblatum ab aulico? Cum regi veluti de re magna alius aliud responderet, diuque vana spe lactatus esset captator; tandem rex; Venit, inquit, in mentem, quod illi donem: & accersito ex proceribus quopiam, dicit in aurem, ut adferat id quod reperiret

riret in cubiculo (simulque locum designat) serico diligenter obvolutum. Adfertur rapa; eam, ut erat obveluta, rex sua manu donat aulico, addens, sibi videri bene pensatum equum cimelio, quod sibi constitisset mille coronatis. Digressus aulicus dum tollit linteum, pro thesauro reperit, non carbones, quod aiunt, sed rapam jam subaridam: ita captator ille captus, risui fuit omnibus. *A.* Jam si permittis, rex, ut plebeius loquar regalia, referam, quod ex tua fabula venit in mentem de eodem Ludovico. Nam ut anfa ansam, ita fabula trahit fabulam. Quidam famulus, cum vidisset pediculum repentem in veste regia, flexis genibus, ac sublatâ manu, significat se nescio quid officii præstare velle. Ludovico præbente se, sustulit pediculum, & clam abiecit. Rogante rege quid esset, puduit fateri. Cum instaret rex, falsus est fuisse pediculum. Letum inquit, omen est, declarat enim me esse hominem, quod hoc genus vermiculorum peculiariter infestet hominem, præfertim in adolescentia. Jussitque pro officio numerari coronatos quadraginta. Post dies aliquamultos, alter quidam, qui viderat illi feliciter cessisse tam humile officium, nec animadvertens, plurimum interesse, ex animo facias quid, an arte; simili gestu aggressus est regem, ac rursus illo se præbente, simulabat se tollere quiddam e veste regia, quod mox abjiceret. Cum urgeret rex tergiversantem, ut diceret quid esset, mirè simulato pudore tandem respondit esse pulicem. Rex intellecto furo: Quid, inquit, an tu me facies canem? Jussit tolli hominem, ac pro captatis quadraginta coronatis, infligi quadraginta plagas. *Phil.* Non tutum est, ut audio, cum regibus face-

tiis ludere. Quemadmodum enim leones se nonnunquam placide præbent fricanti, iidem, ubi lubitum est, liones sunt, & jacet collusor; itidem favent principes. Sed lupo in fabula. *Pol.* Haud lævum omen adfert Lerochares. *L.* Quid actum est inter tam lepidos congerrones? *Pol.* Quid aliud? Certatum est fabulis, donec lupo intervenires. *L.* Huc igitur adsum, ut perficiam fabulam. Volo vos omnes cras apud me prandere prandium Platonicum. *G.* Nisi Sythicum promittis convivium. *L.* Res declarabit. Nisi fatebimini, hoc fuisse vobis fabuloso convivio jucundius, non recuso dare pœnas in cœna. Nihil jucundius, quàm cum scio tractantur nugæ.

COLL. 46.

CONVIVIIUM SOBRIUM.

Albertus, Bartholinus, Carolus, Dionysius, Æmilius, Franciscus, Gerardus, Hieronymus, Jacobus, Laurentius.

Vidistine unquam hoc horto quidquam amœnius? *B.* Vix opinor in insulis fortunatis esse quidquam jucundius. *C.* Plane mihi videor videre Paradisum, cui custodem cultoremque Deus præfecerat Adam. *D.* Hic vel Nestor, vel Priamus posset repubescere. *F.* Imo vel mortuus reviviscere. *G.* Adderem lubens, si quid possem, tuæ hyperbolæ. *H.* Profecto miris modis arrident omnia. *I.* Oportet hunc hortum aliqua compotatuncula dedicare. *L.* Recte monet noster *Jacobus.* *A.* Talibus mysteriis jam olim initiatus est hic locus. Verum scitote, nihil hic esse unde vobis merendam exhibeam: nisi placet vini experts compotatio, lactucas apponam absque sale, aceto, & oleo; vini guttula non est, nisi quod gignit hic puteus.

puteus. Ne panis quidem adest, aut poculum ; & ea est anni pars, quæ magis pascit oculos quam ventrem. *B.* Sed habes tabulas lusorias, habes sphæras ; lusu dicabimus hortum, si minus licet convivio. *A.* Quoniam tam belli homunculi convenimus, habeo quiddam vel quod lulum vel convivium possis dicere, mea sententia, multo dignius ad hunc locum initiandum. *C.* Quidnam ? *A.* Suum quisque symbolum conferat ; non deerit lautum ; nec minus suave convivium. *Æ.* Quid adferemus, qui vacui huc venerimus ? *A.* Vacui, qui tantum opum circumferatis in pectore ? *F.* Expectamus quid velis ? *A.* Proferat in medium quisque quod per hanc hebdomadam legit elegantissimum. *G.* Recte mones : nihil vel hujusmodi convivii, vel te convivatore, vel hoc loco dignus. Te hujus consilii ducem sequemur omnes. *A.* Nihil recuso, si vobis ita videtur. Hodie vehementer delectavit animum meum in homine non Christiano tam præclara sententia. Phocion enim, quo vix alius apud Athenienses fuit vir probior, publicæque utilitatis studiosor, cum per invidiam damnatus, esset bibiturus cicutam, rogatus ab amicis, quid vellet etiamnum mandari filiis suis, Ne hujus, inquit, injuriæ velint unquam meminisse. *B.* Tam insignis patientiæ exemplum vix hodie reperias inter Dominicanos & Franciscanos. Itaque simile referam, quando par non possum. Aristides Phocioni simillimus erat, moribus incorruptissimis, adeo ut vulgus illi Justitriberet cognomen. Ob hujus cognominis invidiam, vir optime de republica meritis ostracismo populi jussus est vertere solum. Posteaquam intellexerat populum non alia re offensum, quam Justitri-

cog-

cognomento, quum alioqui rem semper expertus esset sibi salutarem, paruit æquo animo. In exilio rogatus ab amicis, quid precaretur ingratiſſimæ civitati, Nihil aliud, inquit, nisi tantam rerum prosperitatem, ut illis nunquam in mentem veniat Aristidis. C. Mirum, si Christianos non pudet sui, ad quamvis levem injuriam excandescentes, ac vindictam per fas nefasque molientes. Tota Socratis vita nihil aliud mihi videtur, quam temperantiæ & tolerantiae exemplum. Sed ne planè sim asymbolus, unum referam, quod mihi præ cæteris arrisit. Eunti publicâ viâ improbus quispiam Socrati colaphum impegit. Cum id tacitus ferret Socrates, amici quidem hortati sunt ad ultionem. At ille; Quid percussori, inquit, faciam? Voca, inquit, in jus. Ridiculum! (inquit) Si me asinus calcibus percussisset, num vobis auctoribus asinum in jus traham? Significans; improbum scurram nihilo potiore asino; & infimi animi esse, non posse ferre contumeliam ab homine vecordi, quam ferret ab animali bruto. D. Pauciora sunt in Romanis annalibus exempla moderatioris, nec ea perinde insignia. Neque enim, opinor, magnam habere laudem tolerantiae, si quis parcat devictis, & debellet superbos. Non arbitror tamen indignum memoratu, quod Cato senior, quum Léntulus quidam in os illi sputum & oris purulentiam injecisset, nihil aliud responderit, quam; Posthac habeo quod illis respondeam, qui negant tibi esse os. Os autem Latinis habere negantur, quos nihil pudet. Itaque jocus est ex ambiguo. Æ. Aliis arrident alia; mihi inter Diogenis dicta, præclara quidem omnia, nihil magis adblanditur quam quod roganti cuidam, quo pacto

pacto maximè posset ulcisci inimicum, Si te ipsum, inquit, quàm maximè probum & honestum virum præstiteris. F. Apud Plutarchum Phocion, cum reprehenderetur, quod homini illaudato improboque patrociniatus esset in judicio, non minus festiviter, Quid ni, inquit, quando nemo probus indiget tali patrocinio? G. Et istud bonitatis exemplum est, ad exemplum æterni Patris, & probis, & improbis, quantum licet, benefacere, qui solem suum oriri jubet, non solum piis, sed etiam impiis. Verum admirabilius forsitan erit in rege moderationis exemplum. Cum Demochares, Demosthenis nepos, Atheniensium nomine legationeungeretur apud Philippum Macedonum regem, & impetratis quæ volebat, à rege dimitteretur, humaniter interrogante, si quid præterea vellet; Ut teipsum suspendas, inquit Demochares. Vox impotens odium arguebat; & rex erat, & bene meritus, in quem jaciebatur convicium; nec tamen incanduit: tantum ad collegas conversus, Vos, inquit, hoc renunciate populo Atheniensi quo, re cognita, judicet utrum nostrum existimet præstantiorem, me qui hæc patienter audierim, an istum qui hæc dixit. Ubi nunc sunt qui se Christianos profitentur, & ob verbum inter pocula dictum, atrociora sæpe bella concitant? H. Magnos impetus habet gloriæ sitis, multosque transversos agit hic affectus. Ex eorum numero quidam Socratem interrogabat, quia via posset sibi compendio honestissimam comparare famam: si talem, inquit, præstiteris teipsum, qualis haberi vis. J. Profecto non video quid dici possit vel brevius, vel absolutius. Fama non est affectanda, sed ea virtutem ultro comitatur, quemadmodum improbitatem

infa-

infamia. Vos admiramini viros ; nihil puella . Lacæna placuit, quæ cum in auctione venderetur, licitator quidam adiit illam, Quid ? (inquiens) num proba futura es, si te mercatus fuero ? Etiam, inquit illa, si tu me non fueris mercatus. Indicans, se non in cuiusquam gratiam probitatem servare, sed suopte ingenio virtutem ipsius gratia sectari, quod virtus ipsa sui pretium est. *L.* Masculam sane vocem edidit puella. Cæterum insigne mihi videtur exemplum adversus fortunam quamlibet blandientem constantiæ, quod cum Philippo Mæcedonum regi tres eximæ felicitates eodem die renunciaretur, quod in Olympiis vicisset, quod dux exercitus Parmenion prælio superasset Dardanos, quod uxor Olympias ipsi filium esset enixa, sublati in cælum manibus, precatus est, ut Deus tantam prosperitatem pateretur levi quopiam infortunio expiari. *A.* Hodie nulla est tanta prosperitas, cuius invidiam metuat quisquam, sed perinde jactant, si quid successerit, quali vel mortua vel furda esset Nemesis. Hæc merenda si vobis placet, hic hortulus eam vobis, quoties voveritis, exhibebit, quem hoc colloquio non minus jucundo, quam frugifero dicastis. *B.* Profecto nec Apitius potuisset discum suaviorem apponere. Quare nos expectabis frequenter, modo boni consulas, quod nunc attulimus, non quæ digna erant tuis auribus, sed quæ non præmeditatis venerunt in mentem. Meditati lautiora proferemus. *A.* Hoc eritis gratiores.

COLL. 47.
D O M U S.

Jocundus, Leo, Vitruvius insularius.

EST tibi notitia cum insulario amplæ atque elegantis hujus insulæ? *L.* Imprimis; & est affectu patris mei admodum propinquus. *g.* Rogemus eum, ut nobis eam omnem patefaciat; nam ferunt nihil fieri posse amœnius, nec delectabilius. *L.* Adeamus, pulsemus inexpectati. Atat. *V.* Quis isthic est? *L.* Ego sum. *N.* O salve multum pusio dulcissime; unde tu nunc? *L.* E ludo. *V.* Qua igitur gratia huc? *L.* Sodalis hic meus & ego vehementer cupimus has ædes visere. *V.* Nunquam spectastis? *L.* Non totas. *V.* Ingredimini; heus puer! adfer mihi claves ostiorum domus. Primum, hoc est vestibulum; patet semper interdiu, absque janitore, quod nec intra domum est, nec tamen extra; noctu clauditur. Contemplamini portam magnificam; valvas è robore munitas ære; utrumque limen, & infernum & supernum ex marmore alabastrite. Olim Hercules solebat præfigi ostio domus; hic est CHRISTUS, verus DEUS. Nam Hercules erat crudelis homo, & maleficus; hoc custode nihil mali ingreditur in ædes. *L.* Cur tam multi ingrediuntur mali? *V.* Etiam si mali ingrediuntur, nihil tamen inferunt mali. *L.* Non utimini cardinibus? *V.* Desit esse mos apud quasdam nationes. Sequitur ostium atrii, quod atriensis servus custodit, præcipuus in familia, ut mediastinus extremus. Tum atrium spatiosum ad deambulandum; multæ atque variæ in eo picturæ. *g.* Quænam, quæso? *V.* Illa est cœli facies ichnographica: illa terræ & maris orthographica: ille

illa orbis nuper Hispanicis navigationibus aperti
 sciographica. In tabella illa est Lucretia se inter-
 ficiens. *ꝯ*. Quid, quæso, dicit? nam moriens,
 ut videtur, loquitur. *V*. Multi hoc mirantur.
ꝯ. Intelligo quid dicat. Quid sibi vult tabella
 ista tam varie delineata? *V*. Ea est graphis hu-
 jus ædificii; reduc à tabula hac velum. *ꝯ*. Quid
 hoc est *æi*? Vetulus fugens papillam fœminæ?
V. Non legisti exemplum hoc apud Valerium Max-
 imum, titulo de *Pietate*? *ꝯ*. Legi. Quid dicit
 illa? *V*. Nondum tantum rependo, quantum
 accepi. *ꝯ*. Quid ille? *V*. Juvat genuisse. Ad-
 scendamus has scalas cochlides. Singuli gradus lati,
 ut cernitis, ex singulis sunt saxi marmoris Basal-
 tis. Hæc prima contignatio, habitatio est Domi-
 ni. Cœnaculum superius hospitale est; non quod
 herus meus faciat cœnaculariam (quod *ablit*) sed
 paratum est hospitibus, amicis, ornatum, semper
 instructum, & vacuum, nisi cum adfunt hospites.
 Hoc est triclinium. *ꝯ*. Bone Christe! Quæ fene-
 stræ speculares! quam scite depictæ pictura scia-
 graphica! qui colores! quam vividi! quæ tabu-
 læ! quæ signa! quæ coassatio? *V*. Signa sunt,
 Primum illud apostoli Pauli. *L*. Quod est lem-
 ma? *V*. *O quantum tibi nos debemus, tu Christe!*
ꝯ. Quid ipse loquitur? *V*. *Gratia Dei sum; &
 gratia Dei in me vacua non fuit.* Alterum illud
 est Mutii Scævola. *ꝯ*. Nec is est mutus, etiamsi
 Mutius: quid mutit? *V*. *Non incendit, inquit, me
 hic ignis, quoniam alius major ardet intus.* Ter-
 tium signum est Helenæ; titulus est: *Utinam fu-
 issem semper talis! minus nocuissim.* *ꝯ*. Quid
 signat cæcus ille seniculus recalvaster, indice ad
 Helenam verso? *V*. Homerus est; dicit Helenæ,

Quæ

Qua male tu fecisti, ego bene cantavi. γ. En, lacunar est deauratum admistis margaritis. ν. Margaritæ quidem sunt, sed pretii exigui. γ. Quo spectant fenestræ? ν. Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc est diæta, seu æstiva cœnatio. En vobis cubiculum, & conclave. Cubiculum ornatum est tapetibus, pavimento contabulato storiis tecto, & imaginibus aliquot Divæ Virginis, Christi Servatoris: illæ alteræ sunt Narcissi, Euryali, Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuisse formosissimi. γ. Quid scriptum est in limine seperiore ostii? ν. *Recipe te in portum tranquillitatis adfectuum.* γ. Quid in interiore poste forium. ν. *Ne induxeris in portum tempestatem.* In conclavi illo clauso, adservantur fere prima utensilia. Hoc alterum est hybernium; vides omnia obscuriora & magis tecta; tum hypocaustum. γ. Amplius, mea sententia, quam pro cœnatione. ν. Non animadvertis, etiam cubiculum interius eodem vaporario excalefieri? Dicunt cubacula esse calidiora, ubi nullum sit fumale. ν. Non solent esse in æstuariis! γ. Quæ est illa camera tam eleganter fornicata? ν. Sacellum, ubi agitur res divina. γ. Ubi latrina? ν. Superne in granario habemus foricam, ne oleat; in cubiculis enim scaphiis utitur herus meus, & trullis, & matulis. γ. Turriculæ istæ, & pyramides, & pilæ, & indices ventorum; omnia qua venustate! quam admirabili arte! ν. Descendamus. Hæc est culina; hoc promptuarium; hæc cella vinaria; illa penuaria, in qua mire infestamur rapacitate furum. γ. Qua tandem est huc furibus ingressus? Omnia video probe clausa, & fenestras cum clathris ferreis. ν. Per rimulas & foramina. L. Mures ergo sunt, & mustelæ,
est

quæ vobis universum penum diripiunt. *V.* Illud est posticum domus, clausum semper duabus seris, adfixa & pensili, nisi cum adest Dominus. *L.* Cur fenestræ hæ non habent cancellos? *L.* Quoniam raro aperiuntur; spectant enim ad angustum angiportum, ut cernis, & obscurum; raro quisquam hic adsidet, aut profert caput; ideo & clathrare eas statuit herus meus. *L.* Quibus clathris? *V.* Fortasse ligneis; nondum est certum: interea repagulum hoc sufficit. *V.* Quam amplæ columnæ, & porticus plena majestatis! Vide ut Atlantes illi, & Coryatides specimen præ se ferunt enitentium, ut fulciant ædificium ne ruat, cum nihil agant. *L.* Tales sunt multi, qui magna præstare videntur, cum otiosi & segnes vivant; fuci, fruenter alienis laboribus. Sed quænam est domus illa inferior, huic adjuncta, tam male materiata & rimosa? *V.* Est vetus ædificium, quod quia ducebat rimas, & vitium faciebat ingens, herus meus decrevit hanc alteram à fundamentis erigere: Illa nunc nidulatio est avium, & habitatio murium; sed brevi eam demoliemur.

COLL. 48.

COENACULUM.

Aristippus, Lurco.

Quid tu tam sero surgis, & quidem semisomnis? *L.* Mirum est me esse toto hoc die experrectum, adeo heri edimus & bibimus. *A.* Immo, ut apparet, devorasti, ingurgitasti, obruisti te epulis, & vino; sed ubinam onerasti celocem? *L.* Apud Scopam in convivio. *A.* Quin potius more Græco computationem vocaris, quam convivium. *L.* Bucca buccam impellebat, intritura & condimenta vellicabant, atque instigabant desiderem

dem stomachum, & appetentiam non patiebantur delassari. *A.* Refer, quæso, ordine omnia, ut vel auditione ipsa videar mihi interesse, & quasi vobiscum potare; ut ille qui in caupona Hispaniæ duos grandes panes comedit ad nidorem perdicis assæ, quo nidore utebar pro obsonio. *L.* Quis enarrarit omnia? Majus negotium id fuerit, quàm vel emisse, vel apparasse, vel (quod omnia superat) comedisse. *A.* Adsideamus in hoc saliceto, ad crepidinem hujus ripulæ; &, quando sumus otiosi, pro colloctione aliis de rebus utamur hac ipsa, gramen erit nobis vice pulvinorum, innitere hac ulmo. *L.* In herba? Annon humor nocebit? *A.* Quid? Infanis; humor in ortu caniculæ? *L.* Antea recusabam, nunc animus mihi prurit recensere tibi plusquam postulas. De convivio solum quærebas; accipies etiam de Domino, & de triclinio seu cœnaculo. Rogabas ut loquerer; efficiam ut mox paulo silentium roges, indicas imperes; ut Arabicus tibicen, qui ad canendum obolo conducitur, ad tacendum tribus. *A.* Tu vero quantum libuerit, non eris molestus; quandoquidem in opaco loco confedimus, & orationem tuam carduelis illa adjuvabit, vel ad harmoniam moderabitur, ut orationem Gracchi servus fistulator. *L.* Quid isthuc rei est? *A.* Postquam tu feceris narrandi finem, accipies de Graccho, & graculis, & de Græculis. *L.* Deambulabamus forte transverso foro ego & Thrasylbulus, nacti plusculum otii quàm solemus; adjunxit se nobis Scopas. Is à nobis, post primas salutationes & blandum congressum, cœpit vehementer contendere, ut postero die, qui hesternus fuit, apud se essemus. Excusare nos primum, alius alia; ego autem vadam

dimonium grave & apud prætorem valde irritabilem. Sed ille, ut libenter ostentat suam magnificentiam, quasi de capite ageretur, orsus est accuratum sermonem. Quid multa? Addiximus, ne molestius esse pergeret. *A.* Sin' quænam fuerit causa convivii? *L.* Quæ tandem, quæso? Est quidem ipse homo locuples, ornatus argento, veste, supellectile; sed emerat pateras seu phialas argenteas deauratas, & calices sex; periisset pretium, ni aliquos invitasset, quibus ostentaret, & alioqui cum ille existimat esse divitiarum fructum; habetque uxorem, à qua exstimulatur ad profusionem, quam illa magnificentiam nuncupat. *L.* Heri ergo sub meridiem convenimus in ejus cœnaculum. *A.* Quale erat cœnaculum? Subdiale in opaco frigore; omnia fane apparata, ornata, exculta; nihil deerat ad elegantiam, splendorem, & lautitias. Plane primo ingressu exhilari sunt omnium oculi & animi, aspectu illo pulcherrimo atque amœnissimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vasis materiæ omnis, ex auro, argento, crystallo, vitro, ebore, myrrha; alia etiam vilioris materiæ, stannea, cornea, ossea, lignea, testacea, seu figlina, in quibus ars commendabat vilitatem substantiæ (nam erant toreumata permulta, sive opera tornata) omnia expolita, extersa; fulgor pene perfringebat oculos. Illic vidisses duo magna malluvia argentea, oris deauratis: umbilicus erat aureus, cum insignibus illius. Habebat utrumque malluvium suum gutturnium, quorum epistomium (seu obturaculum) erat deauratum; stabat & alterum aquiminarium vitreum, fistula deaurata cum pollubro figlino, operis Malacensis, probe sandarachato. Phialæ omnis generis,
&

& argentæ duæ ad vinum generosissimum. *A.* Ad usum meum ampullas vitreas malim, aut etiam testaceas ex iis quæ lapideæ dicuntur. *L.* Quid facias? Ita est hominum ingenium. Non tam in his quaeritur commoditas, quam opinio divitiarum. *A.* Ibi opulentissimi sæpius videntur aliis tales, sibi inopes; ideo nullus finis proferendi & ingerendi oculis, iis præsertim qui nullam habent aliam bonam artem, qua fidant. Sed perge. *L.* Erat cymatium (seu margo) abaci tapete villosa testum, ex Turcia usque allato; positæ erant quæ mensulæ procul ab abaco, cum quadris & orbibus argenteis; unicuique additum erat suum salinum, cultellus, panis, & mantiliæ; sub abaco refrigeratorium, & cœnophora grandia seu cirneæ. Tum sedilia varia, & sellæ, bifellia, subsellia, & dominæ sella plicatilis parata, visendi operis, cum pulvino serico & subpedanco. *A.* Pone tandem mensam & explica mappam; nam mihi intestina præ fame rugiunt. *L.* Erat mensa cibi illic ingens, segmentata, operis tessellati antiqui, quæ fuerat principis Dicearchi. *A.* O mensa antiqua, quam dispari domino! *L.* Illam ipse emit in auctione satis magna, solum quod illius fuisset; ut aliquid haberet principis. Datur aqua lavandis manibus; primum magnis recusationibus, & invitationibus mutuis, & cedendo invicem. *A.* Idem factum est in confesso, cum quisque se inferiorem altero faceret, illum extolleret, comitate arrogantissima; cum unusquisque potior se reliquis omnibus censeret. *L.* Sed dominus jure suo distribuit loca; consecrata est mensa à puerulo breviter & perfunctoriè, & non sine rhythmo: *Quod appositum est, & apponetur, Christus benedicere dignetur.* Expli-
cat

cat quisque chiromastrum seu mantile, & inijcit super humerum sinistrum; hinc cultello repurgat panem, nam decrustatus erat appositus. *A.* Sedebatis commode? *L.* Nunquam commodius. *A.* Non potuistis male prandere, nam reliqua sat scio suppeditatum iri redundanter, siqua modo fuerant in macello. *L.* Nusquam verius, *Copiaque ipsa nocet.* Adstat mensæ structor, cultellos & furcillas componens; ingreditur magna pompa architriclinus, seu structor, cum longo agmine puerorum, & exoletorum, qui gestabant fercula primi missus.

COLL. 49.

CULINA.

Lucullus, Apitius, Pistillarius, Abligurinus.

ES tu popino? *Ap.* Sum. *L.* Ubinam agis? *Ap.* In popina galli gallinacei: num eges mei? *L.* Etiam, ad nuptias. *Ap.* Sine me domum transcurrere, ut præcipiam uxori quemadmodum sint tractandi ganeones, quos scio non solere in hac civitate deesse, tum etiam adventores. *L.* Audin' tu? Reperies me in vico lapideo, in ædibus futorum. *Ap.* Continuò adero. *L.* Bene est, ingredi culinam. *Ap.* Heus Pistillarie, & tu Abligurine! Ignem in lare exstruite sub fumali grandibus lignis, &, quantum fieri poterit, coctis. *P.* Putas te esse Romæ? Hic tabernas coctilitias non habemus, ex quibus ligna coctilia promuntur; habebis bene arida. *Ap.* Ni ita sit, tu, Abligurine, suffitor perdes oculos sufflando. *Ab.* Imo bibam largius: væ vino. *Ap.* Væ aquæ; nam vinum hodie non attinges, si sim sanus; nolo mihi evertas ollas, & auxillas confringas, & cibos corrumpas. *A.* Non vult ardere hic ignis. *Ab.* In-

Injice fasciculum aliquem fulfuratorum, & fomitem, frustula aliquot cum his assulis. *Ab.* Extinctus est prorsus. *Ap.* Transcurre ædes proximas cum batillo, & adfer nobis torrem aliquem prægrandem, & prunas bene incensas. *Ap.* Metallarius est illic dominus, nec sinet carbonem unum sub fornacibus sibi detrahi, citius oculus. *Ap.* Non est metallarius, sed metallicida; ito ergo ad furnum. Quid adfers? Titionem magis quam torrem. Inde præfurnio aliquot ligna; tu furcillâ hâc move incensa ligna, & agita fomitem, ut ignem concipiat. Sume forcipem, asine. *Ab.* Quid rei est isthuc verbum? *Ap.* Forceps ignaria, pruniceps; fac finem altercandi; volo carbones aliquot, aut cespites accendas mihi in hoc foco, ad testuaria lentè coquenda. Suspende ahenum ad ignem è catena, ne desit aqua calida: tum in cacabum injice armum illum vervecinæ cum bubula salita; cucumam igni admove cum vitulina & agnina; in chytropode elixabimus oryzam. Cedo craticulam; elue alveum hunc, hanc mastram amove. *Ab.* Quid pulli? *Ap.* Coquantur in olla ærea, quæ stanno est illita, quo sapor sit gratior, imposito operculo; sed non tam mature veru proferes, sed sub nonam demum, ac tum subde sartaginem. Lupum hunc fines in aqua lustrare paulisper, tum exenterabis. *Ab.* Carnes & pisces in eadem mensa? *Ap.* Maxime, more Germanico. *Ab.* Atqui hoc non placet medicis. *Ap.* Medicinæ non placet; medicis placet. Ego stipitem hunc coquum tantum esse existimabam; medicus etiam est. Quis te detruxit in culinam, cum sis tam saperda? *Ab.* Adversa mea fors. *Ap.* Imò, quod manifestum est, segnities tua, & socordia, & gula, & inglu-

vies, & animus degener, ac abjectus; ideo ambulans nudis pedibus, semiamictus veste obsoleta, & natibus brevior. *Ab.* Quid tibi cum mea paupertate? *Ap.* Nihil omnino, nec velim esse. Sed ad rem, ne præter rem plura quam oportet. Satisne sunt hæc iussa, superque infixa, & inculcata? Scilicet vobis nunquam satis. Da mihi meam braccam; nam foras lubet prodire; continuo adero. Cedo tudiculam, insigne artis nostræ: hoc est meum fulmen, & tridens. *P.* Heus Abligurine! statue hydrias (situlas) in urnario, & hanc bubulam abluito diligenter, confricato in labro. *Ab.* Etiamne hic quoque imperas? Unus imperator unis castris sufficit; non sufficit culinæ unus? Facito ipse; tu es acrior exactor operæ, quam ipse magister culinæ. Non vocabo te posthac pistillarium, sed stimulum acutum. *P.* Imo voca me Onocentron. Frange tu ergo vitulinam hanc in epixenio. Comminue paulum hujus casei, ut spargamus super hanc offam. *Ab.* Quomodo? Manu? *P.* Non, sed tyrocnesti, seu radula. Instilla huc guttas aliquot olei ex ampulla: despuuma carnes, & fuscina move, ne ustulentur. Statue hic mortarium. *Ab.* Quod istorum? *P.* Illud æneum, cum pistillo ejusdem metalli. *Ab.* Quæ gratia? *P.* Ad terendum petroselinum hoc. *Ab.* Satius est in pila id fieri marmorea, pistillo ligneo. *P.* Quæso, cantilla, sicut consuevisti. *Ab.*

Ut sapiant fatua fabrorum prandia beta,

O quam saepe petet vina piperque coquus!

P. Fabiorum an fabrorum? *Ab.* Quære à ludimagistro loripede, & pro fabris & Fabiis referes egregium colaphum in gena, vel in bucca. *P.* Siccine est homo? *Ab.* Vir strenuus & fortis, & manu promptus;

tus ; celeritate manuum compensat linguæ tarditatem. P. Cedo urnulam cerevisiariam ; exsiccatum habeo palatum, guttur, fauces. *Ab.*

*Et gravis attrita pendebat cantharus ansa,
Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum.*

Dic mihi, cum nostras incipit illa dapes ?

Ap. Unde tu didicisti adeo versificare ? *Ab.* Inservivi nuper in Calabria ludimagistro cuidam poetastro, qui sæpenumero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum versuum, quibus mirificum aiebat saporem inesse. Ego vero paulum panis & casei maluissem ; aquæ erat satis domi, & licebat nobis de puteo bibere ex animi sententia. Inde ego, cùm esuriens concessissem cubitum, pro epulis versus illos ruminabam, & concoquebam ; nec mihi aliud visum est remedium ad bulimiam (famen atram) illum depellendam, quàm culinariam arripere. *Ap.* Quæ illi præbebas ministeria ? *Ab.* Quæ Cæsar reipublicæ. Ego eram illi omnia ; eram illi à consiliis, etsi nihil unquam ageret consilio ; à secretis, cùm nihil haberet secreti ; ego fundebam ipsi aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat ; ego servabam ei thesaurum. *Ap.* Quem thesaurum ?

Ab. Schedas aliquot pessimarum cantilenarum, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebant.

Ap. Docti equidem. Sed dic, amabo, mihi ; quodnam cibi genus præ cæteris probas ? *Ab.* Egone ? Quod optime sapit. *Ap.* Quodnam optime sapit ? *Ab.* Quo libenter vescor. *Ap.* Dicis probe.

Quodnam igitur libenter vesceris ? *Ab.* Dicam, si parare mihi volueris. *Ap.* Tum equidemi nſanus sim, si, meum defraudans genium, tibi obsoner. Age ; ecquid caro assa delectat te ? An potius elixa ? An frixa ? An tosta ? Recens, an

infumata? Vel potius muriatica? *Ab.* Nulla.
Ap. Quî nulla? *Ab.* Quia nullam habeo; quomodo
 igitur me delectet? *Ap.* Nugator! Sed ex farci-
 minibus quænam potissimum arrident? Num falif-
 cus? *Ab.* Quid iste nisi globus concreti sanguinis?
Ap. At apexabo? *Ab.* Eiusdem farinae. *Ap.* At to-
 maculum? *Ab.* Non admodum. *Ap.* Lucanica igitur,
 aut botulus? *Ab.* Ne id quidem. *Ap.* Omasum ergo bu-
 bulum & opimum? *Ab.* Nunc aliquid dicis. *Ap.* Hem!
 nunc scio quomodo tractare te debeam, si quando
 convivio velim excipere. *Ab.* Quin instruam te am-
 plius, ne fortè frustra impensam facias. Lardum non
 convenit stomacho meo, quare succidiis parces, si
 gratiam à me inire volueris; nisi forte frustula assis
 perdicibus, capis, & columbis affigere velis, ut
 siccitatem assaturæ emendent. Cæterum nescio
 quomodo à rapis, & id genus aliis oleribus abhor-
 reo; pulpa vero, & pulpamentis, ferinis præfer-
 tim, leporinis, & anserinis, impense delector;
 ut & sumine. *Ap.* A panibus frixis, tucetis, laga-
 nis, moretis, ovis, sive sorbilia sint, sive cocta, si-
 ve frixa, libenter abstineo, si quid habeam lauti-
 us. His longè præfero anates feras, turdos,
 phasianos, pisciculos frixos, gallinas Africanas seu
 Indicas. Garum sine piscibus, iisque elegantibus,
 non amo. Jus gelatum admitto circa prandii fi-
 nem. Pulmentum pisorum aliis relinquo. Mala
 frixa non renuo, nec pulpamenta piperata rejicio.
 Ex cupediis, panem Martium, & placentas torti-
 les, & scriblitas accepto. Habes compendio præ-
 cipua, quæ tibi observanda erunt, si mihi convi-
 vium struere volueris. *Ab.* Omisisti unum è præ-
 cipuis. *Ab.* Quidnam illud? *Ap.* Ferculum præ-
 mittendum è fustibus quernis, nodosis, & bene lon-
 gis, quo fames acuitur, inunctis lumbis. *Ab.* Ap-
 age

age cum tuo ferculo ; hoc modo nolim esse tuus conviva. *Ap.* Nec tuo modo ego tuus convivator.

C O L L. 50.

H O R T U S.

Eusebius, Timotheus, Puer.

CUM omnia nunc vernalia & rideant in agris, demiror esse, qui fumosis urbibus delectentur. *T.* Non omnes capiuntur aspectu florum, aut pratorum vernantium, aut fontium amniumve ; aut, si capiuntur, est aliud quod magis juvet. Ita voluptas voluptate, quasi clavus clavo pellitur. *E.* Tu mihi fortasse fœneratores narras, aut his similes negotiatores avaros. *T.* Istos quidem, sed non solos. O bone ; imo cum his innumeros alios, usque ad ipsos sacrificos, & monachos, qui ferè quæstus gratia malunt in urbibus, iisque frequentissimis versari, secuti dogma cœci cujusdam mendici, cui dulce erat premi turbis hominum, quòd diceret, illic esse quæstum, ubi esset populus. Socrates philosophus urbes præferebat agris, quòd esset discendi cupidus, & urbes haberent, unde disceret : in agris quidem esse hortos & arbores, fontes, & amnes, qui pascere oculos, cæterum nihil loquerentur, ac proinde nihil docerent. *E.* Est nonnihil, quod dixit Socrates, si solus obambules in agris. Quanquam, meâ sententia, non est muta rerum natura, sed undique loquax, multaque docet contemplantem, si nacta fuerit hominem attentum ac docilem. Quid enim clamat illa tam amœna naturæ vernantis facies, quam opificis Dei sapientiam parem bonitati ? *T.* Sane, hoc modo nihil esse potest amœnius rusticatione. *E.* Libet igitur hujus rei periculum facere ? Est mihi prædiolum suburbanum non amplum, sed nitidè

cultum: eo vos in crastinum diem ad prandium voco. *T.* Plures sumus, exederemus totum prædium tuum. *E.* Imo totum convivium apponetur herbaceum, ex dapibus, ut inquit Flaccus, inemptis. Vinum ipse locus suppeditat; melones, ficos, pyra, poma, nuces, ipsæ pene arbores porrigunt, quemadmodum fit in Insulis Fortunatis, si Luciano credimus. Accedet fortassis è corte gallina. *T.* Age, non recusamus. *E.* Unum illud præmonitos volo, sibi quisque condimentum suum adferat. *T.* Quod condimentum dicis? Piper an saccharum? *E.* Imo aliud vilius, sed suavius. *T.* Quodnam? *E.* Famem. Eam dabit hodie cœna tenuis, cras acuet stomachum ambulatiuncula. Et hoc quoque commodi rusculo meo debebitur. Verrum ad quam horam libet prandere? *T.* Ad decimam, priusquam invalescat æstus solis. *E.* Curabitur. *P.* Here, adsunt convivæ pro foribus. *E.* Bonæ fidei est, quod venistis: sed bis gratum est, quod venistis maturè; sunt enim quidam inciviler civiles, qui convivatorem sua mora torquent. *T.* Eo maturius venimus, ut esset otium lustrandi viſendique regiam istam suam, quam audimus miris deliciis variam, nusquam non testari domini sui ingenium. *E.* Regiam spectabitis dignam tali rege. Mihi certe nidulus est quavis regia gratior. Et, si regnat, qui libere vivit ex animi sui sententia, hic plane regno. Sed præstat, opinor, interim dum culinæ præfecta parat olusculum, & adhuc moderatus est solis calor, visere hortos nostros. *T.* Est alius præter hunc? Nam hic fanè mire cultus, blandissimo aspectu statim ingredientiſ salutatur, & comiter excipit. *E.* Hinc igitur decerpatur sibi quisque flosculos

culos ac frondes aliquot, ne quid offendat domus
 pœdor. Non idem odor æque gratus omnibus :
 quare sibi quisque deligat. Ne parcite ; nam
 quicquid his nascitur, pene publicum esse patior.
 T. Papæ, quantum amœnitatis ! E. Totus hic
 locus voluptati dicatus est, sed honestæ, pascendis
 oculis, recreandis naribus, reficiendis animis.
 Nihil hic fere nascitur præter odoratas herbas, nec
 eas quasilibet, sed eximias duntaxat. Unumquod-
 que genus suas habet areas. T. Nec herbæ mutæ
 sunt apud te, ut video. Nam, ut sunt velut in
 turmas digestæ, ita singulæ turmæ singula habent
 vexilla cum inscriptione. Itidem singula genera
 habent suos titulos, aliquid indicantes, quod ad
 peculiarem ejus herbæ vim pertinet. E. Probe
 dicis. En rosmarinus hic, fragrantissimi odoris,
 ut densis ramusculis subcrevit ! Amaracus seu mar-
 jorana suavissimæ fragrantia ! T. Quid inscrip-
 tum est ? E. *Quid sui cum amaracino ?* Sues e-
 nim hoc odore vehementer offenduntur. T. Pro-
 inde colligo, me non esse suem, qui impensè hoc
 odore delecter. E. En lavendulam, ejus flores
 cærulei suavius etiam spirant quàm herba. T. De
 pulegio hoc libet decerpere, dicitur enim arcere
 dolorem capitis, & succurrere deliquio animi. E.
 Salvia quoque & rosmarinus eo nomine laudantur.
 T. Mentha stomachum juvare dicitur ; decerpam
 hinc quoque. E. Vin' & de hyssopo ? Sive de
 albo flore malis, seu cæruleo. Serpylli odor ni-
 mis vehemens est : ocimum gratius. T. Odor
 ejus jucunde gravis est. Sed quid ruta inter tam
 odoratas herbas, ipsa insuavis admodum odoris ?
 E. Aiunt à bufonibus expeti salviā, indeque non
 rarò veneno infici. eos ruta abigit & arcet ; nam

mire venenis resistit. Sed quid attinet cætera omnia perlustrare, cum vulgaria sint? Ut artemisia, satureia, narcissus bulbis flore multiplicato, ranunculus flore pleno, flos caryophyllorum seu betonica coronaria, flore rubeo, purpureo, albo, variocolore; quo in genere mirum naturæ lusum interdum videas, in variatione colorum multiformi. Sed transeamus ad hortum olitorium: culinæ iste dicatus est, in quo regnat uxor & famula mea; itaque cursim permeabimus. Hic singulæ aræ sua olera produnt; pastinacam, rapas, napos, cepas, allia, porra, acetosam, brassicam, betam, brassicam capitatam, asparagum, portulacam, lactucam, strobilum, intubum, chærefolium, nasturtium, fœniculum, anethum, petroselinum, apium, cuminum, anisum, pisa, fabas, lupinos, raphanum, lentes, milium, inulam, lupulum, apiastrum, & ejus generis alia. *T.* Nihil adhuc vidi hoc fonticulo festivius, qui mediis veluti arridet herbis omnibus, ac refrigerium illis pollicetur adversus æstum. Sed alveolus hic, qui tantâ gratiâ totam aquam ostendit oculis hominum, hinc atque hinc æquis spatiis hortum dirimens, in quo sese utrinque herbæ velut in speculo contemplari gestiunt, num marmoreus est? *E.* Bona verba; unde huc marmor? *E.* contusis cœmentis factitium marmor est; coloris candor additus est incrustamento. *T.* Quo tandem sese condit tam amabilis rivus? *E.* Vide incivilitatem humanam! Posteaquam hic satis exhilaravit oculos nostros, proluit culinam, ejusque sordes secum defert in cloacam. *T.* Crudele! *E.* Atqui aquâ non abutimur, si partimur in varios usus, in quos illam dedit is, qui nihil non affatim suppeditat
usi-

usibus humanis. *T.* Vera sunt quæ dicis. Sed cur tibi virent etiam horti septa manufacta? *E.* Nequid hic non vireat. Quidam rubra malunt, quod is color additus virentibus, gratiam adjungit; hic mihi magis arridet, ut est sua cuique sententia. Sed progrediamur ad pomarium, & arboretum. Deducam vos per ambulacra hæc utrinque confita vitibus, quæ jugatæ, & pedatæ palmites in sublime protensos umbrosis amplexibus miscent, & racemos undiquaque promicantes ostentant. *T.* Jucundissimum spectaculum! En ut è sublimi propendentes uvæ, capitibus nostris imminet! Quid amabilius, quàm maturas è tali loco decerpere? *E.* Imo licebit quamprimum maturuerint, si modo libeat. Hic videtis scenas nativas ex conjunctis & implexis palmitum, & aliorum ramorum frondibus. In his vel studeo, vel cibum capio, si videtur. Hic æstivarium est. *T.* Columnæ paribus intervallis sustinentes ædificium innitens, mira que colorum varietate blandientes, suntne marmoreæ? *E.* Ex eodem marmore, quo factus est hic alveus. *T.* Lepida profecto impolitura! Vel dejerâssem esse marmor. *E.* Quare cave, ne vel credas, vel dejeres quidquam temere. Non raro fallit species. Quod opibus deest, arte sarcimus. *T.* Illic in æstivario video elegantissimas picturas. Non tibi sat erat hortus tam nitidus, tam excultus, nisi pingeres insuper alios hortos? *E.* Non capiebat omnes herbarum species unus hortus. Præterea, bis delectamur, quum pictum florem cum vivo decertantem videmus, & in altero miramur artificium naturæ, in altero pictoris ingenium, in utroque benignitatem Dei, qui in usum nostrum largitur hæc omnia. Postremo, non semper viret

hortus : hic hortus etiam media bruma viret & adblanditur. *T.* At non spirat. *E.* Sed rursus non eget cultura. *T.* Tantum pascit oculos. *E.* Verum : sed hoc perpetuo facit. *T.* En, ut violam istam purpuream ad vivum pictor expressit ! jurares nativam esse. Et rosam illam flore pleno albam ; rubram item, & Alabandicam, quin & rosam caninam seu sylvestrem, cui quidem imposuit papilionem, aliis muscas, & crabrones, & vespas, festiva imitatione. Hoc lilium etiam elegantissime depictum est, cum scapo suo & bulbo. In iride hac plane superavit naturam artificis industria. Lilio indidit cantharidem ; quod genus insecti amat insidere liliis. *E.* Quid hoc lilium convallium ? nonne egregie expressum est ? *T.* Utinam & odorem addere potuisset, uti colorem ! *E.* En urtica hic impune attrectatur. *T.* Etiam cardui. *E.* Absinthium etiam hic non offendit nares. *T.* Deum immortalem, quæ gratia colorum ! Color albus, candidus, flavus, fulvus, rutilus, ruber, purpureus, helvus, linteus, fuscus, puniceus, cæruleus, viridis, niger, ater ; & horum omnium mixturæ admodum variæ. Video illic & depictum nemus, ac sylvam, & saltum. *E.* Hoc nemus, quod videtis hoc toto pariete, exhibet varium spectaculum. Primum, quot videtis arbores, tot videtis arborum genera, singulis ad nativam imaginem non pessime expressis. Dehinc, quot cernitis aves, tot videtis avium species. Inferne sunt quadrupedum species, aut earum avium, quæ vivunt humi, more quadrupedum. *T.* Mira varietas ! Contemplemur singula propius. Nam mihi quidem non sufficit per transennam aspexisse, ut dicitur. Arbores nostrates priore loco

co posuit ; quercum primam omnium ; forte juxta veterum monumenta, quæ tradunt homines glandibus victitasse, nondum frugibus inventis ; primi enim homines crediti sunt nec triticum, nec sili-
ginem, nec hordeum, aut avenam cognovisse. Subdidit quercui suam, glandibus amicam. Inde fagum, & castaneam, cujus fructus, anseribus as-
sands inditus, vulgo in deliciis est. Corticem as-
perum & scabrum in hac pyro pulchre effinxit ;
& viscum, eidem adnasci solitum, quo capiuntur aves. Stirps juniperi hujus videtur æquo crassior.
E. Sunt nonnunquam tales, licet raro. T. Hæc
malus, cerasus, prunus, malus cotonea, persica,
morus, sambucus, oliva, egregie expressæ sunt.
E. Et baccae istæ seu acini purpurei in sambuco,
naturam ad vivum æmulantur. T. Quid salix
illa, e qua rusticus vimina decedit, magno conatu
librans ictum ? E. Magno, sed irritò ; nunquam
enim refecabit. T. Euge medicina puerorum las-
civientium, betula. En arbutus, cum fructu suo
arbuto pulchre rubenti. Inde alnus, & ulmus, &
ornus, & populus, & abies, & buxus semper vi-
rens, & acer, & tilia, & juglans, & corylus infe-
sta serpentibus ; virgis enim ex hac arbore icti tor-
pescunt. E. Ita aiunt ; & ob id haud dubie pic-
tor apposuit serpentem frugientem. Cæteras arbo-
res peregrinas, ut palmam victricem, & laurum, &
platanum, & reliquas, non libet persequi. T.
Nec tempus suppetit. Jamdudum enim inclamat
fistula, prandium esse paratum. E. Ego vero hinc
avelli me non patiar, donec cæteras perlustrave-
rim avium & quadrupedum picturas. Hic uno
intuitu conspicio omne avium genus, miro artifi-
cio in unam tabulam conclusum. Primum aqui-

lam, cum hoste suo scarabæo, & regulo ; dehinc passerem, hirundinem, merulam, turdum, turdelam, parum, fringillam, carduelem, linariam, lusciniam, cuculum, picum, picam, corvum, cornicem, ligurinum, vespertilionem, gruem, ciconiam, monedulam, upupam, noctuam, columbam, sturnum, turturem, palumbem, coturnicem, cassitam, perdicem, ardeam, anserem, anatem, motacillam, querquedulam, gallum, gallinam, cum pullis, capum, pavonem ; item rapaces, aquilam, accipitrem, milvum, vulturem, falconem, & alias. Inferius occurrunt mihi feroces bestię. Bene habet, quod non vivæ, alioquin male me accepturæ. Illinc faucibus hiantibus insurgit leo ; isthinc rictu diducto anhelat lupus ; hinc ursus, pardus, aper. Illic sedet ridicula simia, istic delitescit lepus, ibi gallinis insidiatur vulpes, ibi sciurus rodit nucem, ibi mus petit cavernam, illic capra, & hircus, & hœdus carpunt salicem, istic cervus attracto naribus serpente fugit ad aquas, illic caprea incidit in casses, istic mactatur porcus, illic tondetur ovis, hic fustigatur asinus ad molam actus, & rudenti similis, immane quantum ! os distendit, videor pene audire inconditum clamorem, ita affabre pinxit artifex. Hic equus excutit sessorem, ille caballus ferociens hinnit, alлатrat canis. Ecce autem felis sibilis conspuat alterum illum canem, & aduncos ungues naribus illius impactos illidit. Illic bos arat, taurus & vacca pascuntur cum vitulis, aries & vervex pascuntur seorsim cum agnis, ibi sunt greges & armenta, magni pretii si viverent. Tum belluæ istæ immanes, elephantus, & camelus terrorem incutiunt vel solo aspectu : nec minus pusillus iste

scorpio. Ista aranea in aëre pendula telam texit sed nunquam pertextet. Formica isthæc mordicus arreptum ingens granum ad antrum protrudit : ac cicada secura hyemis interea saltitat. E. Nondum cepit spectandi satietas ? T. Mene ? Spectaculum hoc est mihi quovis prandio gratius. Quæso, ne mea causa vobismet sitis in mora. Restant pisces mihi contemplandi. Vos ite. E. Non erit gravis hæc morula. Et ignitabulo medebimur cibis, si forte refrixerint. T. Ecce voracem lucium captantem minutos pisciculos, & percam aculeatam, carpionem, cancrum retrogradum, cum suis chelis, truttam auratam, cui nonnulli primas inter pisces tribuunt, alburnum, vilissimum pene omnium, fundulum item, & gobium, & grandem istum mullum, quem barbum quidam appellant. E. Quænam præcipuæ deliciæ sunt in piscibus ? T. In lucio & mustela jecur, in barbo mandibula utraque, in carpione lingua, haberi solent in deliciis. E. Quibusnam piscibus tu primas adjudicas ? T. Mihi vero in exiguo sunt discrimine ; quisquis fere prior obvenit, eo perinde ac optimo vescor. E. Vidi, qui anguillis prorsus abstinebant. T. Multis nihil videtur delicatius. Quidam etiam mustelis abhorrent, eo quod ranis non sint abfimiles à parte interiori. E. Quid discriminis est inter salmonem & esocem ? T. Salmonem est recens, esox est salitus. E. Quid de tenca sentis ? T. Aiunt esse piscem limosum & insalubrem ; velut omnes salitos, salpam, asellum, halecem ; & infumatos, ut arengam, passerem. Sed & quatuor tempestates anni illic conspicio, ver, æstatem, autumnum, & hyemem. Et duodecim menses ; Januarius, Februarius, Martius, Apri-

Aprilem, Maium, Junium, Julium, Augustum, Septembrem, Octobrem, Novembrem, Decembrem, singulos separatim occupatos opere sibi congruo. Sed finem facio, ne patientia vestra abutar. Dies me deficeret, si singula exacte contemplari vellem. *E.* Hic ad lævam est pratum liberum, præter virorem graminum nihil habens. *T.* Atqui viror hic oculos mirifice recreat. *E.* Septum est sæpe perpetua, è spinis implexis, sed vivis contexta. Ad dextram tandem est pomarium, in quo, cum erit otium, videbitis plurimas arbores peregrinas, quas paulatim docco cœlo nostro adfuescere. Ultra illud est hortus medicinalis, in quem quicquid est insignium herbarum medicarum congeffi. *T.* Papæ! Næ tu vincis vel ipsum Alcinoum. *E.* Hic aviarium est in confinio, adhærens ambulacro superiori, quod videbitis à prandio; audietis miros concentus. Sunt omnes aviculæ adeo cicures, ut si quando cœno, illic, aperta fenestra, devolent in mensam, cibumque vel è manibus capiant; adeo dedidicerunt timere, quia sentiunt neminem lædere. In extremo pomario apum regnum est. Nec illud fane spectaculum inamœnum; videre alias evolantes ex alveariis, alias redeuntes, cum onustis succo crusculis, alias prodeuntes identidem, & provolventes, si quid obstaculi animadverterint, alias insidentes floribus, colligentes succum melleum. Sed in præsentia non sinam vos amplius inspectare, quo sit quod vos posthac revocet, tanquam ad novum spectaculum. Aliàs his singulatim & per otium contemplandis dabitur vel totum triduum. Nunc ad prandium, si placet, eamus. *T.* Quando ita vis, equidem non recuso. *E.* Ut est diei tempus, non convenit differri longius.

COLL.

COLL. 51.
A B S U R D A.*Annius, Leucius.*

AUDIO te interfuisse nuptiis Pancratii & Albinae. *L.* Nunquam antehac infelicius navigavi, quam hoc tempore. *A.* Quid ais? Tantam fuisse hominum frequentiam? *L.* Nec unquam mihi vilior fuit vita, quàm id temporis. *A.* Vide quid faciant opes. Ad meas nuptias pauci convenirent, iique tenues. *L.* Vix fueramus ingressi pelagus, ortus est ingens turbo. *A.* Narras deorum cœtum. Totne aderant viri principes, tot matronæ nobiles? *L.* Boreas dissecuit velum, dissectumque dissipavit. *A.* Desponsam novi. Nihil fingi potest venustius. *L.* Mox fluctus revulsit clavum. *A.* Idem videtur omnibus. Non sponsus admodum illi cedit, ut aiunt, formæ gratia. *L.* Quid animi censes nobis illic fuisse? *A.* Sane rarum nunc est virgines nubere. *L.* Remigandum nobis erat. *A.* Dotem vix credibilem narras. *L.* Ecce mox alium malum. *A.* Cur puellam impuberem commiserunt tam feroci? *L.* Apparuit piratarum navis. *A.* Profecto sic est; in multis nequitia supplet ætatem. *L.* Ibi nobis geminum fuit bellum, alterum cum mari, alterum cum prædonibus. *A.* Hei tantum donariorum? Interim pauperibus nemo dat festucam. *L.* Quid? cederemus? Imo desperatio vitæ addebat animos. *A.* Vereor, ne sint steriles nuptiæ, si vera prædicas. *L.* Imo injecimus harpagones. *A.* O rem novam! ante nuptias gravida? *L.* Si spectâsses eum conflictum, fatereris me non esse sceminam. *A.* Ut audio, conjugium hoc non solum ratum est, sed etiam consummatum. *L.* Insiluimus in navim

vim piraticam. *A.* At demiror te vocatum alienum, me præterito, qui tertio propinquitatis gradu sponsæ patrem contingo. *L.* Ipsos in mare præcipientes dedimus. *A.* Vera prædicas; infelici-um nulli sunt affines. *L.* Quicquid erat prædæ, inter nos partiti sumus. *A.* Expostulabo cum puella primo quoque tempore. *L.* Mox exorta est subita tranquillitas; dixisses esse Alcedonia. *A.* Si illi res est, mihi est animus. Nihil moror illius benevolentiam. *L.* Ita pro una duas naves in portum deduximus. *A.* Indignetur qui alit. *L.* Quo eam, rogas? in templum, veli partem dicaturus divo Nicolao. *A.* Hodie non est liberum mihi, nam ipse domi convivas exspecto; alias non excusabo.

COLL. 52.

DE REBUS AC VOCABULIS.

Beatus, Bonifacius.

Salvus sit Bonifacius. *Bo.* Etiam atque etiam salvus sit Beatus. Sed utinam essemus uterque quod dicimur, tu dives, ego formosus. *Be.* Itane parum tibi videtur, habere nomen magnificentum? *Bo.* Mihi quidem minimi momenti, nisi res adsit. *Be.* At plerique mortales aliter affecti sunt. *Bo.* Fieri potest ut mortales sint isti; homines esse non credo. *Be.* Et homines sunt, O bone, nisi putas etiam nunc sub humana specie camelos & asinos obambulare. *Bo.* Hoc citius crediderim; quàm homines esse, qui pluris nomen faciant quàm rem. *Be.* In certis rerum generibus, fateor, plerique malunt rem quàm nomen; in multis contra. *Bo.* Hoc quid sit, non satis adsequor. *Be.* Atqui penes nos ipsos exemplum est. Tu Bonifacius diceris & habes quod diceris; sed si esses alterutro spoliandus, utrum malles

malles habere malam faciem, an pro Bonifacio dici Cornelius? *Be.* Equidem malim vel Therfites dici, quàm habere prodigiosam faciem; an bonam habeam, nescio. *B.* Item ego, si dives essem, & aut res, aut nomen esset deponendum, malim Irus dici, quàm re spoliari. *Bo.* Adsentior vera loquenti. *Be.* Item usu veniet, opinor, in his qui sunt prospera valetudine, aut aliis corporis præditi commodis. *Bo.* Probabile est. *Be.* At quàm multos videmus, qui mallent nomen eruditi piique viri, quàm esse docti bonique! *Bo.* Plurimos istiusmodi novi. *Be.* Annon apud nos plus habet momenti nomen, quàm res? *Bo.* Videtur. *Be.* Jam si quis nobis adesset dialecticus qui scite definiret, quid sit rex, quid episcopus, quid magistratus, quid philosophus: fortassis & hic inveniremus qui mallent nomen quàm rem. *Bo.* Ita profecto, si rex est, qui legibus & æquitate populi commodum spectat, non suum; si episcopus, qui totus invigilat gregi Dominico; & si magistratus est, qui ex animo consulit réipublicæ; & si philosophus est, qui neglectis fortunæ commodis, tantum studet bonæ menti parandæ. *Be.* Hic vides, quantum hujus generis exemplorum possim aggerere. *Bo.* Sane plurimum. *Be.* An hos omnes negabis esse homines? *Bo.* Vereor, ne nos ipsi citius nomen hominis amittamus. *Be.* At si homo est animal rationale, quantum abest hoc à ratione, ut in corporis commodis, veriùs quàm bonis, & in externis, quæ fortuna dat simul & eripit cum libet, rem malimus, quam nomen; in veris animi bonis nomen pluris faciamus, quàm rem? *Bo.* Præposterum mehercule judicium, si quis attendat. *Be.* Eadem est ratio in contrariis. *Bo.*

186 *De rebus ac vocabulis.*

Bo. Exspecto quid dicas. *Be.* Idem judicandum de nominibus rerum fugiendarum, quod dictum est de vocabulis expetendarum. *Bo.* Apparet. *Be.* Magis enim horrendum est esse tyrannum, quàm tyranni nomen; & si malus Episcopus, juxta sententiam Evangelicam, fur est & latro, non tam hæc nomina sunt nobis detestanda, quàm ipsa res. *Bo.* Convenit sane. *Be.* Tu de cæteris similiter colligito. *Bo.* Prorsus intelligo. *Be.* Nonne fatui nomen averfantur omnes? *Bo.* Et quidem maxime. *Be.* Nonne fatuus esset, qui aureo piscaretur hamo, qui vitreum anteponeret gemmis, qui cariores haberet equos, quàm uxorem ac liberos? *Bo.* Is esset quovis Chorcæbo stultior. *Be.* An non tales sunt, qui procurrunr in militiam, spe lucri non admodum magni, corpus & animam exponentes periculis; qui student congerendis opibus, cum animum habeant omnium bonarum rerum egenum; qui vestes & ædes exornant, cum animus neglectus ac squalidus jaceat; qui corporis valetudinem anxie tuentur, animam tot capitalibus morbis laborantem negligunt; denique qui fugacissimis hujus vitæ voluptatibus cruciatus merentur æternos? *Bo.* Ipsa ratio fateri cogit, plusquam fatuos esse. *Be.* Atqui his fatuis cum plena sint omnia; vix invenias qui ferre possint vocabulum, cum adeo non abhorreant à re? *Bo.* Sic est profecto. *Be.* Age, scis quàm sint apud omnes invisibilia vocabula mendacis ac furis. *Bo.* Sunt invisibilissima, nec sine causa. *Be.* Fateor. Sed cum stuprare conjuges alienas sit furto sceleratius, tamen adulteri cognomine quidam etiam gloriantur, ad furti convitium illico stricturi gladium. *Bo.* Ita res habet apud complures. *Be.* Ita cum multi

scor-

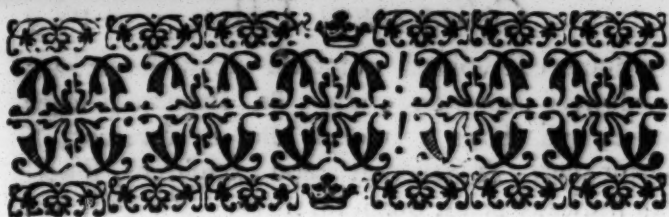
scortis vinoque perditissimi sint, & sint libenter ac palam, tamen ad ganeonis nomen offenduntur.

Bo. Hi nimirum rem sibi gloriæ ducunt, cum vocem rei debitam horreant. *B.* Sed vix aliud nomen auribus nostris videtur intolerabilius, quàm mendacis. *Bo.* Novî qui hoc convitium cæde sint uli. *Be.* Sed utinam pariter abominentur rem! Nunquam accidit tibi, ut qui promiserat se mutuum ad certum diem redditurum, fallere? *Bo.* Frequenter, etiam cum id dejerâset; neque id semel, sed iterum atque iterum. *Be.* Fortasse non erant solvendo. *Bo.* Imo erant, sed commodius esse ducebant non reddere creditum. *Be.* An hoc non est mentiri? *Bo.* Planissime. *Be.* Auderes istiusmodi creditorem sic compellare? Cur mihi toties mentiris? *Bo.* Non; nisi paratus essem ad pugnam. *Be.* An non simili modo quotidie verba dant latomi, fabri, aurifices, & vestiarii, pollicentes ad certum diem, nec tamen præstantes, etiam si magni referat tuâ? *Bo.* Mira Impudentia! sed adde his advocatos pollicentes operam. *Be.* Potest addere sexcenta nomina; nemo tamen horum laturus sit mendacis vocabulum. *Bo.* Hoc genere mendaciorum plena sunt omnia. *Be.* Itidem furis nomen nemo tolerat, cum à re non perinde omnes abhorreant. *Bo.* Exspecto ut dicas clariùs. *Be.* Quid interest inter eum qui rem tuam tollit è scrinio, & inter eum qui depositum abjurat? *Bo.* Nihil, nisi quod sceleratior est, qui spoliât etiam fidentem. *Be.* At quàm pauci sunt, qui depositum reddunt; aut si reddunt, non dant integrum? *Bo.* Opinor esse perpauços. *Be.* Nemo tamen istorum ferat furis vocabulum, cum rem non horreant. *Bo.* Admodum. *Be.* Jam mihi

re.

reputa, quid vulgo fiat in tractandis pupillorum bonis, in testamentis ac legatis, quantum hereat digitis tractantium. *Bo.* Frequenter totum. *Be.* Furtum amant, vocabulum detestantur. *Bo.* Maxime. *Be.* Quid agant, qui res fisci tractant, qui monetam publicam cudunt deteriore, qui nunc aucta, nunc diminuta nummorum æstimatione, privatorum rem accidunt, fortasse nobis non admodum liquet; de his, quæ quotidie experimur, loqui fas est. Qui sumit mutuum, aut qui constat æs alienum hoc animo, ut reddat, si liceat, nunquam; quantulum abest à fure? *Bo.* Cautior fortasse dici potest, melior nequaquam. *Be.* At horum cum ingens ubique sit numerus, nemo tamen tolerat furis nomen. *Bo.* Animum solus Deus novit; proinde apud homines obæratī vocantur, non fures. *Be.* Quantuli refert, quo nomine dicantur apud homines, modo sint fures apud Deum? certe suus cuique notus est animus. Ad hæc, qui, cum debeat inultum, quod obtigit pecuniæ nequiter prodigit; qui posteaquam decoxit in una civitate, delusis creditoribus, fugit in aliam, hospites quærens quibus imponat, idque facit crebrius; nonne satis declarat quo sit animo? *Bo.* Satis superque. Sed tamen isti solent fucare colore quod faciunt. *Be.* Quonam? *Bo.* Multum multisque debere prædicant sibi cum magnatibus, atque adeo regibus, esse commune; eoque qui sunt hoc ingenio præditi, fere nobilitatis opinionem affectant. *Be.* In quem usum? *Bo.* Dictu mirum, quantum equiti licere velint. *Be.* Quo jure? quibus legibus? *Bo.* Haud aliis quàm quibus præfectus maris vendicat sibi quicquid ejectum est naufragio, etiamsi extet dominus; quibus

alii suum esse volunt, quicquid apud furem aut prædonem deprehenderint. *Be.* Istiusmodi leges possent ipsi fures condere. *Bo.* Et facerent, si queant tueri ; & haberent quod excusarent, si bellum indicant prius, quam furentur. *Be.* Quis hoc juris dedit equiti potius, quàm pediti ? *Bo.* Militiæ favor. Sic enim exercentur ad bellum, quo promptiores sint ad spoliandum hostem. *Be.* Sic, opinor, Pyrrhus exercebat suos ad bellum. *Bo.* Non, sed Lacedæmonii. *Be.* Abeant in malam crucem cum suo exercitio. Sed unde nomen hoc tantæ prærogativæ ? *Bo.* Quibusdam obvenit à majoribus, alii mercantur ære, quidam adsciscunt. *Be.* An licet adsciscere cuilibet ? *Bo.* Licet, si mores respondeant. *Be.* Quî ? *Bo.* Si nihil bonæ rei gerat, si splendide vestiatur, si incedat annulatus, si gnaviter scortetur, si aleam ludat assidue, si certet chartis, si computationibus ac voluptatibus ætatem absumat, si nihil loquatur plebeium, sed arces, pugnæ, ac bella mera crepet, Thraſonica omnia. Isti sibi permittunt bellum, cui velint, indicare ; etiamsi pedem ubi ponant, non habeant. *Be.* Equites mihi narras equuleo dignos. Atqui tales habet non paucos Sicambria.

INDEX COLLO- QUIORUM.

Primæ Partis.

COLLOQUIUM I.

S urrectio matutina. Schottenii	Page	3
II. Vestitus. L. Vivis		4
III. Salutatio matutina. Ejusdem		6
IV. Jussa herilia. Erasmi		8
V. Jussa alia. Ejusdem		9
VI. Euntes ad ludum literarium. Vivis		11
VII. Monita Præceptoris. Erasmi		14
VIII. Scriptio. Ejusdem		16
IX. Confabulatio domestica. Ejusdem		17
X. Tentaculum. Schottenii		18
XI. Prandium. Vivis		19
XII. Fructus novelli. Schottenii		28
XIII. Nundina. Ejusdem		30
XIV. Peregrinatio. Erasmi		31
XV. Lusus venia. Ejusdem		34
XVI. Lusus pila. Ejusdem		36
XVII. Lusus globorum missilium. Ejusdem		38
XVIII. Lusus globorum per annulum. Ejusdem		40
		XIX.

Index Colloquiorum.

191

XIX. <i>Lusus saltus.</i>	Ejusdem	41
XX. <i>Recreatio varia.</i>	Ejusdem	42
XXI. <i>Infortunium.</i>	Ejusdem	44
XXII. <i>Confabulatio otiosa.</i>	Ejusdem	45
XXIII. <i>Cæna.</i>	Ejusdem	46
XXIV. <i>Lucubratio.</i>	Vivis	62
XXV. <i>Cubiculum.</i>	Schottenii	66

Secundæ Partis.

Colloquium XXVI.

V <i>Estitus accuratio.</i>	Vivis	65
XXVII. <i>Deambulatio.</i>	Ejusdem	71
XXVIII. <i>Diluculum.</i>	Erasmi	74
XXIX. <i>Scriptio requisita.</i>	Vivis	81
XXX. <i>Equestria.</i>	Erasmi	85
XXXI. <i>Talis.</i>	Ejusdem	ibid.
XXXII. <i>Iter.</i>	Vivis.	89
XXXIII. <i>Diversoria.</i>	Erasmi	95
XXXIV. <i>Opulentia sordida.</i>	Ejusdem	102
XXXV. <i>Valetudo prospera.</i>	Ejusdem	113
XXXVI. <i>Valetudo adversa.</i>	Ejusdem	114
XXXVII. <i>Frustratio spei.</i>	Ejusdem	116
XXXVIII. <i>Redux.</i>	Ejusdem	118
XXXIX. <i>Emptio & venditio.</i>	Ejusdem	119
XL. <i>Pretium.</i>	Ejusdem	120
XLI. <i>Spectrum.</i>	Ejusdem.	121
XLII. <i>Redux e militia.</i>	Ejusdem	131
XLIII. <i>Redux ab Hierosolymis.</i>	Ejusdem	134
XLIV. <i>Naufragium.</i>	Ejusdem	137
XLV. <i>Convivium fabulosum.</i>	Ejusdem	146
XLVI. <i>Convivium sobrium.</i>	Ejusdem	156
		XLVII.

192 Index Colloquiorum.

XLVII. <i>Domus.</i> Vivis	161
XLVIII. <i>Cœnaculum.</i> Ejusdem	164
XLIX. <i>Culina.</i> Ejusdem	168
L. <i>Hortus.</i> Erasmi	173
LI. <i>Absurda.</i> Ejusdem	183
LII. <i>Res & Vocabula.</i> Ejusdem.	184

F I N I S.

61
64
68
73
83
84